

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Hermanni Conringii De Pace Civili Inter Imperii Ordines Religione Dissidentes Perpetuo Conservanda Libri Duo

Conring, Hermann

Francofurti ; Lipsiae ; Wittebergae, 1680

Hermanni Conringii Animadversio In Bullam Innocentii X Papae.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9585

HERMANNI CONRINGII
ANIMADVERSIO
IN BULLAM
INNOCENTII X P AP Æ.

Qua utrumque pactum Pacis Germaniæ, & Mo-
nasteriense pariter & Osnabrugense, irritum
reddere ille est conatus.

HERMANNI CORNINGII
ADAMADVERSTIO
IN BILIAM
INNOCENTII PAPAE
Qui omnino pastor pacis Germaniae & Mo-
nasticorum & Obsequiorum in
ecclesiis conatus

ANIMADVERSI O
IN BULLAM
INNOCENTII X PAPÆ.

CAPUT I.

*Argumentum eorum qua proponuntur hoc libello.
Simul docetur: fas esse homini, quamvis Catholico
Romanensi, salva Fide sua, Bullas Papales interdum
non observare, imo rejicere ut vi-
tiosas.*

EXaminaturi Bullam Innocentii X Papæ, qua ille Articulos quosdam ejus Tractionis. qua anno hujus seculi post quadragesimum octavo Pax Germaniæ restituta est, nullitatis damnavit, *primum* in illius insolentiam & noxam, *inde* in ejus iniquitatem animadvertemus.

Occupabitur autem *Prior* quidem Animadversio in eo, ut demonstramus, Bullam illam, quamvis non foret iniqua, per se tamen non necessariam, non utilem, sed publice privatimque perniciosam esse; *Alterâ* manifestum fiet, principio in communi, deinde speciatim magis, illam ab omni equitate & justitia esse alienam.

Prius vero hoc quam agamus, forte haud abs re fuerit, si non nihil preparemus animos eorum qui studio pietatis abrepti, nefas arbitrantur & impi-

um facinus, Pontificis Romani Bullam aliquam censuræ subjicere. Qui sane ita sunt persuasi, abhorrebunt haud dubie à libelli hujus lectione, imo omnem hanc operam meam superstitioso præjudicio damnabunt, nulloq; facto examine eam detestabuntur. Ut igitur & hi non sese impostero subducant veritatis inquisitioni, removebimus ante omnia, saltim paucis tamen, pro instituti ratione, illa quæ animos, alioquin probos rectos & prudentes, tenent hac in re impeditos.

Sunt autem illa nisi fallor, nihil aliud quam superstitiosæ quædam de Romano Pontificæ opiniones: quod nimirum ille falli aut errare nequeat, quod illius dicta factaque nulli sunt humano iudicio obnoxia, quod denique omnia illius quantumvis gravia, imo iniquissima, ferri habeant humillima patientia. Et verò isthæc omnia pridem sanctè credi & observari Pontifices voluisse, cum alias constat tum abunde loquuntur ipsa illorum Canonici juris de creta.

Simpliciter sane, & citra omnem exceptionem, Bonifacius VIII in cap. *Licet*: De Constitut. in Sexto, affirmat: *Pontifex jura omnia in scrinio pectoris sui censetur habere.* Quem secutus Baronius in epistola ad Philippum III Hispanum, non dubitavit, sua contra Siculam monarchiam disputata, quum essent à Papis approbata legi autem ve-
tita

tita a Regiis ministris, hisce verbis propugnare :
*Noscant laici homines, quando indecore, non sine
 offensa Catholica veritatis, Laica manus, clavem
 scientia, quam solius esse Petri Catholica profitetur
 Ecclesia, arripuerit, ut judicet atque damnet scri-
 pta, iussa imperata, & calculo comprobata Roma-
 ni Pontificis: cujus est auctoritatis solius, judica-
 re probare vel contemnere cujusvis scripta, preser-
 tim Ecclesiastica.*

ΑΙΟΥΤΕΛΙΟ. 85 porro suos actus haberi velle Papas, li-
 quidem est, saltem ex cap. *Si Papa* dist. XL. Per-
 quam enim magnifica sunt verba. *Si Papa sua &
 fraternas salutis negligens, deprehenditur inutilis
 & remissus in operibus suis, & insuper à bono taci-
 turnus, quod magis officit sibi & omnibus, nihilo-
 minus innumerabiles populos catervatim secum
 ducit primo mancipio gehenna, cum ipso plagis
 multis in aeternum vapulaturos; Hujus culpas ist-
 hic redarguere presumat mortalium nullus: quia
 cunctos ipse judicaturus, à memine est judicandus,
 nisi deprehendatur à fide devius. Eadem so-
 nant aliquot capitula à *Patet profecto* usque ad
Nunc verò *Caus. IX* quest. 3. Estque hoc axioma
 Romanæ Curia usque adeo acceptum, ut superio-
 re etiam seculo, anno nempe 1158, Paulus IV in Bul-
 la, quam de Hæreticorum schismaticorum eo-
 rumq; fautorum poenis promulgavit & suo Septi-*

mo Decretalium libro inseruit Petr^o Mattheus, hisce fuerit verbis usus. *Nos considerantes, rem huiusmodi adeo gravem & periculosam esse, ut Romanus Pontifex, qui Dei & Domini nostri Jesu Christi vices gerit in terris, & super gentes & regna plenitudinem obtinet potestatis, omnesque, iudicat, à nemine in hoc seculo iudicandus, possit si deprehendatur à fide devius redargui.*

Simpliciter quoque obediendum esse quamvis iniquis Papparum iussis & rescriptis, fatis indicat illud Dist. XIX: *In memoriam B. Petri Apostoli honoremus sanctam Romanam & Apostolicam sedem, ut que nobis sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat magistra Ecclesiastica rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa Sancta sede imponatur iugum, tamen feramus & pia devotione toleramus.* Eodem faciunt Distinctionis illius Capitula Sic omnes, *Enimvero & Nulli fas est, aliaque multa.* Diu post Bonifacius VIII cap. *Unam sanctam Extrav. de Major. ac obedientia* ait: *Subesse Romano Pontifici, omni humana creaturae, declaramus, decimus, definimus & pronunciamus, omnino esse de necessitate salutis.* Etiamnum vero hoc ita doceri à Curia Romana, certum est.

Quod si autem hæc ita sese habeant, fateor etiam ipsemet, non fore fas cuiquam homini Catholico e-

co, etiam hanc Innocentianam Bullam non pronocultu venerari, nec ferre ullam in Bullam hanc Animadversionem. Verum enim vero etsi aliquot seculis strepuerit ejusmodi pronunciatis Romana Curia, multisq; terrorem incusserit, numquam tamen, vel in Occidentali hac Ecclesia, fuerunt a prudentioribus admissa, sed salva etiam Romana communione, in alia plane, passim terrarum, ab integris interdum populis, est itum. Ut proinde, nihil horum de Fide esse, semper fuerit creditum; frustra subinde ringente Curia, utpote cujus etiam diræ contemptæ, & fulmina ceu bruta rejecta fuerint.

Et verò illud Bonifacii de *Scrinio pectoris Pontificio*, ubi vishactenus usu ipso explosum fuit: usque adeo, ut totus Sextus Decretalium cui suum illud Bonifacius inferuit, in universo Galliarum regno nullam obtineat, cum plurimis suis bullis, Canonici juris auctoritatem. In ipso præterea illo cap. *Licet* deserte ipse Bonifacius de Pontifice quolibet sic loquitur: *Quia locorum specialium & personarum singularium consuetudines ac statuta (cum sint facti & in facto consistant) potest probabiliter ignorare.* Hoc ipso autem utique fatetur Papa, in scrinio pectoris se non habere jura omnia. Imo vero cum, ipsomet hic fatente, *qua sunt facti & in facto consistunt*, Papa possit ignorare: liquet utique Papæ mandata omnia, quæcumque saltim ver-

siculus circa ea quæ sunt facti, non mereri irrefragabilem fidem. Quod Baronius porrò dicit, omnem scientiæ clavem penes solum esse pontificem novum quid est & ante forte nunquam auditum: tantum abest, ut tale quid *profiteatur Catholica Ecclesia*. Regi utiqve Hispaniæ, omniqve latissime patenti ejus reipublicæ, quamvis sincerissimæ Catholicæ creditæ, neutiqvam hoc fuisse persuasum, vel unum illud indicio est, quod spretis illis Baronianis, ut & Pontificum approbationibus, anno hujus seculi decimo Prorex Siciliae Cardinalis Iannetinus Doria, Regium edictum quo Tomus Undecimus Annalium Baronii est proscriptus, fecerit promulgari. Ne nunc urgeam illa, quæ contra hoc Baronianum doctè disseruit P. Paulus Servita Theologus Venetus in Consilio de Inquisitionis Officio rectè constituendo cap. 29. Sed &, qui tale placitum sit de fide, quum nondum Fidei dogmatibus sit adscriptum, Pontificem extra Concilium indefinitionibus fidei esse infallibilem?

Neutiqvam porro verisimile est, Bonifacii martyris esse illa verba quæ illi adscibit Gratianus. Tutò sane huic credi non posse notum est, & ostenderunt ipse Censores Romani, cum primis verò Antonius Augustinus libro Emendationum, & Stephanus Baluzius in doctissimis Notis. Nec congruit stilus cum Epistolis Bonifacii Serrarianis. Arguunt
autem

autem illa verba spiritum Pseudo Isidoriani voluminis artificem; quem tamen fateor videri ex Bonifacii schola prodiisse.

Jam & judicio nulli esse obnoxium Papam, nisi quando ille hæresi est infectus, nunquam fuit toti Catholicæ Ecclesiæ persuasum, multo minus inter fidei asserta numeratum. Utiqve enim, ut vetera taceam, coram Carolo Magno adhuc Patricio accusatus Leo III purgare sese coactus fuit juramento: ejusdem causam in judicio Romæ expendi fecit Ludovicus Pius Caroli filius. Otto Magnus Joannem XII & Benedictum V, Henricus Tertius tres Papas de solio dejecit per sententias pronunciatas in Conciliis Episcoporum, nemine quoquam Catholico tum repugnante, imo nemine non laudante. Non dubitavit porro Concilium Constantiense, Basileense, & Pisanum damnare aliquot Papas & deponere constitutis judiciis. Quin imo decretum tunc fuit, tanquam fidei dogma æstimandum esse: quod concilium sit supra Papam, sive judicio Concilii omnem Papam esse subiectum. Sed & non solius hæreseos nomine Papam esse judicio obnoxium, usque adeo olim placuit Catholicis tantum non omnibus, ut centesimo statim post Gratianum anno Joannes Semecca sive teutonicus, Decreti glossator, ad ipsum illud Capitulum *Si Papa*, non dubitaverit docere, quod

non solum pro heresi sed etiam pro quolibet notorio crimine, ut Simonia, adulterio, & hujusmodi quovis alio, si admonitus sit in corrigibilis, ut ex eo scandalizetur Ecclesia, possit Papa judicari imò deponi. Non me fugit haud defuisse, qui hanc Glossæ doctrinam improbant, ut Antonium Florentinum Parte IV Summæ major. tit. VI §. 4. & quem ipse laudat petrum Paludanum aliosque Curiaë addictos. Quando tamen in pretio pridem fuerit a Romano-Catholica Ecclesia dogma illud habitum præstat discere ex testimonio uno juris omnis longe peritissimi Doctoris Philippi Decii. Cujus Cons. 151. n. 4. col. 1. hæc verba sunt. *Quando Papa est incorrigibilis in aliquo notorio delicto, pro quo Ecclesia scandalizatur, Glossa interminis in C. 51 Si Papa 40 dist. tenet, quod Papa accusari possit. Et de illa Glossa maximum fuit factum fundamentum contra Eugenium Quartum in Concilio Basiliensi. Et illa Glossa communiter tenetur per omnes: ut Abbas dicit in c. significasti de elect. & in disp. Episcopus & quidam rector. Ubi inquit, quod totus mundus approbat hanc Glossam. Et illam Glossam pluribus rationibus comprobat Ludovicus Romanus in Cons. 323. Idem Verò docet etiam Cardinalis Zabarella tract. de Schism. n. 20 Cardin. Jacobatius l. 3. de Concil. art. 1. n. 170. & seqq. Jason Consil. 95. requisitus col. 4. Lepidè Baldus in Cap. Olim*

lim circa fin. Extr. de Reser. scribit: *Contra Papam sua potestate abutentem primò utendum est verbis, (h. e. precibus & monitis) secundo verbis (h. e. minis) tertio lapidibus; quod ubi non sufficit virtutis ingenium, ibi valere debet armorum presidium.* Omnes quos modo adduxi fuere non docti tantam sed etiam καθολικῶτατοι: nemo autem passus est sibi persuaderi, ob solum hæreseos crimen posse Papam judicari. Est autem merito quàm maxime hoc quoque mirandum, quod Papa possit hæresi infici, & hoc nomine sit iudicio humano obnoxius; si ille vice Christi fungitur in hisce terris, imo si est Deus in terris, uti idem ille Baldus loquitur in l. ult. Cod. de sent. rescind. aut, *si Papa & Christus faciunt unum consistorium, ita quod, excepto peccato, potest Papa quasi omnia facere quæ potest Deus, & à nemine potest judicari, quod docet Abbas Panormitanus in cap. licet de elect.* Etenim videtur dist. 69 recte scribi: *Satis ostenditur, à seculari potestate nec ligari prorsus nec solvi posse Pontificem: quem constat à pio Principe constantino Deum appellatum, cum nec Deum posse ab hominibus judicari, manifestum sit.* Quin imo potuisset addi: à nullo etiam Concilio Episcoporum judicari Papam posse, quia Deus est. Sed Nicolaus cujus verbis utitur Gratianus, perperam illud quod Constantinus à Rustino fertur de omnibus Episcopis dixisse, soli

Papæ

Y

Papæ attribuit: perperam quoque verba Constantini accepit, de plusquam humana auctoritate. Ut vero hoc quidem sese habeat; illud certissimum est ex iis quæ attulimus, non abhorre à Romano-Catholica fide id quod nos profiteamur, etiam Papam ipsum esse iudicio humano subiectum, nec omnino ἀνυπεύθυνον. Et sanè ad Papam proptiè pertinet etiam illud quod ex Hieronymo in *causam* 29.7 transtulit Gratianus: *Non est facile, stare loco Pauli, tenere gradum petri, iam cum Christo regnantium, Infatuatum sal ad nihilum prodest nisi ut projiciatur foras & à porcis conculcetur.*

Quæ horum autem eadem est ratio & obedientiæ omnibus sine discrimine etiam iniquissimis Papalibus mandatis præstandæ. Nunquam enim fervile adeo obsequium Papparum in Catholica Ecclesia, quamvis pressâ Papali iugo, obtinuit; adeoque ne nunc quidem illud potest à Fide Catholica exigi. Infiniti sanè actus contrarium docent. Sumptum porro illud *in memoriam*, non ex Caroli Magni est Capitularibus, quod credi voluit Gratianus, sed ex Triburiensi Concilio. Quod celebratum est plane eo tempore, quo Epistolarum Pontificalium supposititium volumen ut Romanos Papas, præsertim Nicolaum I & Hadrianum II, in superbiam intolerabilem, ita in stupidam servitutem egerat omnes illius ævi Episcopos, scelus Moguntia non multo antè commissum

missum ignorantes. Sed & ante annos triginta Nicolai Papæ in Archiepiscopos Colonensem & Tre-
virenses Romæ exercita sævitia omnium, Germa-
niæ cum primis, Episcoporum animis adhuc ob-
versabatur: idque maxime, quod in Romana syno-
do, curante Nicolao, ut habent Annales Pythæani
Francorum, hic fuisset conditus insolens Canon:
*Si quis dogmata, mandata, interdicta vel decreta,
pro Catholica fide, pro Ecclesiastica disciplina, pro
corectione fidelium, pro emendatione scelerato-
rum, pro interdictione imminentium vel futuro-
rum malorum, à Sedis Apostolica Præsule salubri-
ter promulgata contempserit, anathemasit.* Inso-
lens inquam; quia confictæ paulo ante Epistolæ
Pontificum Pseudo Isidorianæ, plane insolentem &
novam Romanis Pontificibus auctoritatem, atque
adeo & illam, quod omnia Pontificum mandata
humillimo obsequio sint observanda, rudibus il-
lius ævi Episcopis tunc demum persuasisset. Quod
obiter heic monere, ex re duximus.

Et vero procedente tempore usus docuit, neuti-
quam deberi illam obedientiam Romanis Pon-
tificibus; atque idcirca ex eo ad priscam liberta-
tem, etsi non omni aliqua tamen ex parte, rediit
Ecclesiæ Catholicæ, ut alibi passim ita etiam in
Germaniâ hac nostra legitimum regimen. Non
est necessum ut ego id operose nunc doceam. Satis

est audire quid scripserit jam ante ducentos amplius annos Nicolaus Cusanus, doctissimus utiqve sui ævi vir, post dignitate Cardinalis Romanus, & Germanus gente: qveqve ille prolixius differuerit celeberrimi operis *de Concordia Catholica Ecclesia* l. 2. cap. 9. 10. 11. Ubi inter alia hæc ejus verba sunt: *Ad validitatem statutitria sunt necessaria: Potestas in statuente, Publicatio statuti, & ejusdem Approbatio per usum. Unde videmus, innumera Apostolica statuta, etiam à principio postquam edita fuerant, nec fuisse acceptata.* Pertinet huc, quod aliquod seculorum inconcussa consuetudine tantum non in universa Occidentali Ecclesia invaluerit, Bullis Pontificiis, nullam legis alicujus vim tribuere in Regnis & Provinciis, utut Romanæ communionis atqve adeo Catholicis, prius quam auctoritas Summarum cujuslibet loci Civilium Potestatum iis consensio accedat, si desit autem hæc, tum illas ceu nullius pretii abjici solere. Appellatur vulgò consensio isthæc in Gallia quidem *Regium Pareatis*, in Belligo *Placet*, in Regno Neapolitano *Exequatur*, alibi aliter. Rei hujus ignarus, & cæcus Pontificiæ omnis Bullæ adorator, fecerit pretium operæ, si cum cura expendat longè doctissimum opusculum de *Jure Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem*, vel saltim ejus illam particulam, quæ inscribitur: *Belgii vetustum insti-*

institutum de non admittendis Bullis Pontificiis sine literis PLACITI, seu consensu Principis. Liquidò sanè illi communis usus ibi oculis omnium exponitur. Cum primis vero notari merentur à nostris hominibus, quæ ibi n. 5. de Rudolpho secundo Imperatore & n. 15. de Septem viro Moguntino circa negatam promulgationem Bullæ Cœnæ Domini quæ appellatur differuntur. In Gallia frequentissime Bullas Papales rejici, notissimum est. De Hispaniæ Regnis, utiq; sincere Romano-Catholicis, practicar. question. cap. 39. n. 9. italoquitur summus Juris Consultus Didacus Covarruvias. In his Regnis, multis in casibus & negotiis litera Apostolica, ante executionem earum, ad Regia mittuntur Tribunalia: idque fit ex Regio Decreto, ut illic examinentur, ne quid fiat & obtineatur falsis precibus & importunis suggestionibus à Summo Pontifice, adversus Regni Regumque Hispaniæ Privilegia & Apostolicas Concessionibus: denique ne litera Summi Ecclesiæ Presulis contra publicam Spirituales Ecclesiasticæ & Temporalis hujus provinciæ utilitatem, præter ipsius cœcedentis voluntatem, executioni mandentur. Etenim & alii Christiani Orbis Principes eodem jure utuntur & hæcenus usi fuere &c. Quid? quod non fiant hæc passim terrarum mera Pontificum conniventia, aut illis nescientibus, sed etiam [quamvis illis festo Cœnæ

Dominicæ quotannis anathemate ferientibus eos, qui Ecclesiasticam Juris dictionem impediunt vel usurpant, prætextu violentiæ prohibendæ, vel literas Apostolicas sine suo beneplacito vetant executioni mandari. Imo quod ipsa illa Bulla Coenæ itidem passim nullo sit in pretio. Et vero Anonymus ille præstans Auctor opusculi de Jure Belgarum n. XV cum venetos Bullam illam aliquando contempnisset memorasset, diserte scribit: *Qua in re Hispania & Gallia Reges exemplo eis præiuerant, multis de causis ea finibus suis exclusa. Et Belgæ quidem tantum abest, ut fulminibus istis, quæ Bulla Coenæ tam confestim vibrat, se afflari existiment, aut fulguritione ejus terreantur, ut Concilia Regia nec mentionem illius fieri in Judiciis sustineant, mulctatis subinde causidicis, qui allegare Bullam, & auctoritate ejus causam suam fulcire ausi essent. Neq; hæc ita agi duntaxat, sed summo etiam jure agi, haud dubitarunt non adeo pridem post Covarruviam duo præclari Hispaniæ Juris consulti singularibus voluminibus defendere: alter Petrus Gonzalez de Salcedo opere *De lege Politica*, alter Franciscus Salgado grandi libro cui titulum fecit: *De supplicatione ad Sanctissimum*, uterque magno agmine idem sentientium non solum Jurisconsultorum sed Theologorum quoque stipatus. Quorum tamen nemo non in Romana*

com-

communione vixit: etsi diffimulare nolim, Salgadi opus Romano Indice proscriptum esse. Cæterum nec indicis illius, quamvis auctoritate Papali confecti & promulgati, in compluribus Catholico-Romanis regionibus, ut ex. gr. in Gallia & ditione Veneta, nulla est vel certe perquam exigua existimatio: ubi nimirum haud obtinet doctrina mancipiorum Curia; cujusmodi sunt hodie Jesuitæ.

Quæ de Ecclesiasticis aliisque temporalibus negotiis agentium Bullarum habetur in Catholica Romanensi Ecclesia ratio, eadem passim observatur & circa illas quæ Fidem attinent. Id quod liquidem est vel ex solis iis quæ in Janseniano negotio Romæ sunt promulgata. Etenim cum Romæ edita esset Bulla ab Urbano II^X anno seculi hujus quadragesimo primo contra Jansenii Augustinum, illa nec in Gallia nec in Belgio nec in Hispania auctoritatem & vim aliquam nancisci potuit, quod Reges haud consentirent & bona pars Episcoporum Theologorumque adversaretur. Successit autem sequente anno sævior Bulla altera ejusdem Urbani Papæ. Etiam hujus vero in Belgis quidem receptionem, à Rege Hispaniarum jussus sententiam dicere, Primas Belgii Archiepisc. Mechliniensis non dubitavit dissuadere multis adductis argumentis, eaque inter, quod pauci eam sint ut rectam probaturi. Post etiã in Belgio fuit publicata Bulla isthæc, idque auctori

auctoritate Regia : quia utrumque creditum fuit ne-
 cessarium ad id ut Bulla vim aliquam consequere-
 tur. Egre quidem hoc utrumque tulit Urbani suc-
 cessor Innocentius Papa ; ac proinde cum publica
 Protestatione asperisq; ad Regium belgii Guberna-
 torem datis literis, tum Archiepiscopi illius ut & E-
 piscopi Gandavensis ad Romanum Tribunal evo-
 catione, munire voluit læsam majestatem. Verum
 hi ne utiqvam voluerunt Romæ comparare, in Bel-
 gio autem non minus atqve alibi retenta consue-
 tudo, Bullas Papales non admittendi nisi cum soli-
 to suo *Placet* : in hujus utriusqve ceu juste facti de-
 fensionem conscripta sunt ab homine catholico
 bina illa eximia opuscula de Jure Belgarum, quo-
 rum alterum jam paulo ante plurimum laudavi, sed
 & Papa quantumvis invitustandem coactus est ac-
 quiescere. In eadem porro Jansenii causa anno
 quinquagesimo tertio Innocentius & sexagesimo
 quinto Alexander Romæ Decreta publicarunt
 quidem : etiam vero hisce nulla in Gallia & Bel-
 gio, ubi Jansenio faventium major erat numerus,
 fuit auctoritas, priusquam utrobique Regum au-
 ctoritate essent approbata : Innocentiana Bulla a
 plurimis Catholicis fuit aperte impugnata, quasi
 falso impegisset Jansenio quæ ille non docuerat.
 Cui rei non aliud remedium invenerunt Jesuitæ,
 quam illud absurdissimum & hætenus numquam
 audi-

auditum dogma: Papam esse infallibilem in ipsis quoque facti quæstionibus. Possit autem, illam dubia Fidei definiendi facultatem, ab optimis licet Catholicis detrahendi Papis, eamque oppugnandi usitata licentia, similibus exemplis aliis demonstrari, ex hoc ipso nostro petitis ævo, ut vetera omnia prætereantur; si non prohibere institutum hoc nostrum & nulla hujus operæ necessitas.

Non fiunt autem hæc ita tantum, ut ita loquar, de facto, sed jure id ipsum licere, unanimis est sententia omnium illorum, qui Pontificem citra Concilium falli etiam circa definitiones Fidei posse, diserte profitentur; quorum numerus in Catholica Romanensium Ecclesia per quam magnus est. Placet unius duntaxat nunc, sed tamen summi apud suos Theologi, Driedonis verba adferre in medium quæ l. 2. de Libert. Christ. cap. 2. habentur. *Sententia Papa circa Fidem tanta consilii moderatione concipi debet, tantaque maturitate ac patientia decoqui, & tanta deliberationis gravitate proferri, ut omnis recta sit credenda. Verum quia Papa, quatenus homo talem modum liberationis circa ea quæ sunt Fidei potest omittere, & in proprio sensui, propriaque prudentia: idcirco etiam plerumque liceret examinare literas mandatorum Pape, deffinientis, aliquid credendum esse aut fide tenendum.* Hec ipse Driedo.

Z

Quod

Quod si fas autem plerumve est literas Papales circa Fidem aliquid mandantes examinare, utiqve multo magis licet, alias quoqve Papæ Bullas de Fide nihil definientes sub censuram revocare: cum circa alia quævis negotia citra controversiam falli Papa ac fallere possit, & circa sola Fidei morumq; dogmata à nonnullis habeatur infallibilis.

Tantum abest autem, vel hoc Catholicis omnibus verosimile esse hæctenus factum, ut ne quidem ipsorummet Conciliorum, illorum quæ Oecomenica creduntur, Decreta omnia censuram imo rejectionem suorū hominum effugere potuerint. Vtiq; enim Constantiensia & Basileensia, quamvis olim omnes & nunc quoqve Galli ex Sorbonæ doctrina venerentur, Curia tamen Romana cum suis aedibus, atqve adeo & Jesuitis, solet in quam multis non admittere, imo damnare. Quid? quod nec Tridentini Concilii inter suos alius sit cultus, Enim vero Pius IV omnia Decreta Tridentina confirmavit quidem solenni Constitutione Romæ edita, publicavit qve jam septimo Kalend. Februarii anno 1563. Fortè nusquam tamen fuit creditum, hoc ipso vim obligandi Decreta Concilii illius jam accepisse. Prodiit post Romæ ejusdem Papæ & altera Constitutio *Sicut ad sacrorum*: significans, Concilium illud à Kalendis Maji anni sexagesimi quinti, etsi in singulis regionibus nulla facta fuerat
pro-

promulgatio, omnem terram jam cœpisse obligare. Verumtamen spretum fuit passim terrarum etiam illud Papale edictum. Subsecuta est Romæ anno sexagesimo quinto XIII Kal. Martii tertia Constitutio, revocans & annihilans omnia omnino prisca à Decretis Tridentinis dissonantia. At vero ne in Belgio quidem Hispanico, nisi demum mense Julio, & post acceptum ex Hispania regium consensum, postque novam in Belgio factam publicationem, ut & monitis ante provincialibus omnibus, nihil per Tridentina derogatum iri vetustis moribus ac privilegiis, Concilium illud justum obsequium impetravit. Rem omnem bonâ fide narravit Nicolaus Burgundus, disertissimus pariter & prudentissimus scriptor l. 2 Historiæ Belgicæ pag. 83 & 84 editionis Ingolstadiensis, justa autem prolixitate pariter & accurate Anronymus defensor Juris Belgarum (idem tamen forte cum Burgundo) ultima opusculi sui parte. In Gallia universa, quamvis summo studio annitentibus Papis, ne nunc quidem Decreta isthæc Tridentina acceptata sunt. Aliarum terrarum atque adeo & Germaniæ nostræ (saltem enim Ferdinandus & Maximilianus Cæsares, quod Tridentinum Concilium etiam circa Fidei dogmata expectationi non satisfecisset, ad moderatiores Cassandri sententias respexerunt) nunc non tangam: quoni-

am ex hinc liquidum satis est, ne quidem Conciliorum Universalium Decreta in Catholico-Romana Ecclesia non esse obnoxia examini, multo minus eorum Papales publicationes vim aliquam infallibilem aut sacrosanctam iis conciliare.

Nec vero desunt exempla & Censurarum in Papales Bullas ab hominibus etiam privatae sortis vel hoc quoque ipso seculo exercitarum. Non dicam nunc de iis quae à Protestantium sunt manibus; sed tantum illis quae Romanæ communionis homines publicaverunt. Quam multi libelli editi sunt in lucem contra Pauli V in Venetos vibrata fulmina, & quidem non dissimulatis scriptorum nominibus, adeoque detecta fronte! Aperte sane præ omnibus non dubitavit hoc agere P. Paulus Monachus Servita, libello cui titulus: *Consideratio Censurarum*. ipsimet nostro huic Pacis turbatori Innocentio X, quum etiam contra Belgas insolesceret, duos præclaros libellos *de Jure Belgarum* oppositos esse, sæpius jam tum memoravi. In Gallia ejusdem Bullam dua quinque dogmata Cornelio Jansenio adscripserat, palam nonnullos perstrinxisse, itidem jam diximus: jure an injuria, non est meum nunc definire.

Quandoquidem verò omnia hæc ita sese habent, simul jam itidem sole est meridiano clarius, id quod initio diximus: salva fide, imo salvis in Ecclesia

quoque Latina receptis moribus, fas nobis quoque esse innocentianæ hujus Bullæ censuram instituere, ac proinde nihil esse causæ] quamvis devoto alicui Paparum cultori, quare à mea hac opera avertat oculos. Haud me fugit quidem, posse cipiam fortassis scrupulum adhuc superesse, ex jurata à clero & aliis obedientia Paparum, sed hac de re agemus infra seorsim: contenti nunc, animos promiscuè omnium ad lectionem hujus libelli saltim præparasse.

CAPUT II.

Declarationem Innocentii non fuisse necessariam; esse autem plane insolentem & carere omni exemplo.

Quoniam itaque nulla pietas prohibet, quo minus quilibet salutis Germaniæ studiosus mecum instituat Innocentianæ Bullæ censuram: plurimum verò interest accurate novisse, quo jure quave injuriâ per eam Pax publica fuerit irrita pronunciata, consequens jam est, ut ad rem ipsam tandem aggrediamur; idque ordine illo quem diximus observato.

Igitur minime quidem fuisse NECESSUM, ejusmodi Bullâ edere, *primum* illud haud obscuro est I. indicio, quod etsi sæpissime in similes conditiones pax fuerit constituta, nunquam tamen talis quædam Declaratio Papalis prodierit. Utique enim il-

lud abs quo hæctenus Respublica & Ecclesia semper fuit salva non est vel Ecclesiæ vel reipublicæ necessarium. At vero longe frequentissime cum Paganis, cum Hæreticis, cum Mahumedanis, ita pax fuit inita, ut integræ provinciæ cum hominibus plurimis ac bonis Ecclesiasticis amplissimis cesserint aliis, multumq; eorum quæ hæctenus Christiani imo quæ & ipsi Pontifices aliquamdiu tenuerant perierit: nec tamen Declaratio ejusmodi Papalis unquam, ab initio usque Ecclesiæ Christianæ, vel visa, vel audita, vel tentata fuit. Ne Protestationem quidem clanculariam à Curia Romana interpositam, legas per secula Christiana omnia. Tantum etiam ipsa abfuit semper ab ejusmodi aliqua publica Declaratione.

Quid, quod ante Gregorii septimi Papæ tempora, adeoque ante monarchiam sacram in universam Ecclesiam à Romana curia cceptam exerceri, ita omnia talia sint gesta, ut Pontifices Romani non magis ad suam curam illa negotia traxerint quam alii Episcopi; quorum itidem tamem nemo unquam in illum modum contra damna Ecclesiæ est protestatus. Quod de prisco Ecclesiæ ævo præclare demonstravit Blondellus in suo Amandi Flaviani nomine edito Commentario: non opus vero est prolixè demonstrari, quia nullum plane ex omnibus retro temporibus exemplum Protestationis

nis

nis potest adduci. Ex quo conditus est nova illa sacra Monarchia, miscuerunt se quidem ferè omnibus belli ac pacis negotiis Papæ: verumtamen, ceu jam diximus, tales Innocentianæ Declarationes, contra pacem aliquam etiam cum Infidelibus initam, quantumvis sacris rebus fuerit detrimentosa, nusquam sunt publicatæ.

Imo vero, ne quidem hac in Germania nostra (ne de aliis nunc dicam universi orbis regionibus) vel ipso superiore & nostro seculo, factum Papali autoritate Protestationem aliquam esse, certo constat. Circumfertur quidem PAULI III Breve ad Carolum Vincrepatorium, quod Carolus anno quadragesimo quarto superioris seculi Ratisbonæ nonnulla Protestantibus indulisset. Sed hæc epistola si non mentitur Papæ nomen, ceu nonnulli suspicantur, multum differt à Protestatione. Et sane verosimile est, responso aliquo Cæsareo satisfactum fuisse Papæ, utpote qui in sola epistola illa scribenda acquieverit. Nec vero quidquam ad rem facit, ut probetur Carolum Vincrepatione isthac monitum facti poenituisse, quod habeat hæc Bzovius ad annum 1544: *Non surda aure Cesar Pontificis monita audivit, sed pace cum Rege Gallia inita, Crispini inter alias conditiones addi voluit, ut uterque pro virili Catholicam religionem propugnaret, Pontificem ad cogendum Concilium interpella-*

ret,

*ret, Rex vero Gallia legatione in Germaniam ad
Ordinum conventum missa, protestantes ad assen-
tiendum Concilio hortaretur. Præterquam sane
quod de non surda aure nihil habeant illi histo-
rici, qui tamen isthæc prolixè atque accurate nar-
rant: nullum hinc pænitiæ indicium apparet,
sed potius ardor quidam elucet Cæsaris, Pontifi-
cem rerum sacrarum negligentem & à Concilio
habendo alienū, cogendi ad officium faciendum. Et
verò longe diversum quid à Pacis, qualis post pacta
est, instituto improbasse sese, ipse Pontifex in Bulla In-
dictionis Concilii Tridentini affirmavit hisce ver-
bis: Cum id, quod ne accideret antea veriti era-
mus, ex ejus Conventus (Ratisbonensis) sententia,
peteretur à nobis, ut ab Ecclesia dissentientium,
quosdam Articulos tolerandos declarem, idque
nobis, ut concederemus, neque Christiana & Catho-
lica veritas, neque nostra & Sedis Apostolicæ di-
gnitas permetteret, palam potius Concilium ut
quam primum fieret, proponi mandavimus.*

Porro & contra Transactionem Passaviensem
nullo plane modo protestatus est JULIUS III; etsi
federit in annum usque quinquagesimum quin-
tum, pene integrum triennium post transactionem
istam conditam. Imo hic est ille Papa, qui in An-
glia per Cardinalem Reginaldum Polum Legatum
suum, tranquillitatis publicæ causa, opes quæ
quon-

quondam Ecclesiasticorum fuerant, Secularibus quos vocant in perpetuum possidendas permisit. Ita sane de illo scribit Henricus Spondanus in Annalibus ad annum 1554 n. 4: aut potius, unde illa descripsit, Sanderus l. 2. de Schism. Anglicano. *De bonis tamen ac fundis Ecclesiasticis impetrare non potuit: quantumvis & Regina in Comitibus anni sequentis operam suam in eo praestiterit, ut restituerentur Ecclesiis & monasteriis, quae ab Henrico Rege distracta fuerant & nobilibus Laicis distributa. Quinimo ne nova inde turba concitarentur, Ordinibus postulantibus & urgentibus, adactus est, publico Instrumento, Pontificis nomine, omnes, de ejusmodi bonis ac possessionibus, quoad poenas & censuras canonicas, IN PERPETUUM securos & absolutos declarare.*

Similiter contra pacta Augustana, inita quo tempore sedit Julius III & Paulus IV, nulla Protestatio, multo minus ulla ejusmodi Declaratio, fuit facta, vel à Pontifice ipso vel ab ejus aliquo Nuncio aut à Latere Legato. Nemo certe historicorum tale quidquam haecenus prodidit. Diserte potius Natalis Comes l. 9 Historiar. *Decretum est in iis Comitibus, praesente sacro antistite purpurato Morono, quem Julius Pontifex adesse voluit Legatum, ne quis religionis causa adversus quenquam bellum susciperet.* Sane Moronus Legatus Pontificius, Au-

Aa

gustam

gustam à Julio III missus, statim octavo post adventum die, intellecta Papæ morte iterum abiit, sed nulla facta Protestatione; quam proinde instituere non habuit in mandatis. Ut immeritò Moronum intermissæ protestationis causa Caramuel sit infectatus *n. LX Pacis Licite*. Certe si quid tale ipsi fuisset mandatum, non impune tulisset ejus omissionem apud Julii successorem Papam Paulum, sævum hominem, & cum aliis tum huic etiam Morono gravem, utpote quem velut de hæresi suspectum diuturno carcere in Hedriani mole afflixerit, ceu legere est in Onuphrio.

Primus Ernestus de Eusebiis *Sect. 4 Rat. VIII §. 2* affirmare non est verecundatus, PAULUM IV Paci Religionis edita Bulla contradixisse. Cæterum vanitas assertionis ne ab ipso quidem Ernesto dissimulari potuit: scribit enim ita *ferri*, nec tamen, quænam potuit laudare testem relationis: fateatur etiam, Bullam illam sibi non visam. Nec aliud vel in speciem adducit isti rei probandæ, quam verba quædam, quibus Cardinalis Hosius judicium suum creditur protulisse de Pace isthac à Paulo Papa interrogatus. *Creditur*, inquam, nam ne Possevinus quidem, quo auctore hoc narrat Ernestus, Pacem religionis Germanicam diserte memorat. Sleidanus l. 26 hæc verba refert, ex Cardinalis Augustani re-

maius

BA

lo

lo tempore quo Romæ fui commoratus, me presente vel conscio, ne verbum quidem unum factum est de religionis illa pace. Vixerat autem ille Cardinalis Romæ Paulo IV to sedente: ac proinde liquet, Curiam Romanam tunc temporis non adeo ut jam, Protestationibus publicatis paci tunc factæ sese opposuisse. Certe Bulla aliqua damnatoria Pacis Augustanæ, ab illo Paulo IV to condita, nusquam comparet, ne quidem in magno Bullario à Cherubino edito. Sed & Bzovius n. 35 ad annum 1555 ita quidem scribit: *Paulum IV vehementer commovit Ferdinandi in Comitibus se inscio de religione suscepta tractatio; ut hortatus fuerit antiquari revocarique quæ cum gravi Sedis Apostolicæ injuria concessa essent, pollicitus vires si Germaniam ad sedis Apostolicæ obedientiam reduxerit & relaxationem juramentorum.* At reapse factam aliquam ab illo Papa Paulo IV Transactionis pacificæ cassationem, vel adversus eam solemnem aliquam Protestationem, plane historici hi tacent. Ex hisce autem omnibus plusquam abundè patet, Ernestinas de Protestatione fabulas nullam fidem mereri.

Dignum vero etiam hoc observatu est, fuisse illum Paulum Papam infesto in Cæsarem Carolum animo, nec minus Ferdinando successoris periniquum, summe immitem porro in Protestantes o-

mnēs eorumqve sententiis addictos, utpote quo nemo Paparum Romæ magis unquam sævierit in dissidentes: ceu loqvuntur historiæ illius temporis, interqve eas ipsa illa, qva vitam & res ejus omnes est persequutus Onuphrius Panvinius. Si ne ille autem Paci publicæ aperte reclamavit, aut contra eam per tabulas est protestatus, utiqve judicatum tunc Romæ fuit, saltem tali aliqua protestatione opus non esse.

Verosimilius est id quod idem narrat Ernestus, Joannem Franciscum Commendonum, Legatum PII V anno sexagesimo sexto protestatum esse contra approbationem, quæ tum in Comitibus facta est, Religiosæ Pacis. At vero instituta est illa Protestatio non nisi clanculum, & coram Notario ac testibus, nunquam publicata. Ideoque illa fuit hæcenus adeo occulta, ut ejus Protestationis primus palam meminerit ille personatus Ernestus. Ipse autem vel eo, quod dicit, visum sibi Protestationis illius authenticum exemplum in Archivo Episcopatus Augustani, satis indicat, Protestationem istam nullarum fuisse virium; utpote quum aliàs debeat illius authenticum exemplum non in Episcopatus Augustani, sed Cæsareo aut Moguntino Imperii tabulario reperiri. Certe si quem insignem effectum à Protestatione isthac expectasset Legatus, aliter utiqve illam debuisset instituere, ceu notum est. Enim-

vero

vero bene Caramuel n. 406 Pac. Licitæ: Debuit Cardinalis publico & solenni scripto protestari, & per Procuratores suos singulis Principibus, etiam hæreticis, Protestationem suam intimare. Addens autem: se putare id factum, graviter decepit sese: reapse enim nihil tale contigit. Per item est probabile, Legatum istum Pontificium mutata sententia à Protestatione illa tandem abstinuisse; nec Protestatione sua tam spectasse in vitam pridem Religionis pacem, quàm conciliationem dissidentium de religione sententiarum, quàm in illa Conventu Imperii agitari unice desideravit optimus Cæsar Maximilianus, ad compositionem istam instituendam paulò ante excitatus cum ab aliis tum à Cassandro & Wicelio, quorum de hoc argumento libri sunt in manibus. Conjicere id ipsum nos jubent ipsa verba Protestationis: *Requisivi & admonui, ne permittant ac consentiant deveniri ad hanc tacitam vel expressam confirmationem Recessus anni 1555 (quatenus continet Pacem religionis,) ob quam aliqua ratione, vel modo, minima etiam in parte, Concilii Tridentini decretis, præsertim ejus dogmatibus præjudicari possit.* Enimvero in universum Pax Religionis non adverfatur Concilii Tridentini decretis, multo minus ejus dogmatibus: sed ea duntaxat pare, quàm dissidentes de religione sententias jubet componendas non per decreta Concilio-

rum adeoque nec Tridentina. Ita scilicet diserte cautum fuerat: Und sol die streitige Religion nicht anderst / denn durch Christliche / freundliche / friedliche Mittel und Wege / zu einhelligem Christlichen Verstand und Vergleich gebracht werden. Item: wo dann solche Vergleichung durch die Wege des General Concilii, National-Versammlung / Colloquien oder Reichshandlung nicht erfolgen würde &c. Et vero illa parenthesi clausa Protestationis verba: *quatenus continet Pacem religionis*: videntur non esse ipsius Protestationis sed Ernesti.

Non opus autem est conjecturis, cum omnem rem prodiderit posteritati Jacobus Augustus Thuanus historicorum ejus temporis princeps, idque (velut apparet) ex arcanis narrationibus desumptam Bernardini Bocadelli Episcopi Rodonensis, qui Comitibus illis interfuit Legatus Galliarum Regis Caroli. Non dubito haud futurum absque pretio operæ, si ipsa summi viri verba recitemus. Comitibus, inquit, *interfuit Joannes Franciscus Commendonus Cardinalis, Pii V Pontificis nomine, cum ex Polonia rediret, acceptis ab eo Augusta mandatis, nec non Marcus Siticus Altemsius itidem Cardinalis, sed tanquam Episcopus Constantiensis & Imperii Princeps. Cum Pontifex novus ex Oratoris, quem in aula Cesarea habebat, & aliorum literis didicisset, in Augustanis Co-*
mitibus

mitiis inter alia capita, quæ proponi debebant, de ratione componendorum religionis dissidiorum actum iri, id ad suam adeoque Romana Sedis omnium aliarum matricis auctoritatem pertinere ratus, Commendano enixe injungit, ut si religionis negotium in Comitibus deduceretur, ipse suo nomine publice protestaretur, & Pontificem divina censura gladium districturum interminaretur, & contra Casarem imprimis, quem & Imperio ac regnis ac ditionibus, successionibus & juribus, quæ in Hispania regnis ei competebant, privaturus esses. Bene autem evenit, quod viro summae moderationis & prudentia negotium commissum esset. Qui veritus, ne ea protestatione animi magis exasperarentur, quam idoneum remedium malo, quod timebatur, pro tempore adhiberetur, aliam rationem deliberationis illius impedienda sibi ineundam existimavit; reque cum Casare communicata & spe ab eo facta negotii in aliud tempus rejiciendi, ad Pontificem scripsit, & protestatione ea nihil opus fuisse monuit. Verum homo imperiosus & qui nullas rationes voluntati suæ contrarias admitteret, alteris mandatis enixe magis quam prius injunxit; ut si mentio ulla de religionis negotio in Comitibus fieret, publica protestaretur, & Casarem atque alios Principes Pontificis nomine à communione Christiana excluderet. Sed neque secundis mandatis
mini.

minister hero prudentior paruit; & commodum accidit, ut cum secunda mandata venerunt, jam illud capud in aliud tempus rejectum esset. Non cessabat tamen Pontifex Casarem per Commendonum imperiose monere, ne quid tale in deliberationem in Comitibus deduci in posterum pateretur. In eo, perniciose peccasse Carolum V, qui, dum se negotiis sacris immiscet, Confessionem Augustanam à Philippo Melanchthone conscriptam in Comitibus proponi passus esset, & alio postea remedio autoritate Casarea intempestive usus, dum ita religioni consultum putat, religionem in discrimen revocaverit. Id rerum confusione & turbis, qua postmodum in Germania incrementum sumserint, causam dedisse. Facturumque melius maximum alioquin Imperatorem fuisse, si venienti malo, cujus principia semper infirma sunt, mature ac validis remediis occurrisset. Nunc libertate pessima in Imperio permessa, spiritum vertiginis inter Germanos regnare, & quot homines à vera Romana religione dissident, tot sectas esse. Haecenus Thuanus lib. 39.

Confirmatur autem haec narratio eo, quod in vita Petri Canisii, celebris utique Jesuitæ, illâ, quam à Francisco Sacchino scriptam Sodales ipsi Ingolstadii anno 1616 ediderunt, l. 2 c. 11 traditur: hunc cum aliis nonnullis Sociis Legato Apostolico ne Paci resisteret persuasisse. Frustra certe Ernestus quamvis Socio-

Sociorum, se iudice, omnium perspicacissimus *sect.*
4. ad ix. §. 2. conatur in dubium id vocare, nullo
 contrario testimonio vel indicio subnixus. Et vero
 merentur fluctuantis hominis verba hæc notari.
Forse id effecerint, Jesuitæ scilicet, ne publice Protesta-
tio fieret cum perturbatione & scandalo. Si plus
dicti Patres suaserent, sola temporum necessitate sibi
proposita, Pacis autem qualitate non explicata nec
intellecta, falli potuerunt. Taceo nunc, quod Socius
 Ernesti non unus è multis Laurentius Forerus, li-
 bro cui scurrili suo more titulum fecit: *wer hat dem*
Kalb ins Auge geschlagen / fide illius Canifianæ vitæ
 non dubitaverit gloriari, de Sociorum in Pace ser-
 vanda studio.

Post Pii V porro tempora illa, ne quidem ab Er-
 nesto aliisque, Paparum aliquis potuit laudari, qui
 sit vel clanculum coram Notario protestatus, usque
 ad nostra hæc tempora. De uno VRBANO VIII non-
 nulla homo ille adfert, unde forte colligas Protesta-
 tionem aliquam, saltem illius jussu, institutam. Ast
 vero plane aliud & adversum quid illa quæ adfert
 nos docent. Narrat enim, Urbanum anno hujus se-
 culi tricesimo primo, literis ad Nuncium suum per-
 scriptis significasse: *neque Cæsarem neque alios Sta-*
tus aut Episcopos, habere potestatem de Ecclesiæ bo-
nis aut juribus quidquam hostibus Ecclesiæ in ejus
prejudicium per pacta tradendi aut permittendi:

Bb

in

in eandem sententiam anno tricesimo quarto Romæ respondisse Legato Moguntino: *Catholicos non posse cum hæreticis de bonis Ecclesiæ & Religione pacisci, nec Papam posse dare consensum aut potestatem.* Verum hæc non docent, factam ab illo Protestationem adversus Transactionem aliquam.

Adjungit mox idem Ernestus: Urbani nomine adversus Amnestiam Ratisbonæ conclusam, Cæsari protestationem obtulisse, illum ad Cæsarem Nuncium cum potestate Legati à Latere qui Archiepiscopus Athenarum audiit; addit etiam quædam ejus verba. Verum ex illis quidem verbis perperam colligit Ernestus factam Protestationem & quidem nomine Urbani. Hæc enim sunt verba. *Ideo ego Caspar Archiepiscopus Athenarum S.D.N. Urbani Papæ VIII ac S. Sedis Apostolicæ Nuncius, sanctitatis suæ ac S. Sedis nomine, sicuti pastoralis officii sollicitudo postulat, Cæsari M.V, ut Catholicum Principem & Ecclesiæ Romanæ Advocatum ac Defensorem, rogo requiro & hortor: ut majorum suorum vestigiis inhereat, & ut pietatem M. Vestræ decet, incolumitatem & integritatem Religionis Catholicæ & Ecclesiasticorum ac piorum locorum, personarumque Ecclesiasticarum, itidemnitatem tueatur; neque permittat aut consentiat secus quid fieri. Alias omni meliori modo ejusdem S.D.N. ac Sedis Apostolicæ nomine repugno & resisto; meque semper repu-*

repugnare & resistere velle profiteor; prout certus sum, quod idem S.D.M. ac ipsa Sedes Apostolica repugnabit & resistet. Protestationis nulla hic fit mentio; & nomine Urbani Nuncius rogat duntaxat Cæsarem, *repugnat* vero non nisi sub conditione. Cumque dicat, *certum se esse quod S.D.N. ac ipsa Sedes Apostolica repugnabit & resistet;* Urbanus vero ex eo tempore nec per se, nec per alium factæ Amnestiæ repugnaverit literis Protestatoriis aut restiterit; vel hinc palam est, Urbani autoritate Protestationem nullam vel contra Amnestiam vel contra alia cum Protestantibus deinceps inita pacta, esse institutam. Nec verò quidquam ad rem hanc faciunt privatae literæ ejusdem Urbani ad Episcopum Augustanum ab Ernesto productæ. Imo vero ostendunt illæ, alienum fuisse Urbanum à Protestatione instituenda. Acceperat nimirum ille, quem in modum fuisset pactum Francofurti anno quadragesimo tertio, utque ipse in literis illis indicat, *accurate adhibuerat omnia officia, quæ è re fore* Augustanus Episcopus, vehemens sed destitutus prudentia vere pia & Christiana Zelota, ei *significaverat*: nec tamen contra illa Francofurtensia pacta protestatus fuerat Urbanus.

Ipse postremo INNOCENTIUS hic Papa non protestari fecit, multo minus Bulla aliqua publicata irritam pronunciavit Pacem illam, quæ paulo ante

Germanicam, die nempe tricesimo Januarii, itidem Monasterii, & præfente tunc Fabio Chifio, confecta est inter Hispaniæ Regem & Fœderatos Belgico-Germanos. Apertè fanè nihil hujus actum est. Et tamen, si rem ipsam videas, non minus hîc quam per Pacta nostra, in perpetuum Evangelicis istis Fœderatis concessa sunt illa, quæ suis Protestationibus & Bullis subruere per Germaniam Innocentius laboravit. Judicavit quidem aliter Urbanus VIII Papa, si vera sunt quæ scribit Caramuel p. 159 *Pacis Licitæ* hisce verbis: *Urbanus bellum Hollandicum esse Politicum, nec religionem concernere, & Hispanis imputandum, dixit P. Aldenardio Belgæ Capuccinorum Provinciali, amico meo, & multa alia aliis.* Si fanè hæc dixit Urbanus, & se & alios decepit nimis manifestò: & recte additum est à Caramuele, illa *subsistere non posse.*

EX QUIBUS omnibus sole clarius est, à nullo Paparum usquam terrarum ante Innocentium, nec ab illo nisi in sola nostra Germania, adversus pacta Pacis publicæ, etsi illa fuerint ejusdem cum nuperimis notæ, & Papali curiæ notissima, non tantum ullam Declarationem, sed nec ullam vel publicam vel privatam Protestationem fuisse institutam.

Si autem ab initio usque Ecclesiæ non opus fuit vel clancularia Protestatione Papali, liquet profecto clarissime, quod neque hanc Declarationem

nem

nem edendi ulla potuerit esse necessitas. Utiqve enim non jam opus est Ecclesiæ auxiliis plane novis & numquam antehac usitatis : nisi forte hæc Ecclesia ab illa vetere planè etiam fuerit nova ac diversa. Ac proinde *primum* quidem argumentum meum firmum jam est, & satis probatum.

SECUNDO igitur: illa jura, quæ Declaratione II isthac salva voluit præstare Innocentius, Pontificiæ Sedi & Ecclesiæ competunt, vel jure æterno sive naturæ sive divino, vel humano tantum positivo. Si æterno naturæ aut divino jure: non potuerunt ullis pactis humanis, aut longissimi temporis præscriptione, quicquã detrimenti capere, vel auctoritatis pristinæ quidquam amittere. Nec enim contra divina & naturæ instituta vel usucapio aliqua vel longi temporis usurpatio, vel pacta aut contractus hominum hilum ullum valent. Si vero à solo humano jure positivo illæ prætensiones Pontificiæ dependent, (quod fortassis Curia Romana haud concesserit, certè concedere non poterit salvo, quem jactitat divinitus sibi concessum, Vicedeatu) aut satis fuit illis tuendis Protestatio, quam sine exemplo jam tum bis Monasterii publice instituerat Nuncius extraordinarius Fabius Chisius, aut illa utraq; fuit nullius roboris & frustranea. Posterius non utiqve affirmaverit Innocentius; imo illam isthac sua Declaratione diserte laudavit. Prius autem si

est verum, consequens iterum omnino est, hanc Declarationem nulla cogente necessitate esse editam atque institutam. Imo si verum est quod in hac Bulla asseritur: *notissimi juris esse, quamcunque tractationem seu pactionem in rebus Ecclesiasticis, sine Romanae Sedis auctoritate factam, nullam nulliusque roboris aut momenti existere;* (quale quid ignotum tamen fuit omni veteri Ecclesiae, imo aliquamdiu & novae post constitutam Hildebrandinam sacram monarchiam) ne quidem Fabiana Protestatione fuit opus sed etiam illa fuit omnino superflua: ac proinde multo minus necessaria Innocentii Declaratio. Quod enim ipso confesso omnibus jure nullum est, illud nec usucapi nec praescriptione longi temporis amitti potest: atque adeo non est opus ad illud conservandum publica Protestatione. Id quod erat probandum.

CAPUT III.

Declarationem Innocentii non esse ipsi Curiae Romanae utilem, sive in praesens sive in futurum.

Cæterum etsi haud necessaria, forte tamen *utilis* & fuit & nunc etiam est Declaratio. Verum utilitas si potuit sperari, vel in praesens sperari potuit vel in futurum. Eaque habito respectu, vel ad ipsos

pfos qui pacta Pacis contraxere, vel ad eorum subditos, & quidem sive alterutros sive utrosque, Catholicos nimirum qui appellantur & Evangelicos. Nego, quidquam utilitatis ullo respectu potuisse merito sperare Curiam vel Ecclesiam Romanam Bullæ illius promulgatione. Probabo autem omnia ordine; *primum* de utilitate in præsens, *deinde* de ea quæ in futurum forte expectari potest, acturus.

Cæterum istorum omnium hæc est una communis hypothesis; quod utilitas, si quæ speranda sit, ex ruptura pactorum Pacis debeat expectari: si autem illa inde sperari nequeat, tum vero Declarationem nihil utilitatis adferre posse.

Jam autem quo utique tempore Pax cojit, res Catholicorum, qui ita audiunt, exiguæ admodum erant & inbecilles, prope ultima stantes tabula, idque judicio ipsiusmet Cæsaris & omnium Catholicorum Ordinum, ac proinde summe indigebant quiete & refocillatione. Saltim itaque illis utile in præsens haud fuit, Pacem ægre coalitam de novo rumpere, & ferale bellum iterum in sese isthoc statu provocare. Si illis vero utile non fuit Pacem frangere, non potuit quoque utile esse ipsimet Papæ: utpote cujus fortuna stat caditque fortunâ eorum qui ipsi adhærent. In maximum profecto discrimen fuissent adductæ res & Catholicorum Ordinum & ipsiusmet Papæ, si Declarationi Papali obse-

obsecuti Imperii Ordines Catholici, à Pacis pactionibus iterum omni jam pene robore exhausti discessissent. Saltim IN PRÆSENS itaque nec ipsimet Papæ nec Germanis Catholicis utilis tunc fuit Innocentiana isthæc Declaratio.

Porro non potuit merito Innocentius cum Declarationem ederet, hinc, tum quidem temporis, utilitatis quidquam exspectare. Vel credidit enim, Cæsarem Gallum & Catholicos Imperii Ordines, Declarationi isti suæ assensum præbituros, vel non credidit. Si non credidit, utique nec credere potuit, illa quæ Pacis pacto sunt constituta irrita redditum iri. Si illa autem rata maneant, frustranea ac plane inutilis est Declaratio: utpote quæ tota occupata sit in rescindendis Pacis pactionibus.

Si credidit vero, crediderit etiam necessum est, & Cæsarem & Galliæ Regem, omnes item Eminentissimos Serenissimosque Imperii Principes, non Ecclesiasticos minus quam & alios, homines esse nulla fide ac nulla prudentia. Hi videlicet, quo tempore pax condebatur (fuit autem illud tempus satis longum, aliquot non mensium scilicet sed annorum, atque adeo deliberationibus amplum satis spatium concessum fuit) haud ignorabant, à legibus Pacis omnibus dissidere Nuncium Papalem Fabium Chisium, qui Monasterii commorabatur & jussu Domini sui manibus, quod ajunt, pedibusque omni
illi

illi Pacis compositioni reluctari: haud etiam vel
tum ignorabant, minari illum Nuncium adversus
Pacis pacta, ceu haecenus domi fecerat, insolentem
aliquam publicam & suam & Papalem Pro-
testationem: denique nondum rati habita Pace
jam palam in luce publica viderant illa quæ hæc-
enus Nuncius ille fuerat minitatus. Et tamen nihi-
lominus in illas leges Pacem pepigerunt. Imo In-
strumenti Pacis Osnabrugæ initæ Articulo V §. 1.
jam confirmaverant Paces Religionis & veteres &
jam novas hisce disertis verbis: *Transactio anno
1552 Passavii inita & hanc secuta anno 1555 Pax
Religionis, prout ea anno 1556 Augusta Vindelico-
rum & post in diversis S. R. I. Comitibus universa-
libus confirmata fuit, in omnibus suis capitibus,
unanimes Imperatoris Electorum Principum &
Statuum utriusque Religionis consensu initis &
conclusis, rata habeatur, sancteque & inviolabi-
liter servetur. Quæ verò de nonnullis in ea Articulis
controversis hac Transactione, communi partium
placito statuta sunt, ea pro perpetua dictæ Pacis
declaratione, tam in judiciis quam alibi observan-
dâ, habebuntur, donec per Dei gratiam de Religione
ipsa convenerit. Non attenda cujusvis, seu Ecclesiastici,
seu Politici, intra vel extra Imperium, quocunque tempore in-
terposita contradictione vel protestatione; quæ omnes inanes
& nihili vigore horum declarantur.* Etsi autem hic para-

Cc

graphus

graphus, ut nec quævis alia quæ Pacem religiosam
attinent, totidem verbis in Instrumento Monaste-
riensi habeantur, etiam Monasterii tamen omnia
isthæc rati habita sunt hisce verbis: *Cum etiam ad
majorem Imperii tranquillitatem stabiliendam, de
controversiis circa Bona Ecclesiastica in libertatem
exercitii Religionis, his ipsis de Pace Universali
congressibus certa quadam compositio inter Cæsarem,
Electores, Principes & Status Imperii inita, atque
Instrumento Pacis cum Plenipotentariis Regina
& Corona Suecia erecto inserta fuerit, placuit, ean-
dem constitutionem, ut & illam de qua inter eosdem
ratione eorum qui Reformati dicuntur convenit,
presenti quoque tractatu firmare & stabilire, eo
plani modo, ac si de verbo ad verbum huic inserta
legerentur Instrumento. In universum porro, omnis
novæ hujus Pacis transactio, auctoritate Cæsaris
Regis Franciæ omniumque Imperii Ordinum, e-
tiam Catholicorum, recepta jam erat in leges pu-
blicas Imperii hisce verbis Articuli XVII Instru-
menti Osnabrugensis, ut & in Instrumento Mona-
steriensi. Pro majori horum omnium & singulo-
rum pactorum firmitudine & securitate, sit hæc
Transactio perpetua lex & Pragmatica Imperii san-
ctio, imposteriorum æque ac alia Leges & Constitutiones funda-
mentales Imperii, nominatim proximo Imperii Re-
cessui ipsique Capitulationi Cæsareæ inserenda, ob-
ligans*

ligans non minus absentes, quam presentes, Ecclesiasticos aequè ac Politicos, sive Status Imperii sint sive non, eaque tam Cæsareis Procerumque Consiliaris & Officialibus, quam Tribunalium omnium Judicibus & Assessoribus, tanquam regula quam perpetuo sequantur prescripta. Iidem, Cæsar inquam Rex Galliarum & Ordines Imperii omnes quamvis Catholici, hæc cum primis digna notatu ad omnem posteritatem curaverant utriusque Pacis Instrumento inferi: Contra hanc Transactionem, ullumve ejus Articulum aut clausulam, nulla Jura Canonica vel Civilia, communi vel specialia, Conciliorum Decreta, privilegia, indulta, edicta, commissiones, inhibitiones, mandata, decreta, rescripta, litispendentia, quocumque tempore lata sententia, res judicata, Capitulationes Cæsareæ & alia Religiosorum Ordinum regula aut exemptiones, sive præteriti sive futuri temporis protestationes, contradictiones, appellationes, investitura, transactiones, juramenta, renunciationes, pacta seu dedititia seu alia, multo minus Edictum Anni 1629 vel Transactio Pragensis cum suis appendicibus, aut Concordata cum Pontificibus, aut Interimistica Anno 1548, ullave alia Statuta, sive Politica sive Ecclesiastica, decreta, dispensationes, absolutiones, vel ulla alia, quocumque nomine aut pretextu excogitari poterint exceptiones, unquam allegentur,

audiantur aut admittantur, nec usquam contra hanc Transactionem in petitorio aut possessorio, seu alii processus vel commissiones, unquam decernantur. Denique & Cæsar & Galliæ Rex & præcipui Catholicorum Principum, primò Legatorum suorum, deinde propria manus subscriptione confirmaverant jam tum utrasque Pacis Tabulas. Qvì potuit itaqve sine nota summæ imprudentiæ & levitatis, à Cæsare & Catholicis Imperii Ordinibus, aut vero etiam à Galliæ Christianissimo Rege, rescindi tot annorum spacio deliberata, agitata, & postremo tam graviter, tam severe, tam studiose, tam circumspecte inita & in Tabulas relata, atqve sanctè confirmata pactio? Nemo sanè nisi stolidus & improbus persuaserit sibi de Tantis Principibus adeo stolidi & improbi. Ac proinde qvia nec Innocentius cum suà Curia Romana, sic satis alioquin callida, potuerit tale quid sibi persuadere, non potuit quoque merito factim in præsens aliquid commodi à Declaratione isthac sibi polliceri.

DIXERIS fortassis: potuisse Innocentium sperare repentinam Pacis rupturam, etsi non à Cæsare & Principibus, tamen à vulgo sacris suis addicto. Sed haud verosimile est, homini cuiquam rerum Germanicarum nonnihil gnaro, quales utique Curia Romanæ non desunt, hoc potuisse in mentem venire. Nec enim ullum vulgo quidem nostro ro-
bur

bur est movendis rebus, nisi Cæsaris aut Principum consilio & ductu. Ad hoc ita longo bello populus omnis fuerat fractus & viribus exhaustus, ut nihil æque desideraret quam Pacem quamvis etiam iniqvis legibus compositam, utque adeo à rebus turbidis animo tunc esset longe alienissimo.

IGITUR quo quidem tempore prodiit Declaratio, non potuit, saltem merito non potuit, quidquam in præsens utilitatis inde Curia Romana expectare. Omnis ergo fructus illius, si quis fuerit, ad FUTURUM TEMPUS pertinebit. Et vero quando jam dudum mortui fuerint illi qui primi Pacem publicam constituere vel confirmavere, & creverint fortassis denuo Catholicarum in Imperio partium vires in tantum, ut concessa Protestantibus recuperandi spes affulgeat; haud immerito videatur, Declarationem illam posse magno incitamento esse, ad repetenda & consequenda illa quæ Catholicis partibus & Romanæ Curia erepta creduntur. Possit enim saltem tunc temporis existimari à Catholicis, non teneri sese Pacis pacto, solutis dudum vinculo omnibus ab ipsomet Deo in hisce terris unico Vicario. Nec levitatis notam impingi sibi posse, ut qui pacta illa non confecerint. Nec periculi quidquam amplius imminere à motibus, post vires redintegratas. Et impune igitur & nullo

scelere à pactis conventis majorum ac Legibus Imperii recedi jam posse.

Verumenim vero etsi negari nequeat, Declarationem istam fortassis aliquando fore apud Catholicarum partium animos imperitos aut novarum rerum cupidos, si quæ spes sese ostendat, flabellum motuum civilium & novi cruenti belli, atque huic uni fini videri aliquando posse inservire, nec aliud perinde Innocentium ejusdemque potissimum consiliarium Fabium Protestationibus suis & hac Declaratione spectavisse: attamen ne ita quidem aliquid certi commodi in futurum à suis illis Protestationibus & Declaratione Curia Romana jure merito potest expectare.

Primò enim id multo rerum usu jam est compertum, infelici eventu omnes motus passim terrarum finiisse, qui contra sancta majorum pacta, & perpetuas reipublicæ leges, per solas Papparum dispensationes quas vocant aut Declarationes fuerunt incensi. Non sane ullum temere felix exemplum attuleris.

Ex adverso certum est, acriter Deum vindicasse Papparum instinctu, & prætextu plane illo quo Declaratio Innocentiana Pacem sanctè pactam subruit, rupta etiam cum Turcis foedera. Memorabilis sane in omne ævum est Hungarica ad Varnam clades. De illa ita scripsit isthac tempestate Æneas Sylvius

vius

us, quem post Roma coluit Pii Secundi Papæ nomine, Epistola LXXXI: *Elati prioris victorie successibus Hungari, suadenteque Juliano Cardinale & Legato Eugenii Pontificis, qui treugas nullius momenti fore dicebat, injussu Sedis Apostolicæ cum hostibus Christiani nominis factas, Pacem ruperunt, collectoq; grandi exercitu terras hostium ingrediuntur, vastantes ferro & igne quacunq; obviam fiunt. Paulo post: Diu certatum est aquis viribus, dum Christiani suas acies virtute sustentant, Turci vero numero suppleant. Cumq; per plures horas nunc illi nunc isti caderent, ad extremum inclinata Christianorum acie victores evadunt Turci; juramentaq; non solum domesticis fidei sed & hostibus servanda demonstrant. De eodem prælio verba nonnulla Antonii Bonfinii ex Decadis III lib. vi quæ huc transferantur cum primis itidem digna sunt: Amurathes quum suos à Vladislao Rege non sine magna cede fugari conspiceretur, ad expianda violatæ fidei piacula, ad ulciscendam Christianorum perfidiam, & ad vindicandum jus rescissæ pacis incenditur. Depromptum è sinu codicem inibi sanctissimi fœderis explicat, intentis in cælum oculis: Hæc sunt (inquit ingeminans) Jesu Chryste fœdera, quæ Christiani tui mecum percussere: per numen tuum sancte jurarunt, datamq; sub nomine tuo fidem violarunt, perfideq; te suum Deum abnegarunt. Nunc Chri-*
ste,

*ste, si Deus es (ut ajunt & nos hallucinamur) tuas
measque hic injurias, te quaeso, ulciscere, & his qui
sanctum tuum nomen nondum agnovere violata fi-
dei pœnas ostende. Vix hæc dixerat qui ultimum
in se impetum expectabat, quum prælium quod an-
ceps ac dubium diu fuerat inclinare cœpit. In ma-
nibus & oculis etiamnum versatur natum hinc
cæsi ad Varnam Uladislai Regis epigramma epita-
phium. Cujus hæc pars est:*

Discite mortales non temerare fidem.

Me nisi Pontifices jussissent rumpere fœdus,

Non ferret scythicum Pannonis ora jugum.

Etsi vero non iisdem ritibus, quibus induciæ inter Amurathem & Uladislaum olim fuere pactæ (alter scilicet Alcorano, alter Evangelico codici digitis impositis inducias juraverat) Pax Germaniæ sit inter partes composita, eadem tamen pactorum est sanctimonia, idem robur, eodem Deo vindice omnia conventa sunt. Itaque perinde ut antehac semper in ruptam prætextu Papalium dispensationum aut Declarationum fidem Deus severe graviterque animadvertit, ita justissima Numinis vindicta in rupta Pacis etiam nostræ pacta animadversum iri, par est existimare. Saltim haud temere felicem perfidiæ successum licet polliceri. Nec verò est quod dicat quis: Papam declarasse, quod Pacis inita leges jure ipso sint nullæ, ac proinde fas esse
.qua-

quavis data occasione illam rumpere. Paulo enim post monstrabimus, Declarationem illam esse iniquam, & Pacis leges æquitati consentaneas. Utq; habeant aliquid iniqui, nefas tamen esse contra datam & juratam fidem illas non observare: Ac proinde omnem rupturam crimine perfidiæ teneri.

Secundo, Per est verisimile, mansuram in multam ætatem memoriam, semel iterumque in Germania nostra, alibi frequentius, infeliciter cum Protestantibus religionis prætextu gestorum bellorum, quamvis eorum initia tamen perquam blanda visa fuissent. Atque adeo non temere, Catholicarum partium saltim prudentiores quique, in discrimen se suaque conjicient denuo, & quidem sola Papali Declaratione isthac inducti. Taceo nunc, quod usum jam compertum habeant prudentiores, quam in promptu sint Protestantibus auxilia aliena, etiam cum vires domesticæ non nihil deficiunt. Prudentioribus autem Pacem sectantibus, temerariorum impetus haud multum commodi, contra autem sine dubio multum turbarum & certum periculum, cum Romanæ Curiaæ tum Catholicis vulgo dictis Germaniæ partibus adferre valet. Ac proinde ne sic quidem Declaratio ista utilitatem aliquam eximiam polliceri est idonea.

Tertio, non potest negari; quidquid improbet Declaratio Papalis, Leges tamen Pacis probatas esse

ab optimis & prudentissimis, nec minus sacrarum quam humanarum, cum primis vero Imperii rerum, peritissimis Theologis ac Politicis; imo à Cæsare, Rege Galliarum, Senatu Veneto, Archiepiscopis, Episcopis, Principibus, Abbatibus, aliisque Imperii Ordinibus, licet omnes Romano Papæ sint addicti. Sine dubio etiam sententiæ hujus memoria haud oblitterabitur; præsertim superstitibus præclaris pro ea defendenda monumentis. Atque adeo nunquam deerunt magni Cæsares Reges Principes Virique alii, quorum conscientia erit persuasum, Pacis pactionem ne utique fuisse improbam, nec contra fas & æquum initam; & per consequens nefas esse, præsertim postquam in publicas Imperii inque ipsas Cæsareæ Capitulationis juratas leges est recepta, vel violare illam vel turbare. Imo spes est, ea in sententia fore semper, saltim plerisque. Etsi igitur nonnulli forte Declarationis obtentu, incitati ab Ernesti & Erbermanni similibus, sint aliquid moturi, reclamantibus tamen plerisque, erit etiam illorum conatus irritus; atque adeo Innocentiana hæc Declaratio sperato fructu etiam impostero privabitur.

Quarto denique, non potest unquam utile esse rebus Romanæ Curia & partium Catholicarum, id quod adversæ Evangelicorum parti nunquam non (ut ita loquar) vellicat aurem, & sibi à Romana

Curia

Curia ejusque zelotis sectatoribus jubet cavere. Hoc facit autem Declaratio isthæc Papalis. Quem enim Evangelicorum paulò prudentiorem permittat illa secure dormire, & non potius excitet tanquam ad agendas excubias adversus insidiantem hostem, etiam in altissima pace? Certe ne Protestantes inopinato patiantur sese opprimi, & pacis specie hostilia adversum sese agitari, si quid aliud hæc ipsa Declaratio efficere apta est. Etsi enim melioribus quibusque Catholicis merito & lubenter fidant Protestantes; non ignorant tamen, quantum possit, saltem apud Theologos quam multos Pontificios, cum primis plurimos Jesuitarum, præ omnibus, quos vocant Religiosos, Romanæ Curia quarto suo voto adstrictorum, & superstitiosa Papalium sententiarum veneratio, & nostræ partis internecinum odium: longe minus ignorant, quam multi Magnatum quasi auribus sese duci patiantur ab illo Theologorum & imprimis Jesuitarum agmine. Nec vero est, cur non revocent ad animum illam Viti Erbermanni haud infimi nominis Jesuitæ confessionem, quæ homini effreni imprudenter fortassis excidit Appendice altera §. 8. sui, quod mihi opposuit, Examini. *In universum Theologi Catholici, inquit, etiam Casarei, Bavarici, & quotquot cū Caramele S. R. I. pacem probabant promovebantque, pariter censebant, debere Papam ejusq̃*

Legatum protestari contra Pacem, qua hæreticis donantur Ecclesiastica bona. Quamvis enim fortasse quidam eorum haud noluerint Protestatione isthac Pacem omni experte irritam reddere (qvemadmodum aliam qvondam fuisse sententiam Ottonis Cardinalis Augustani, qui itidem contra Pacem Augustæ initam fuit protestatus, per fecit verisimile Caramuel *Pac. Licitæ Disputatione secunda n. 48 usque ad num. 98*) verissimum tamen est id quod scribit Anti Caramuel Num. 18. §. 5: *Quis non videt hoc argumento (Protestatione scilicet Papali) subverti finem totius Pacificationis, qui est Pax & constans tranquillitas in Imperio? Concipient enim hæretici ex hoc capite perpetuam erga Catholicos dissidentiam; quod scient, hos Apostolica Sedi, Catholice Religioni, adeoque sibi, jus in bona Ecclesiastica perpetuo cessa, servatum voluisse.* Si hæc autem est Theologorum, etiam Pacem probantium, sententia, quid speremus de aliis? Et vero etiam Caramuel isthoc ipso libro quem *Pacis Licitæ* titulo inscripsit. n. 18. 93. 131 & 141 alibique docuit: *Orandus est summus Pontifex, ne consentiat, instruendi ejusdem Legati ut protestentur.* Imò aperte est professus, n. 46. nullam esse perpetuam Pacem, adeoque nec hanc in perpetuitatem esse concedendam: etsi alibi, ut pag. 85. 86. 97. 99. 116. 123. 156. concedat, licere *perpetuam* Pacem dare hæreticis, si
 mora-

moraliter sit certum, hæresin perpetuo duraturam. Facit igitur Declaratio Papalis, ut Protestantes quasi cogantur numquam esse securi, sed perpetuo, si propriæ vires labascant, aliena auxilia circumspicere. Quod profecto ipsimet Romanæ Curia non est commodum: utpote cujus in Germania salus unice hæreat in salute & tranquillitate Catholicarum partium.

Quid, quod fortassis & Protestantes Principes, si vires crescant, possint induci, armis Catholicos imbecilliores opprimere? Si nempe, Declaratione Papali irritum Pacis robur esse factum existimantes, sibi quoque integrum censeant, prævertere malum à Romanensibus imminens, adeoque saltim certo metu futuri periculi sese in tempore, dum adhuc prævalent, exsolvere. Taceo nunc, iisdem modis quibus Catholici queant impelli quondam ad arma, posse Evangelicos nonnullos imprudentioribus persuaderi (etsi ego id arbitror impium) fas sibi etiam esse, qualibet data occasione Catholicos excindere; ut quibus nullo Pacis sacramento amplius post Bullam istam Innocentianam sint adstricti. Prohibeat quidem Deus impias ejusmodi sententias. Spero etiam prohibiturum Deum, ne unquam tale quid cuiquam veniat in mentem. Tam perversis tamen suspicionibus, & novis turbulentis molitionibus, Declaratione isthac Innocentiana

esse ansam præbitam, cuius prudentiori manifestum est.

CAPUT IV.

Declarationem Innocentianam ipsimet Romanæ Curia, ut & Catholicis in Germania Partibus, esse noxiam.

Non utilem esse, sive Catholicarum in Germania partium sive ipsiusmet Romanæ Curia rebus, illam ab Innocentio X Papa promulgatam Declarationem, ex iis quæ modo diximus liquidum est. Mox verò fiet apertum, eandem illis noxiam quoque esse ac summe perniciosam. Et vero ostendemus, Romanæ quidem Curia nocere plurimum Declarationem istam, partim simpliciter ac per sese, partim ex consequenti, ob mala quæ infert rebus Catholicis Germaniæ.

Primum igitur, id utique certum est, sententiæ Papali hæcenus vehementer adversatos esse, & cum Pax ipsa conderetur, & cum, Protestationes instituerentur à Nuncio Pontificio, & denique cum Declaratione isthæc sive conficeretur sive publicaretur, omnes etiam Catholicarum partium quotquot in Pacem istam consenserunt. Id autem fecere Cæsar, Rex Galliæ, Archiepiscopi, Episcopi, & in univsum quicquid est Electorem, Principum, imo Ordinum Imperii Germanici. Proculdubio probavit quoque pacem illam Serenissimus Venetus Senatus

tus

tus; utpote cujus consilio & interventu Pax illa coierit. Ipse Hispaniarum potentissimus Rex eorum quæ Papa damnavit, nihil improbavit: haud dubie pactum pacis manu etiam simul cum aliis approbaturus, si per controversias Gallicanas licuisset. Hos omnes, atq; adeo ipsa Ecclesiæ Catholicæ præcipua capita, non contentus Papa Innocentius per Nuncium suum publice perstrinxisse, quod *temere contraxerint de rebus non habentes potestatem*; in Declaratione sua ipsemet coram universo orbe accusare non est verecundatus, quod Pacis pacto utroque *gravissima RELIGIONI CATHOLICÆ, DIVINO CULTUI, Sedi Apostolica, & Romane ac inferioribus Ecclesiis, Ordiniq; Ecclesiastico, ac jurisdictionibus, auctoritatibus, immunitatibus, libertatibus, privilegiis, pactis, turnis, ac juribus illorum, intulerint præjudicia.* Qua accusatione haud facile quæ alia gravior possit esse atque atrocior; præsertim quoniam, insolito exemplo, typographiæ suæ Cameralis auxilio, ex ipsa urbe Roma, ad universi orbis infimæ etiam plebis notitiam, devenire illam Papa voluerit. Nec vero non accusatione isthac tacite laboratum est, omnes pene, certe præcipuos, Catholicæ Ecclesiæ Magnates in opinionem impietatis, apud populum vocare; quod reapse est populum adversus Principes suos incitare, & tantum non armare in
 picta-

pietatis ac religionis Catholicæ defensionem. Imo vero promulgatione isthac Declarationis, ad omnem posteritatem nota haud levis cunctorum illorum Magnatum famæ quasi iniusta est. Non possunt isti Magnates hæc quidem omnia, vel surdis auribus excipere atqve ad animum non revocare, vel sine indignatione admittere, longe alia penitus persuasi ac recte sibi consci. Non possunt proinde iidem non, ob tam atrocem injuriam, vehementer succensere Romanæ Curia. Tantorum verò & tam multorum Principum indignatio quæ non sit Curia noxia? Certe omnis illius potentia ac vis favore Principum, si non unice, saltim maxime nititur. Atq; adeo, provocata isthac indignatione, Declaratio ipsimet suæ Curia plurimum nocet.

Secundo, multa utiqve millia ex populo ambabus, quod ajunt, manibus Pacem qualis à Cæsare & Principibus confecta est, amplexi sunt. Plurimi porro prudentiorum populi consilio & ope causam suorum Principum juverunt, nunc quoque eandem haud dubie tuentur. Etiam hi igitur non possunt non indignari; Imperatores, Reges, Principes, eosqve inter Archiepiscopos Episcopos & Prælatos, tam indigne à Romana Curia per Declarationem istam esse habitos, & Pacem usque adeo expetitam Romanæ Curia conatibus velle irritam reddi.

Nam

Nam quis iniqua

Tam patiens Urbis, tam ferreus, ut teneat se?

Non possunt non ita sentire, quibus quidem Declaratio illa innotuit; potest autem facile illa omnibus innotescere. Etiam populi vero indignatio Romanæ Curiaë nocet: quamvis minus sit noxia atque est ira Magnatum.

Id Tertio est certissimum, nihil perinde Romanæ Curiaë esse perniciosum, quam si is, quem sibi Papæ vindicant Divinus Vicariatus, suspectus fiat & dubius. Ruinam sane hoc minatur omni auctoritati Papali: quippe quæ in sola pene opinione illius Vicariatus hæreat. Etsi enim nonnulli cum Gallicana Ecclesia & Itatorum quamplurimis venerentur Curiam, quamvis Vicariatum istum neutiquam admittant: illa veneratio tamen reapse non nisi comis quædam est observantia, ab expectatione privati ex Curia commodi maxime profluens, adeoque cum spe illa incipiens manens & definens. Summe impium certe Papa facinus committit, si falsò sese Dei unicum interris Vicarium venditet: adeoque omnis qui Vicariatum spernit, non minus, imò multò magis quam Pseudopphetam aliquem detestari Papam, ipsa pietatis lege æterna pariter ac divina jubetur. Saltim non minus odisse illum cum sua Curia decet quàm cuncti tenemur odio prosequi illum qui Proregem

Ee

fese

sefe aut plenipotentiarium Legatum in negotiis maximi momenti potentis Principis falso venditat, atque adeò summæ perduellionis crimen committit. Jam verò definit quidem Declaratio, cui jam tum notavimus: *Pacis leges gravissima religioni Catholica, Divino cultui, & Ecclesiis inferre præjudicia*: Vindicat item Romano Papæ monarchica jura in omnia quæ sacrorum nomine veniunt, cultum aq̄o divinum personas & res sacras, præter hæc arrogat Papæ jura talia quam multa tanquam divinitus illi debita: Non ex vero autem ita definitum esse in isthac Declaratione, persuasissimum est omnibus quotquot Pacem approbavere; cujusmodi sunt non tantum præcipui Magnatum Catholicæ Ecclesiæ, sed & ingens populi per Germaniam multitudo. Hi omnes ergò non possunt non negare, (si sapere sibi liceat) Papam esse infallibilem judicem sententiarum quæ ad fidem ac mores pertinent: Aut recte ex cathedra quondam pronunciaffe cum alios Papas complures tum Bonifacium II X: *Subesse Romano Pontifici omninò esse de necessitate salutis*. Infallibilitate autem vel subjectionis necessitate sublata, actum est de illo quem Papa sibi arrogat Divino Vicariatu. In summum itaque discrimen Romanam Curiam conjicit Declaratio, præbita in vulgus occasione dubitandi de infallibilitate Paparum & Divino eorum Vicariatu.

Ex

Ex consequenti per profecto Curia ista noxia est Declaratio, imo perniciofa.

Observavit hoc ipsum ex parte etiam personatus ille Iudicii Theologici scriptor, *Sect. IV. Rat. II. §. 2.* Cum enim Paci Pontifices adversari docuisset, addit denique hæc verba: *Adversus tot Pontifices Pacem talem, qualem desiderant Protestantes, seu suadere, seu probare, est viam sibi aliisque ad supremam in Ecclesia auctoritatem enervandam aperire. Profecto ambigua foret Dei erga Ecclesiam providentia, si Christi Vicarium, in tantis Religionis Catholicae necessitatibus decipi pateretur in ea Pace repudianda, quam Theologi & Politici hujus seculi salva conscientia non solum iniri posse, sed etiam illicitè recusari, pronunciant.* Hæc Ernestus, & quidem recte juxta hypothesein Curia Romanæ & Jesuiticæ, de divino Pontificis Vicariatu. Et vero, si Declaratio est improba (id quod credunt omnes Pacis ferri amatores) liquet, divina providentia non esse constitutum illum Papæ Vicariatum sed impiè esse confectum.

Nocet *Quarto* etiam ideo Declaratio, quoniam IV. in vulgus prodit grande arcanum; contemni videlicet à magnis Principibus omnibusque aliis qui rempublicam administrant Papales sententias, ubi rerum suarum aliter interesse existimant. Quamquam enim cum alibi tum comprimis in Gallia,

in vulgus pridem hoc innotuerit, in Germania tamen nostra, ex quo à Jesuitis præcipue, cepit doceri, humile obsequium Romanæ Curia in officio esse veræ pietatis, secus quam ante hac fuerat persuasum majoribus, stupidus Curia cultus in populo Pontificiæ Ecclesiæ aliquam diu jam invaluit. Interest vero Romanæ Curia celari hoc in fulgur saltem nostræ Germaniæ: ne etiam rudis populus noster Principum exemplo Papam spernat, ejusque voculas, quas fœvit aliàs tanquam Divinas venerari, nihili æstimet, atq; ita vis omnis Monarchiæ Pontificiæ exolescat. Nec vero Monarchæ, imo cuilibet summæ potestati, quidquam est contemptu perniciosius; nihil æque est cavendum. Quam parum curent verò Magnates Pontificias sententias, si illæ à rebus suis dissentiant, luculenter profecto, post Fabianas Protestationes, terrarum orbi Innocentiana Declaratio ostendit. Jam tum scilicet in secundis publicis Tabulis ingenue (minus caute tamen & prudenter fortassis) affirmaverat Fabius: sese *sapius* iis, quæ dum de Face componenda agitaretur fuerunt proposita, *solennes protestationes* opposuisse, *quodam se extreme rejecisse damnasse & detestatum esse*, nihilo tamen minus fuisse illa constituta. Idem bis publice Protestationes suas, Pacis legibus omnibus jam in chartam conjectis, quasi promulgaverat; Cæsar tamen, Rex Galliæ, &

Catho-

Catholici Principes illas leges Pacis, non attentata isthac duplici Protestatione publica nomine Pontificis instituta, manu sua subscriptâ corroborarunt ac confirmaverunt.

Plus satis ita jam in vulgus coram universo orbe prostituta erat Pontificia auctoritas; adeoque intererat sanè cavere, ne amplius illa evilesceret, iis propositis quæ à Catholicis Magnatibus observatum iri nulla spes supererat. Certe hoc vilipendium omnimodo dissimulare, in rem erat Romanæ Curiaë. Ut solet à prudentibus dissimulari quod exequi nequeunt. Multò magis autem in ipsius vulgi scientiam omnia petraxit publicata Declaratio. Non enim quisquam Magnatum etiam illam hætenus vel unius fecit flocci. Imo spretâ illa Declaratione, & perinde ac si esset inanis aliquis strepitus aut brutum fulmen, utrumque Pacis pactum haud multò post in Comitibus Ratisbonensibus, unanimi Cæsaris & Ordinum consensu & auctoritate, in leges publicas imo fundamentales, ut loquuntur, Imperii receptum est. Hac ratione autem utique adhuc magis solito Pontificum existimatio in vulgi contemptum protracta est. Et verò sunt qui ferant, ab ipsomet optimo & prudentissimo Cæsare Ferdinando, conquerente apud Melcium Papalem Nuncium de publicata Declaratione, iudicii imbecillitatem notatam in Innocentio; quasi

ille muliebribus Olympiæ, aut sui Fabii à Jesuitis aliisque seducti, stolidis consiliis abreptus Declarationem promulgasset: id quod procul abest ab Infallibilitatis & Divini Vicariatus opinione.

Quo citra laborem omnibus illicò pateat id quod diximus, contemptim videlicet habitam esse à Cæsare & omnibus Imperii Ordinibus, quamvis Catholicis, Declarationem Innocentianam, producā hoc loco ipsa verba Recessus Imperialis, altero statim post Declarationis promulgationem anno, in Conventu communi omnium Imperii statuum, & conditi & manus sacramento corroborati, quibus utrumque Pacis Instrumentum in ordinem Legum publicarum, imo fundamentaliū quæ vocantur, reapse est receptum. Sunt autem hæc: Nach dem sich &c. §. 4. und aber bey dem ersten Haupt-Puncten und dessen Subdivision, wie der mit so grosser Mühe/Arbeit und Kosten erhobener Friede 1. zwischen Haupt und Gliedern / und 2 diesen unter sich selbst / wie auch 3. denen Ausländischen Cronen stabilirt, daß uhralte Rechte durch den Frieden-Schluss wieder auffgerichtete Vertrauen befestiget / und mithin daß werthe allgemeine Vaterland von aller weiterer Mißverständnis bestendig gesichert bleiben möge / in deme zu Münster und Ohnabruch zwischen uns / auch Churfürsten und Ständen des Heil. Reichs und beyden außwärtigen Cronen auffgerichten / publicirten / und ratificirten allgemeinen Reichs-Frieden-Schluss / mit allerselts transfigurierenden Theilen / Willen und Belieben art. 17. die Versicherung beschehen / daß derselbe zu aller und ieder darin erhaltener Pacten und Vereinis

einigungen/ Gewiß- und Sicher-heit/ ein ewiges Gesetz
und sanctio pragmatica, des Heil. Reichs Fundamental
Satz/ und Ordnungen verbündlich seyn / zu solchem end
auch/ dem nechsten Reichs-Abschied einverleibt werden solle.

§. 5. So haben wir/ umb dessen allen mehrer Bestärck- und
Befestigung willen/ berührten allgemeinen Reichs-Frieden-
Schluss/ und die darüber zu Münster und Osnabrück auffge-
richte Instrumenta Pacis sambt dem arctiori exiuvendi mo-
do und Rügenbergischen Executions-Recess gegenwärtigen
Reichs-Abschied von Worten zu Worten / nachfolgenden
Buchstablichen Inhalts / inserirn und einrucken lassen.
Hactenus paragraphus Quartus & Quintus. Quo-
rum prior etiam nos docet, confessionem publi-
cam Cæsaris omniumque Ordinum, quanto labo-
re & molestia tandem Pax composita fuerit, quod-
que Pace isthac prisca & sincera Imperii tranqvilli-
tas constet, quod denique in constantem securita-
tem debeat utrumque Instrumentum, ceu æterna
lex, fundamentalibus Imperii Constitutionibus ad-
jungit.

Jam insertis verò huic Reccessui istis quæ pa-
ragrapho quinto enumerantur, vis & auctoritas
omnibus illis adeo *εὐφρατικός* & illis sanctis formu-
lis data est, ut & illa verba heic recitare atq; expen-
dere operæ fuerit pretium. Sunt autem hæc para-
grapho sexto. Sehen demnach / ordnen / wollen und
bieten/ allen und jeden / Hohen und Niedrigen/ Geislichen
und Weltlichen/ Obn- und Mittelbahren / sie seyn Stand des
Reichs oder nicht / und daher so wohl unsern als der Stän-
den/ Rätthen Beampten und Officiern/ als allen unsern und
des

des Heiligen Reichs / auch der Ständen hohen und niedern
 Gerichten / Richtern und Besizern von beyden Religionen /
 ohne Ausnahm einiges Menschens / hermit ernstlich / und bey
 Vermendung deren in ermeldtem Friedensschlus beygefügt-
 ten Straffen und Pönen / dasz alles dasjenige / was darin
 und in allen deren Puncten und Articuli enthalten / auch
 nach demselben / und bey gegenwärtiger und künftiger all-
 gemeiner Reichs-Versammlung / zu dessen allen mehrer Hand-
 hab / Execution , und Befestigung ferner vor gut befunden
 und beschlossen worden / oder noch beschlossen werden möch-
 te / vor ein gegebenes Fundamental-Gesetz des Heiligen
 Reichs und immerwährende Richtschnur und ewige
 Norma Judicandi, steth / vest / und ohnverbrüchlich gehalten /
 demselben allerdings richtiglich nachgelebet / von Niemand
 was Würdens Stands oder Wesens der auch sey / mit Rath
 oder That / öffentlich oder heimlich deme entgegen gehandelt /
 noch iemand einen andern darüber de facto eigenes Ge-
 walts zu beeinträchtigen / zu turbiren / seines rechten oder
 dessen Gewehr zu entsetzen / zu befehden / zu überziehen / oder
 zu bekriegen / noch sonst Macht und Zug haben solle / sein
 Recht mit Gewalt und vermittels der Waffen zu suchen / dev-
 aus ermeldtem Frieden-Schlusse geziemender Restitution
 sich zu widersetzen / oder einige / so dasjenige nach Inhalt des-
 selben / ordentlicher rechtlicher Weise und ohne *excels* wieder
 erlangt / ansserhalb rechtlicher Erkänntnis uffs neue zu be-
 schweren? Alles bey obangeregten Straffen und Pönen den
 Friedensschlus selbst einverleibet. *Hæc omnia unani-*
mi consensu ita sunt constituta, isthoc tempore
cum neminem fugeret, plane damnatum esse u-
trumqve Pacis Instrnmentum ab Innocentio Papa,
& qvidem publicatâ ante biennium in vulgus Bul-
lâ; cumqve adhuc viveret ipse Innocentius; imo
 cum

cum in Curia tantum non omnia moderaretur magnus Pacis adversarius Fabius Chifius, qui mox anno sequente Pontificatum cum nomine Alexandri septimi fuit consecutus.

Non in illas vero duntaxat leges Imperii publicas jam tunc temporis hæc ita sunt recepta, sed etiam in Capitulationes, quæ appellantur Imperatorias transferunt, Etenim jam anno 1653 Ferdinandi IV. anno quingvagesimo octavo Leopoldi Capitulationibus, articulo secundo disertis illa verbis sunt constituta. Ut hac etiam re liquido pateat oculis omnium veritas, non gravabimur illa etiam verba producere hic in medium. Et Ferdinandina quidem Capitulatio ita sese habet. Wir sollen und wollen auch die Süldne Bull mit deren in dem jüngst zu Münster und Osnabrück auffgerichten **allgemeinen Reichs-Frieden-Schluss** / auff den achten Electoratum enthaltener Extension, nach Inhalt berührten **Frieden-Schlusses** / den Frieden in Religion- und Profan-Sachen / den Land-Frieden / samt der Handhabung desselben / so auff deme zu Augspurg Anno 1555 gehaltenem Reichs-Tage auffgerichtet / angenommen / verabschiedet und verbessert / auch in denen darauß erfolgten Reichs-Abschieden wiederhohlet und confirmiret worden / sonderlich aber obgemeldten Münster- und Osnabrückischen **Frieden-Schluss** / und Nürnbergischen Execution-Recess, wie auch alles das jenige / was bey gegenwertigem nach des H. Reichs-Stadt Regenspurg in Krafft mehrerwehnten **Frieden-Schlusses** außgeschriebenen **allgemeinen Reichs-Tage** verabschiedet und geschlossen / auch was zu gänzlicher Vollziehung des **Frieden-Schlusses** ins künftige

Ff

für

für gut befunden werden möchte / gleich wäre es dieser Capitulation von Worten zu Worten einverleibet / stet / vest und unverbrüchlich halten / handhaben / und darwider niemand beschweren / auch andere des H. Reichs Ordnung und Gesetze / so viel die dem obgemeldten angenommenen Reichs-Abschied im 1555 Jahr zu Augspurg auffgerichtet / und mehrerwehntem Friedensschluß nicht zu wider / confirmiren, erneuren / und dieselbe mit Raht unser und des Heil. Reichs Churfürsten und anderer Stände / wie daß des Reichs Gelegenheit zu jederzeit erfordern wird / bessern; zumahl auch die jenigen / so sich gegen ermeldten Friedensschluß / und darinn bestätigten Religions-Frieden / als ein immerwährendes Band zwischen Haupt und Gliedern zu schreiben / oder ichtwas in öffentlichen Truck heraus zu geben / (als dadurch nur Aufruhr / Zwitteracht / Mißtrauen und Zanck im Reich angerichtet wird) unternehmen würden oder solten / gebührend abzustraffen / die Scripta und Abtruck zu cassiren / und gegen die Auctores so wol als complices, wie erst gemeldt / mit Ernst zu verfahren. Hactenus Ferdinandina. Iisdem autem verbis constat Articulus secundus Leopoldinæ Capitulationis: nisi quod hic habeat additum unum alterumque verbulum, & ita finiatur: auch alle wider den Friedensschluß eingewendete Protestationen & contradictiones, sie haben Namen wie sie wollen / und rühren woher sie wollen / nach besag erstgedachten Friedensschlusses verwerffen: quæ ultima verba Protestationibus cum aliis tum Chistianis, ut & Innocentianæ Declarationi, sunt disertè satis opposita. Ut proinde nihil sit certius, quam Capitulationum quoque Imperatoriarum sacris legibus jam tum bis

Papa-

Papales istas contra Pacem machinationes damnatas esse.

Sed de hisce forte plus satis ; pergemus igitur nunc rursus in instituto.

Non obscure præterea ipsamet Declaratio pro-
dit Papalium virium imbecillitatem, dum irrita
quidem Pacis Pacta pronunciat, atrociter accusans
eorum Articulos nonnullos, ceu jam tum audivi-
mus, nullam tamen pronunciat pœnam in Pacis
auctores. Solet nimirum hæctenus Curia sævire
fulminibus in omnes Libertatis quam vocant Ec-
clesiasticæ violatores. Fridericus II Cæsar ob pa-
cem cum Sarracenis compositam anathemate o-
lim ictus est. Nihil hujus audet Declaratio: etsi lon-
ge gravissime peccatum esse à Pacis auctoribus cen-
suisset. Prudenter quidem: consciâ scilicet Curia,
spèrni hodie Pontificias pœnas, ac proinde earum
indictione non nisi contemptum crescere. Quoni-
am tamen præter antiquum Curiaemorem est cle-
mentia illa, non latet rerum gnaris tam insolentis
lenitatis vera causa. Ab imbecillitate videlicet eam
esse. Quam cum tacite orbi prodiderit Declaratio,
etiam ita noxiam illam Curiaem esse, manifestum est.
Id quod *Quinto* loco annotari promeretur.

Nocent *Sexto* existimationi Curiaem hæud etiam vi-
parum nonnulla, quæ Declarationi inseruntur. Non
tangam nunc ea quæ prorsus ab æquitate sunt a-

linea: quoniam de his infra agendum fuerit. Quí vero excusaveris, quod cum Articuli Pacis *Religioni Catholica, di-vino cultui, & Sedi Apostolica* ad-versari, fuisset affirmatum; quasi in probationem accusationis hujus statim hæc addantur: *ETENIM* pactionibus partim utriusque, partim alterius Pacis hujusmodi, inter alia, bona Ecclesiastica aliaque ab Hæreticis occupata, illis eorumq³ successoribus in perpetuum addicuntur: deinceps autem demum subjiciantur hæc: *Hæreticis Augustana, ut vocant, Confessionis liberum suæ hæreseos exercitium in plerisque locis permittitur?* Prodit profecto heic Declaratio, Romæ primariam sollicitudinem de bonis esse, de cavenda propagatione hæresis non nisi secundariam. Tanquam videlicet etiamnum ibi obtineat Horatianum illud:

*O Cives, Cives! Quærenda pecunia primum est,
Virtus post nummos.*

Illum Curiaë animum vero clare dum prodit Declaratio, haud parum bonæ existimationi Curiaë detrahit.

Ita porro curiose omne illud recenset, quod quoquo modo possit videri Pacis quæquam Articulum ratihabere, ut erumpat in voces, quales, aperte quidem & disertis verbis, hætenus vix atrocibus tyrannis sunt usurpata. Cujusmodi sunt, quibus detrahitur vis omnibus omnino Decretis, privilegiis

vilegiis, pactis conventis, & Cæsarum Regumque legibus. Hoc ipso profecto Declaratio prodit tyrannicum Curia ingenium, ac proinde sanctimonie Papalis famam omnem fere obliterat.

Haud parum etiam obscuravit existimationem Innocentii Papæ, apud rerum & actuum Imperii gnaros, quod ille non dubitaverit statim initio suæ Bullæ jactitare: *Zelo Domus Domini animum suum assidue commoveri; inque eam præcipue curam sedulo se incumbere, ut orthodoxæ fidei integritas atque Ecclesiæ Catholicæ dignitas & auctoritas ubique facta tecta conservetur; neve ipse supremo judici rationem villicationis redditurus, negligentia in credita sibi administratione arguatur.* Hæc enim falso jactitari, & norunt & semper conquesti sunt Catholicarum partium Germani. Exemplum enim Urbani secutus Innocentius, labascentes, imo tantum non collapsas, partium illarum res, etsi potuisset, opulentissimis proventibus instructus, identidem rogatus licet, non juvit ullo subsidio; sed tragœdiæ otiosum quasi spectatorem egit. Quod profecto per est alienum ab illo *Zelo*, & ab illa *sedula cura*, quam Bulla non verecundata est jactitare. Nota hæc sunt pæne in vulgus: non ignota certe omnibus rerum Imperii paulo peritioribus. Apud quos omnes ergo isthæc Innocentiana vana

& falsa jactantia non potest non multum Papali existimationi detrahere.

VII Mitto alia illius Bullæ non minus noxia famæ Pontificiæ : præsertim quum eorum nonnulla etiam deinceps veniant notanda. Non possum tamen dissimulare illud detrimentum, quod suis anxiiis, ut molliter dicam, formulis Declaratio isthæc Innocentiana peperit existimationi, quam affectat Curia apud universum Ecclesiasticam : Utpote quum tota fere sit in iis usque adeo occupata, ut vix possis assequi quid tandem sibi velit.

Enimvero, si non nisi ejusmodi ad rabularias fori formulas conscriptis Declarationibus & Protestationibus potestas Pontificium est salva, manifestum est niti illam solo positivo humano jure. In solis certe negotiis quæ sunt positivi humani juris sollicitæ ejusmodi Protestationes & Declarationes, vim aliquam habent, alibi nullam. At hominum arbitrariis constitutionibus niti duntaxat Pontificia illa, quæ Declaratio facta recta, ut ita loquar, cupit reddere, repugnat juribus Vicariatus divini, qualem Curia Romana unice jactitat : Imo adversatur & ipsimet huic Declarationi utpote quæ Pontificia Jura Deo refert accepta. Ac proinde & illa quæ præcesserat Fabiana Protestatio, & ipsa Innocentiana Declaratio, suspectum reddunt Romanum Vice-deatum. Quod tamen non nisi ex hypothesibus Romanæ

Romanæ Curiaë placentibus volo intellectum: haud ignarus scilicet, solis hominum constitutionibus omnia illa Pontificia stare, quicquid etiam divini Curia jactitet, id quod infra fiet clarius.

Quoniam ad hoc inter eos, qui Religiosi audiunt, Jesuitæ sint omnium fidelissimi servi Romanæ Curiaë, sicut horum existimatio atque auctoritas plurimum prodest, imo ut hodie sunt res Curiaë est summe necessaria, ira contemptus est noxius. Jam autem occasione Protestationum Fabianarum & Innocentianæ Bullæ, quia illæ Jesuitarum præcipue consiliis, instinctu, & tantum non impulsu factæ, & tamen ab omnibus prudentioribus Catholicis sprete sunt & rejectæ, non potest non apud prudentiorem quemvis Jesuiticorum consiliorum auctoritas evilesceat, aut magnam jacturam facere. Ac proinde hac quoque parte nocuit sibi plurimum Curia Protestationibus & Bullis suis. Apud prudentes inquam damnum illud passa est Jesuitarum existimatio. Quantumvis sane nonnulli adeo sint superstitione stupidi, ut æque nunc atque ante Jesuitarum consiliis aures præbeant, idque Jesuitæ merito queant suæ sectæ ceu alia similia solent miraculis annumerare, non tamen par stupor eorum quibus cor sapit mentes occæcavit.

Iis quæ noxam simpliciter ac per se inferunt Romanæ Curiaë, jure præterea annumeraveris ipsam

Decla-

Declarationis promulgationem editionemque. Præfert enim Bulla, quasi sit condita, statim anno quadragesimo octavo die sexto post vicesimum Novembris: edita vero demum est typis integro post biennio. Nonnulla exempla Romæ edita memorant: *solemniter illam publicatam tertio Januarii Anno Christi M DC LI Pontificatus Innocentiani octavo.* Omnes porro editiones, etiam Romanæ, per sunt mendosæ; ita ut commodum sensum quamvis sagax lector in quam multis vix assequatur, etsi & à me complura sint correctæ. Videntur sane hæc haud injuria, arguere Curia Romanæ, in rebus etiam gravibus, insignem oscitantiam; si non & fidem suspectam reddant. Quid enim illud est, quod biennio integro sit publicano serior Bullæ confectione, quodque typis illa fuerit edita aliquamdiu anteaquam solemniter fuerit promulgata? Quæ adeo negligenter fuit habita, ut ipsa Camera Pontificia tot in eam menda irrepere permiserit? cum voluerit tamen Pontifex, Bullæ illius *Transumptis, etiam impressis, fidem plenam adhiberi, modò Notarii publici subscriptione, & Sigillo personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ, fuerint munita;* quorum in officio non est ipsiusmet Cameræ Apostolicæ *σφάλματα* emendare. Quid? quod ipse Bullæ auctor nonnulla scriptionis vitia commiserit. Non sane feras illud *annos*, quod in Romanis

manis

manis & Florentinis editionibus legitur illo versiculo: *Sane cum intimo doloris sensu accepimus, quod per complures annos Osnabrugis.* Omnino enim vel delendum illud *annos*, ut vox *complures* possit referri ad illam longe quamvis sepositam *articulos*, vel addendum aliquid quo cum possit connecti illud *articulos*. Imo & interjicienda est vox *UNIUS Osnabrugis*, ut respondeat illi, *nec non alterius*. Ceu editor Batavus excudi curavit. Quam & nos conati sumus nova interpunctione, secus atque Romæ editum est, sensui commodo consulere.

Hiscæ ac similibus modis directe ac per sese suismet rebus innocentius Declaratione isthac nocuit. Obest vero Curia Bulla isthac etiam per consequentiam: dum scilicet res Catholicas Germaniæ in discrimen conjicit, in quarum tamen salute verti haud leviter salutem ipsiusmet Curia, notum est prudentiori cuique. Nec enim temere quis improbas imò furiosas illas Ernesti voces probaverit: *Nec Ecclesia ideo peribit, si Deus à Germanis auferat, regnum suum, & det genti fructum facienti illius.* Fit autem hoc, quoniam irrita declarata Pace promiscue omnes quasi invitantur ad bellum civile concitandum. *Omnes* inquam. Nec enim (ceum jam ante docuimus sine Tertii capitis) solis Catholicis pace reputa fas erit ad arma convolare, sed etiam

Protestantibus. Quid si igitur hi, ducti opinione, per Bullam Papalem fractum esse Pactorum robur, captata oportunitate imperatos Catholicos inopinatò aggrediantur, imo forte opprimant? Quid si idem persuasi Catholici aggrediantur Evangelicos, & quidem infelici prout ante semper successu? Non speraverim alterum eventurum, communi quidem omnium consensione. Imo verò vix dubito, semper fore in utrisque partibus sanctos pactorum observatores, quique ea valeant prudentia: ut et si Catholici sint Papalem tamen hanc Bullam tanquam brutum fulmen contemnant: quamvis item Evangelici non temere sinistri quidquam de Catholicismelioribus suspicentur. Cum ea tamen sit humanarum rerum conditio, ut cupido potentiae sapius & prudentiam & fidem posthabeat, id utique verendum est, ne saltim quidam alterutrius partis, prætextu illius Bullæ, cum opportunum fuerit visum, motus in Imperio concitent, & saltim in periculum universam conjiciant Germaniam, atque adeo & res Catholicas. Si ingenium hominum profecto videas, quamdiu aliqua superfuerit illius Bullæ auctoritas, nunquam securæ erunt res Imperii, Catholicæ scilicet etiam ipsæmet quæ hodie sunt reliquæ: non minus atque securæ non erunt res Protestantium. Etiam hoc autem publicæ pariter privatimque non Germaniæ tantum sed & ipsi Curia

perniciosum est: utpote cum interfit omnium in universum, fidâ pace frui & solidâ tranquillitate, procul metu, procul insidiis. Non pergam, operose periculum hoc & Romanorum partium & universi Imperii ostendere: quia res est liquida, & jam tum ante nonnihil tacta.

Tantum ipsi Papæ accivit sua Bulla malorum

CAPUT V.

Declarationem Innocentii esse in universum suis verborum formulis periniquam Cæsari, Regi, Gallia, cum primis verò Regina Svecorum, Reipublicæ Venetæ, atque Imperii Principibus ac Ordinibus, Catholicis non minus quam Evangelicis, summè injuriosam.

DUm hætenus ostendi, quam Ecclesiæ Pontificiæ non necessaria, quam non utilis, quam denique ipsemet Romanæ Curia sit perniciofa Declaratio; non nisi, imprudenter admodum & cum damno proprio latam illam esse, demonstravi. Proximum est ordine, ut etiam iniquitatem illius demonstrarem, & quidem *initio* in universum *deinde* nonnihil magis *speciatim*. Quæ Altera pars est eorum quæ agenda suscepimus.

Manifesta autem in communi quidem est ini- I.
quitas illa, *primum* ex insolentia facinoris in Orbem Catholicum pene universum. Quoniam nempe

Gg 2 pe

pe in Cæsarem , Regem Galliaë , & Catholicos Imperii Principes atqve Ordines , imo & in Legatum Reipubl. Venetæ qui mediatorem egit partium , id Declaratione isthac commiserit Innocentius , qvöd omni caret exemplo , quodque numquam visum numquam est auditum. Nullo exemplo autem factam esse illam Declarationem , probavi *capite secundo* ; sicut in *Consultatione* respondit ad dicta & facta Pontificum , Sanctorum Patrum , & Cæsarum ac Regum , qui ab Ernesto adducti fuerant quasi omnem cum Hæreticis pacem perpetuam olim damnauerint. Ad injuriam profecto illorum summam pertinet , talia pacta Principum , qualia nunquam antehac quisquam saltem publice damnaverat , editis tabulis , tanquam *divino cultui Religioni Catholicae & Ecclesie Christianae* adversa , in omnem orbem & ad omnem posteritatem proclamare , & quantum in se est irrita reddere. Nec vero qui talia committunt , & quidem diuturno ac deliberato consilio , quo utique Pax est constituta , Christianæ pietatis & Catholicæ fidei nomine merentur laudari. Si autem nihil insolitum fecerunt Catholici isti magni Cæsares Reges ac Principes , & si de eo quod fecerunt , hæctenus omnes Papæ atqve univèrsa sancta Catholica Ecclesia sic satis benigne judicarunt : non profecto meruerunt illi , ut novo in eos exemplo tam atrociter animadverteretur , sed magna illis facta est injuria. Ini-

Iniqua *Secundo* est sigillatim Declaratio isthac insolentia sua in Germaniam. Eodem enim tempore quo nostra, confecta quoque pax est inter Hispanum & Foederatas Septem provincias. Per illam idem patiuntur res Pontificiae & Catholicae quod per nostram. Ne verbulo tamen, quod quidem hactenus innotuerit, sive per Nuncium suum Fabium, qui praesens adfuit, sive quo alio modo, Paci isti contradixit Innocentius. Quod itaque uni Germaniae nostrae Paci insolito exemplo ita est adversatus, quam aliam causam dixeris, quam forte, quod Hispanum veritus ne mutire quidem sit ausus, in Caesarem vero Gallum & Germaniae Principes sibi quidvis licere existimaverit? Qui contemptus pertinet profecto ad Imperii & Gallici regni injuriam.

Eadem Insolentia haud leviter, quamvis tacite, perstringit etiam omnes quotquot Innocentium antecesserunt Pontifices, eorumque sanctimoniam & rectam Ecclesiae curationem vocat in suspicionem. Si enim *zelus domus Dei* expressit Innocentio Declarationem istam (id quod statim initio illa jactitat) profecto defuit zelus iste antecessoribus. Hi vero ne utiquam minorem curam rerum Ecclesiae suae ostentarunt: multi eorum ita sese gessere, ut Innocentium longissimo intervallo superaverint; quales utique fuerunt Pius IV & V, Gregori-

us XIII, Sixtus V, Clemens VIII, Paulus V & Gregorius XV. Nemo horum videlicet pacem Germaniæ more innocentiano damnavit: etsi eadem fuerit Ecclesiæ Catholicæ ac Papalium rerum necessitas, quæ est hodie. Detrahere autem illorum Pontificum famæ aliquid præ zelo Innocentii, hoc vero est illos contumelia afficere. Nec sane *zelus* illis defuit, etsi forte defuerit *recti scientia*. Id quod *Tertio* loco meretur annotari.

Plane improba *Quarto* sunt etiam illa in quibus magna Declarationis pars est occupata, in id ut præcidatur quicquid obtentui possit esse servandis necessariò pactis. Non contentus enim Pontifex irrita illa pacta reddere, quasi vitio inita ab iis quibus ita paciscendi facultas defuit: si quid illis favoreat, vel ab ipsa Sede Pontificia aut etiam in Conciliis universalibus definitum, vel longo usu stabilitum, *sive juramento, aut confirmatione Apostolica, aut, quavis firmitate alia roboratum*, id omne sine discrimine invalidum & nihili pronunciare non dubitavit. Jam vero, illa pacta Pacis improbari ita meruerunt, vel propterea quod adversentur Naturæ aut Divino juri, vel quoniam positivis hominum institutis minus bene consonant. Si prius est verum, graviter profecto ipsemet Papa lædit Decreta Conciliorum, etiam Oecumenicorum, & ipsiusmet Sedis Romanæ, tacite illa insimulans quod pa-
tro-

trocinentur interdum iis quæ Naturæ aut Divino juri repugnant. Certe in illam suspicionem ipsemet Decreta isthæc suis anxiiis cautelis vocat. Absque illo sanesi fuerit, frustra & inepte illæ cautelæ Declarationi insertæ sunt. Si verum est posterius, multò maxime fuerit improbum & iniquum, violatarum forte nonnullarum positivarum legum causa, tollere robur non tantum ipsarummet Pontificiarum constitutionum, Sed etiam Canonum Conciliorum Universalium, Usuum & Consuetudinum, Legum Imperialium, Statutorum municipalium, Concessionum denique ipsarummet Pontificiarum, quamvis sanctissime & religiosissime promissarum imo juramento stabilitarum. Non disputabo nunc, num quæ horum faveant Pactis nostris publicis, nec ne. Hoc urgeo, quod Pontifex etiam si omnia vel quædam horum faveant, tamen irrita & hæc velit, tantum quo Pacis validitas infringatur.

Non me latet, fas esse summæ cuique potestati, leges latas ut condere ita & tollere : non licet tamen hoc nisi intra limites tuæ reipublicæ, nec licet nisi quando id exigit majus commodum. Esto igitur, Papæ competere summam in Ecclesia potestatem ferendarum pariter abrogandarumque positivarum legum non competit tamen ipsi jus, Legibus Imperialibus & Statutis municipalibus, itidem

dem à summis potestatibus civilibus constitutis, auctoritatem suam detrahendi: non etiam rescindendi Concessionem suam, sive sua cum aliis pacta conventa, utpote quæ omnia sint posita extra limites suæ quam jactat Ecclesiasticæ reipublicæ. Si sane & hæc mutare arbitrii Papalis est, omnis quoque civilis potestas directe ipsi fuerit subjecta, atque adeo Reges & Principes non nisi magistratus fuerint, subditi nutui paparum. Quod quidem à Curia Romana ejusque aëclis scio probari: scio tamen pariter, ab omnibus quibus aliqua est rerum publicarum cura, tamquam impium dogma & evertendis rebus publicis aptum, non sine quadam abominatione rejici. Scio itidem, à Curialibus jactitari, non teneri Papas pactis conventis: ex adverso haud etiam ignoro, à prudentioribus ac melioribus quibusque præclare & fortiter asseri, illam jactantiam ipsum æternum Naturæ jus & quæ inde manat, fidem & justitiam, funditus tollere. Hæc omnia autem Innocentius sibi, etsi non aperte, tamen tacite in hac Declaratione tribuit.

Porro, ceu ante dixi, non licet cuiquam Summæ potestati leges obrogare, nisi id jusserit reipublicæ utilitas. Cumque duo sint rerum publicarum genera, aliud Dominantium usui præcipue constitutum, aliud commune populi (universi ex æquo commodum quærens; in posteriore genere licentiam

tiam mutandi leges communis populi utilitas definit. Posterioris autem non prioris generis rempublicam Ecclesiasticam Papæ à Deo esse commissam, solet ipsa Curia confiteri. Hinc verò consequens est, non esse fas Pontifici, Constitutiones proprias Curia, Conciliorum Canones, aut Consuetudines longo tempore firmatas, vi atque auctoritate sua privare, nisi evidens & maxima quaedam utilitas postulaverit. Cæterum ea sane utilitas ex rupto Pacis pacto non potest sperari, quæ superet commodum, quod ex sancta observatione Canonum Ecclesiæ universalium, & Constitutionum ipsiusmet Curia nascitur. Certe etsi octavus Electoratus observetur in Germania nec ne, nihil Ecclesiæ, Curia parum refert. Et tamen quantum formulas Declarationis audimus, si quis Canon Oecumenici concilii, si quæ constitutio ipsiusmet Apostolicæ Sedis, si quæ consuetudo, si quod pactum conventum, Cæsari & Ordinibus Imperii permittat octavum Electoratum instituere, id omne irritum potius esse debet, quam ut ille novus Electoratus admittatur. Similiter saltem pleræque aliæ pacis leges pertinent ad opes & divitias Curia. Frontem hominis viderim, qui opum illarum possessionem utiliorem Ecclesiæ dicere ausit, quam Canonum & Decretorum & consuetudinum illibatam observantiam.

H h

Enim

Enimvero anxíæ illæ Declarationi insertæ, paragrapho *Non obstantibus*, formulæ, etsi Curíæ sint familiares, nec sola Declaratio iis laboret, arguunt (si licet híc verum fateri) ingenium tyrannicum & dominatum plusquam herilem. Imo verò vix invenias tyrannum adeo impudentem, qui ejusmodi formulis uti haud erubescat. Ut proinde Declarationis iniquitas & impietas, si non aliunde, saltim hinc queat patescere.

V Ad Imperium Germanicum si oculos flectamus, apparet item Declarationis illius summa iniquitas. Et quidem meretur *Quinto* loco numerari, quod sui Fabii illas voculas, *Pacis pacta esse à non habentibus potestatem* composita, Innocentius approbaverit. Id sane ad injuriam pertinet universi Imperii. Omnis nimirum perfecta, sibi constans, sui que juris respublica, illa omnia constituendi habet potestatem, sine quibus civilis felicitas nequit obtineri. Jam autem impossibile est, ut civilis aliqua societas sibi constet aut ejus felicitas obtineatur, nisi prædita illa sit arbitrio in usum suum constituendi ea, de quibus Pacis legibus conventum est. Dum negat igitur Pontifex Imperio hanc potestatem, simul eo ipso *αὐτονομίαν* & *αὐτοκρατορίαν* Imperio derogat, atque adeo eripit illud, quo vera & libera civitas censetur, quod est *αὐτόνομον* esse, *αὐτόδικον* & *αὐτοτελές*, ceu recte definit Thucydides. Hæc autem eripere, re-
pse

pse est majestatis crimen committere. Et verò si Papa est unicus arbiter eorum de quibus ille in Declaratione conqueritur, fuerit penes illum summa potestas, universi Imperii saltim indirecte, maximæ Imperii partis etiam directe. Opulentissima certe & pingvissima Imperii portio in bonis Ecclesiasticorum collocata est. Electorale item jus inter potissima est. Religio ipsa est sanctissimum Imperii vinculum. Horum autem arbitrium directe sibi uni in Declaratione vendicant Innocentius. Ab hisce autem quicquid est reliquum dependit; atque adeo & illud saltim indirecte sibi Papa arrogat. Id quod profecto conjunctum est cum summa in Imperium contumelia.

Periniquum *Sexto* facinus Declaratione sua ^{VI} commisit Papa, dum quod unicum est Pacis Germaniæ remedium, id rumpere, & civile bellum, post triginta pene annorum feralem flammam adhuc fumigans, denuo accendere pro virili allaborat. Certe neminem nisi improbum non misereat Germaniæ inter cineres suos non nihil primum respirantis: atq; adeo nemo probus non velit penitus illam flammam extinctam, quam humanus cruor toto anno aluit. Quanto magis autem oportebat illo esse animo eum, qui sese Christi Vicarium, Ecclesiæ communem Pastorem, sanctissimum Patrem orbi venditat! Utique impium est, invitos ad arma

iterum nos cogere, idque propter res quas nullius aut exigui certe ad Ecclesiæ salutem pretii esse, soli vero fastui Curia servire, in propatulo est. Non agam per partes. At verò illa de bonis Ecclesiasticis quæ appellant, de honore civili Hæreticis habendo, de precibus primariis, de annatis, de reservationibus, de turnis, de octavo Electoratu ac familia, non profectò ea sunt, ut propterea Papa, sanctissimus ille Pater, velit jubeat pacis pacta rescindere, & ad arma iterum conclamet. Largiamur enim, perire Pacis pacto jura nonnulla & bona Pontificiæ curiæ. An fas est, propterea miserrime jam tum afflictam Germaniam in bellum civile iterum cogere? Non is profectò erat animus S. Ambrosii, quum diceret: *me (si de meis aliquid poscatur, aut fundus, aut domus, aut argentum) & id quod mei juris est, libenter offero. Si tributum petit, non negamus: agri Ecclesiæ solvant tributum. Si agros petit Imperator; potestatem habet vindicandorum. Potest pauperibus collatio populi redundare. Non faciant de agris invidiam: tollant eos si lubitum est.* Non erat is animus S. Gregorii Nazianzeni, quum diceret: *Si quomodocunque dissidii causa sum, Jona Prophetæ venerabilior non sum. In mare me projicite, & tumultuum procella vobis relictis ponet. Ut ut à culpa immunis sim, concordia vestrae causa, quicquid elegeritis, pati elegerim. Throno deturbate;*

bate; urbe expellite: veritatem duntaxat pacemq; ,
 prout Zacharias dixit, amate. Non is erat S. Cle-
 mens Romanus Episcopus, quum communi Eccle-
 siæ Romanæ nomine scriberet Corinthiis: *An-*
quis inter vos generosus? quis ad misericordiam
moveri facilis? quis charitate confidentior factus?
Dicat; si propter me seditio & contentio & schi-
smata excitantur, secedo, ab eo quocunque volueri-
tis, quæque à multitudine præscripta fuerint facio;
ovile solum Christi pace cum constitutis presbyteris
fruatur. Non is erat S. Apostolus Paulus, qui luben-
tissime volebat impendi & superimpendi pro ani-
mabus fidelium. Non denique is erat S. Petrus, cu-
jus successores se jactant Romani Papæ: qui au-
rum & argentum non habebat; qui ut Christum
posset sectari omnia reliquerat; qui Simoni Mago
aurum & argentum offerenti respondit: Pecunia
tua tecum sit in perditionem. Quæ verba utinam
non & Innocentio ejusque Fabiis conveniant! Hi
vero utinam quoque sibi dicta credant illa! Non est
tibi pars neque fors in sermone isto; cor enim tuum non
est rectum coram Deo: Pœnitentiam itaque age
ab hac nequitia tua, si forte remittatur tibi hæc co-
gitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis, &
nexu iniquitatis videote esse. Quàm longe porro
Innocentius distat à bono quolibet pastore, qui vitã
suam pro ovibus redimentis solet impendere!

Quam infinite à Christo, cujus tamen vice fungi se-
se in hisce terris non erubescit jaçtitare!

Neque verò est quod excuses Innocentium, qua-
si non solum propter divitias suas, sed etiam in pro-
pagationem fidei Catholicæ, bellum civile excita-
tum velit. Utique enim etiam propter bona sua
hoc voluit, & quidem illa primo loco collocavit.
Nec usquam sive Christus, sive Apostoli, sive Sancti
Ecclesiæ Patres docuerunt, fidem bello propagan-
dam esse. Novum & hoc est Curia dogma, omni
antiquæ Ecclesiæ incognitum imo adversum; ac
proinde non minus impium atque illud prius, etiam
apud imperitos zelotas aliquam recti speciem ju-
stius præ illo priore inveniat.

VII Quanta *Septimo* est injuria, quod cum multa sal-
tim in excusationem Cæsaris & Catholicorum
Germaniæ Principum dici & potuissent & debu-
issent, omnibus illis dissimulatis, Declaratio tota sit
occupata in recensendis iis, quæ perperam ab illis
gesta & conventa credi voluit Innocentius! Et ve-
rò in illa pacta haud venere Cæsar aliique Princi-
pes illi, nisi demum post clades plurimas, post ere-
pta jam magnam partem illa, quæ per pacta con-
cessa sunt, post spem armatæ sane recuperationis
amissorum abruptam, in periculo tantum non cer-
to amittendi & ea quæ adhuc supererant, in omni-
um virium summa imbecillitate, nullis aliunde
suppe-

suppetentibus auxiliis, in media denique flamma
 divinarum humanarumque rerum Germaniæ. In-
 viti certe & ægre admodum, nec nisi igne & armis
 per complures annos fracti, Pacem illam inive-
 runt. Nec temere ita convenerunt, sed consultis an-
 te, & quidem frequenter consultis, conscientiæ tu-
 tandæ causâ, Theologis suis, viris longe præstan-
 tissimis; hisque tandem Pacem licitam pronunci-
 antibus. Quantâ cum curâ sanè Theologorum re-
 sponsa Cæsares Ferdinandi exquisiverint, non pas-
 sus est ignorare orbem, utilissimi operis *de Pace*
Prodromo Caramuel, Vir & ipse ut genere ita mul-
 tiplice atque haud vulgari doctrina, candore, & di-
 gnitati eminens. Hæc profecto, etiam si qua parte
 fuisset à Cæsare & Principibus Catholicis in pan-
 genda cum Protestantibus pace peccatum, facere
 ad illos si non plane saltem multum excusandos,
 manifestum est. Interest itaque famæ Cæsaris &
 Principum, rem hanc omnem ad hujus orbis &
 posteritatis conscientiam traducere. Ad injuriam
 contra illorum pertinet, isthæc omnia dissimulare,
 atque ita de Pacis pactionibus differere, quasi ho-
 rum nihil antecesserit. Multò maxime verò illos
 gravat, si id fiat à Pontifice, qui haberi vult & à
 quam multis creditur Vice Deus infallibilis. Quam
 sinistra sanè judicabit posteritas, aut hæc nostra et-
 iam ætas, de Cæsare & Principibus, lecta Pontifi-
 cis.

cis Bulla, de cætero autem gestarum rerum imperita!
 Tam sinistrae vero famæ Innocentius utique Decla-
 ratione sua auctor est.

Quicquid *Octavo* dixerit cum suis Fabiis & Er-
 nestis innocentiis, & licet necessitate urgente ejus-
 modi Pacis pacta cum pessima quamvis hæretico-
 rum gente inire, & extrema necessitas urfit rem Ca-
 tholicorum, quum Pax iniretur. Prius illud præcla-
 re profecto (ut alios taceam) demonstravit Cara-
 muel æternaturo & numquam satis prædicando
 volumine. Irenæum quoque meum ab omnium
 adversantium telis immunem præstare non dubi-
 to. Posterius uno ore fassi sunt Cæsar, Princeps, &
 quotquot per Germaniam in civilibus belli & pa-
 cis actibus versati sunt. Quibus utique longe po-
 tius est credendum, quàm Romanæ otio & luxu
 marcessenti Curia, quæque mala Germaniæ non
 nisi pingvi aure accipit, ex fama, aut zelotæ alicu-
 jus, sive religiosi ut vocant, sive Episcopi, qualis fuit
 Augustanus Cnöringius, sive Nuncii narratiunculis.
 Ita præterea Declaratio conscripta est, ut non ap-
 pareat, num velit, haud esse fas in ejusmodi pacta
 urgenti necessitati cedere, aut num neget, eam fuisse
 Imperii rerum necessitatem, quæ pacta illa exegerit.
 Multum interest autem, hoc aut illud sentias: nun-
 ve hoc an illud vero sit consentaneum. Distincte
 proinde docendi fuissent à summo Pastore Catho-
 lici,

lici, an necessitatis lege nullum ejusmodi pactum fiat licitum: An vero demum necessitas illa rerum defuerit. Sane cum Papa circa morum & fidei universales dubitationos infallibilis arbiter, in reliquis errori, communi mortalium sorte, obnoxius existimetur, Declarationi prius definienti tutò Catholici fidem forte adhibuerint, posterius verò asserenti Pontifici credere secure non licet. Certe injurius in Catholicam Germaniæ Ecclesiam fuit Innocentius, non expresse satis sententiam suam exprimens: præsertim quum de priore acerrima fuerit inter Theologos controversia, aliis cum Ernesto aliis cum Caramuele facientibus. Injurius etiam idem fuit in Cæsarem & Principes Catholicos, si testantibus illis de extrema rerum suarum necessitate noluit credere: quasi videlicet haud fuerint illi fide digni testes malorum quibus premebantur. Quod si verò simul etiam hoc voluit indicatum, nulla necessitate ejusmodi pacta excusationem invenire, (quod per videtur virisimile voluisse, ex sententia scil. Ernestinorum, quam Fabius Nuncius acerrime propugnavit) injustissimum profecto dogma asseruit Papa. Necessitati sanè etiam hæctenus cedere licere, liquidum reddidit Caramuel; quem unum consuluisse sufficit. Neminem autem Catholicum scriptorem, idem cum Innocentio qui asseruerit, omni ex ævo produxeris. Ex adverso omnes, quot-

quod fuere primitivæ Ecclesiæ Episcopi Catholici, consensu suo oppositam sententiam stabilivere. Id quod quoniam & ab Irenæo *Sect. 3. responsione ad rationem IIX* brevius quidem sic tamen satis est ostensum, non est quod huic rei amplius nunc quidem immoremur.

Insigni *Nono* injuria afficiuntur omnes Evangelici, dum non tantum Hæretici proclamantur à Pontifice, sed tales Hæretici, quibus non sit fas (publicæ etiam Pacis causa) concedere sacrorum suorum usum, inque id exstruendarum ædium potestatem facere, quique adeo extrema meruerunt. Jam veteres quidem hæ injuriæ sunt. Et solent jamdudum Pontifices, nullo facto discrimine, in omnes omnino quos hæreticorum nomine infamant, ferro & igne, perinde ut in scelestissimam mortalium turbam, animadvertere; idque contra primitivæ & aureæ Ecclesiæ mores ac perpetuam sententiam; utpote quæ semper olim crediderit, vel simpliciter ab omni vi in quamlibet hæresin abstinendum esse, vel nonnullos quidem libertate sacrorum interdici jure posse non tamen omnes; publicæ necessitatis autem causa nullam fere earum non jure permitti, existimaverit. Quam rem alibi prolixè persecuti sumus. Quod nihilominus sævientium Paparum immanitatem probare etiam Innocentio fuerit visum, cum summa nostra est injuria
con-

conjunctum. Et vero, ne nunc urgeamus quod Hæreticos nos pronunciet; non profecto vel ex iis quæ nobiscum nata sunt principiis, vel ex divina revelatione (qui duo sunt omnis humanæ scientiæ modi) didicit ille, nos deteriore conditione haberi oportere, quam olim suos Novatianos, aut suos Donatistas, aut suos Ariomanitas prisca Ecclesia habuit. His autem, nulla exigente necessitate, suarum *ἑποικειῶν* licentia sic satis diu Permissa est: ceu alibi ostendimus. Minime omnium docuerit, nos superare improbitatem omnium hæreticorum: & tamen nullis non horum, postulante publico commodo, sua quies olim & tranquillitas florentibus Ecclesiæ rebus relicta est.

Huic injuriæ *Decimam* merito annumeraveris Serenissimæ Reginæ Svecorum Christinæ factam. Potiebatur illa tum temporis rerum in Regno Sveciæ non minus atque Ferdinandus III Cæsar in Imperio, & Ludovicus XIII in Gallia: Christinæ tamen nomen nusquam in Declaratione compareret, sed *Suecorum* quasi Regia dignitate carentium. Quod tamen factum esse in gratiam Poloniæ Regis nemini non subolet: quasi videlicet penes hunc jure fuerit Regia dignitas, Christina illum titulum non meruerit. At verò illam agnoverunt Svecorum Reginam Cæsar, Reges Galliæ, Hispaniæ, Daniæ, imo ipsiusmet Poloniæ, nequid dicam de aliis

universi orbis summis potestatibus. Quod Innocentius itaque unus neget, id quod omnes agnoscunt, id profecto haud vacat eximiâ injuriâ. Præsertim cum Friderici III Cæsaris Legatis responderit quondam Pius II Papa: *morem esse Apostolica Sedis eum Regem appellare qui Regnum teneret*: ceu legitur in commentariis illius l. 2. Quid; quod hodie Christina ab ipso Alexandro VII omnique Romana Curia Svecorum Regina salutetur, non mutato regnandi jure? Nisi fortè ab Alexandro id mutatum sit; cuius nulla ipsi facultas, nullum jus competit.

CAPUT VI.

Ostenditur porro iniquitas declarationis Pontificiæ, etiam ex eo, quod pridem fuisset jam extinctum jus Papale omne in illa, quæ Pacis utroque pacto Evangelicis concessa sunt.

Proxime multas injurias quibus scætet Declaratio, magis in communi tamen, persecuti sumus: consequens nunc est, ut magis speciatim non Nihil Declarationis illius iniquitatem oculis cunctorum exponamus. Id omne autem clarissimum fiet si demonstremus, Papæ non competiisse facultatem, de iis quæ Pacis utroque Pacto Evangelicis concessa sunt, protestandi aut illa irrita reddendi.

ita

Ita sane patebit, summe iniquam Declarationē esse.

Ut autem etiam hoc à nobis ordine fiat, *Primum* docebimus, Papam tempore conditæ Pacis non habuisse aliquid juris in illa, de quibus conqueritur, & Germanicæ reipublicæ competiisse eminentem ac summam potestatem de iis ipsis ex usu publico constituendi. *Deinde* ostendemus, quædam eorum sibi Papam nulla æqui specie arrogare. Et verò *Præ* si verum est, utique facta est Pax ab iis quos penes liberum paciscendi arbitrium fuit: ac proinde non competiit Papæ facultas illam rescindendi, aut adversus illam protestandi, quippe cum neutrum horum locum inveniat, nisi incontractibus inter eos initis quibus contrahendi potestas defuit. *Posterius* ubi demonstratum fuerit, simul patebit, saltem illa in quæ Papa falsò sibi aliquid arrogavit, non potuisse ab illo irrita reddi, sed istis suis iniquis conatibus summam injuriam Imperio Germanico Papam retulisse. Cæterum totum illud *Primum* manifestum reddi potest duobus modis: si probatū scilicet fuerit, aut illa jura quæ fortè habuit Papa, quo tempore condita est pax jam fuisse amissa aut etiam si illa adhuc superfuissent Imperio tamen Germanico fuisse integrum de iis disponere prout postulavit publica necessitas. Itaque ne quæ nascatur in disputando obscuritas, strictim ordi-

nem hunc omnem observabimus, Et nunc quidem faciemus initium ab eo, quod Papæ nihil juris tempore Pacis conditæ superfuerit in ea de quibus fuit ille protestatus.

Ut autem demonstrationis nostræ robur percipiatur, ante omnia constituendum fuerit; jura illa Papalia de quibus jam agitur, non aliquo singulari divino beneficio cœlitus Papis olim collata, sed mere humanis modis acquisita, atque adeo receptis hominum institutis fuisse obnoxia. Longe aliud tamen persuasum hominibus voluit cum Pontificis Nuncius Fabius, tum ipse Innocentius Papa in tabulis ab sese publicatis. Et enim ille quidem in protestatione suâ secundâ non dubitavit isthæc jura omnia, ceu à Cæsareis vel humanis distincta, soli Deo, Christo, & Catholicæ Ecclesiæ attribuere: Innocentius autem disertis item verbis vindicationem istorum suorum incumbere sibi professus est, *pro commissi sibi ex alto Pastoralis Officii debito*, cum jam ante dixisset: *sese iurium Ecclesiasticorum à Domino constitutum esse Assertorem*. Si hæc autem ita sese habeant, omnia isthæc, de quibus sibi creptis Papa prolixè in sua Bulla est conqvestus, ac proinde & *Annata*, *Jura Pallii*, *Confirmationes*, *Menses Papales* ac *Reservationes*, ut & jus Electoralem in Germania numerum vel servandi vel augendi, fuerint divinitus Papis concessa.

&

& quidem una cum *Officio illo Pastoralis* quod Papa tanquam Petri successor & Christi Vicarius in terris hisce obtinet. Cæterum etsi verba talia & Fabius & Innocentius sine omni verecundia fulminaverint; non crediderim tamen, quenquam temerè aufurum suscipere defensionem eorum, si hoc quidem crudo sensu illa accipiantur. Mihi sane notus est nemo, qui hæctenus apertè professus sit, illa omnia singulatim præ rebus aliis Christo atque ita & Christi Vicario competere, vel omnia isthæc involvi illo quod Christus Petro dixit, *Pasce oves meas*. Fortassis tamen quisquam inveniatur: cùm constet, ab Hildebrandi usque tempestate omnipotentiam monarchicam *Pastoralis officio* cæpisse significari, & haud dubie juxta ista Curia Romanæ familiarissima placita sint Innocentius pariter & Fabius locuti.

Non patitur institutum hoc loco multis illud argumentum agitare. Sed & sufficit nunc provocasse ad unanimum consensum Patrum; contra quem scripturam sacram interpretari diserte vetuit ipsummet Concilium Tridentinum Sessione quarta. Enimvero unanimiter in eo omnes veteris Ecclesiæ Patres consentiunt, τὸ ποιμαίνειν hîc nihil aliud significare, quam illud pascendi genus quod fit prædicatione verbi divini; qui Hildebrandicè interpretatus sit, reperitur ne unus quidem. Ad hoc ipsimet ma-

ximi

ximi Hildebrandici, illud Sanctissimi Apostoli Petri primæ Epistolæ cap. V. omnibus promiscue Presbyteris datum præceptum: *Pascite quantum in vobis est gregem Christi*: de sola illa pastione quæ prædicatione verbi divini & bono exemplo fit, interpretari solent: ac proinde, nisi propria velint vineta cedere, ad alia neutiquam oportet trahere atiam illud Salvatoris nostri ad Petrum: *pascite oves meas*. Igitur, utut concecimus uni S. Petro datum esse jus pascendi universam Ecclesiam imo mundum omnem, & hoc *Pastorale officium* devolutum esse ad solos Papas Romanos, Innocentium porro fuisse verum S. Petri in omni isthac dignitate successorem, (quorum nihil tamen hactenus est unanimi Ecclesiæ sententiâ comprobatum) manifestum utique est, ad *Pastorale Pontificis Officium* non pertinere, quicquid præter illud *Officium* Innocentius sui juris esse haud dubitavit affirmare; ac proinde iniquissime, imo impiissime, etiam illa sibi vindicasse, tanquam solo divino beneficio sibi, ceu S. Petri successoris & Christi Servatoris nostri vicario, competentia.

Licebit igitur jam & nobis ceu ratum & certò constitutum admittere: uno illo genuino *Pastorali Officio* excepto (hoc enim, ne disputationem moremur, jam quidem largimur) quicquid quondã possederunt in Germania hac nostra, Papæ, illud omne
 huma-

humano duntaxat modo fuisse possessum. Hinc verò consequens est: quamvis merè divina instituta non sint obnoxia positivis hominum legibus & consuetudinibus, atque adeo nec præscribi illis jure quantumvis longissimo tempore possit, non tamen eam divinam auctoritatem ac dignitatem fas esse ad reliqua etiam omnia extendere.

Quin igitur jam tanquam extra omnem controversiam collocemus in hypothesin: Quæcunq; non nisi humano jure possidentur, illa eorundem jure vi & more ab omnibus sine discrimine mortalibus amitti, idque non minus Papam quam reliquum mortale genus obligare. Ut ut nempe fortassis Papæ divinitus sit data controversias morum & fidei definiendi facultas, quicquid reliquum tamen ille habet id omne deberi humanis positivis constitutionibus. Hinc consequens autem est, omne quod præter divinam illam definiendi facultatem tenet Papa, amitti ab illo posse secundum jura & consuetudines in mortali genere universo receptas.

Hiscæ verò jam positis, non dubitamus profiteri, pridem ante Innocentium Decimum Papam jam fuisse perdita, quæcunque antehac, sive jure sive injuria, circa ea quæ Evangelicis vi Pacis sunt concessa, Papæ possederunt. Et *primum* quidem credimus illa omnia periisse, propterea, quoniam à Papis

K k

ipsis-

ipsismet fuerunt relicta & quasi data cuivis occupanti. Est nimirum receptissimi passim juris, Naturalis pariter & omnium gentium, Derelictione amitti etiam justissimam rerum possessionem, Derelictionem autem factam præsumi, si cum possis & debeas rem ab interitu servare, nihil moveas, sed quasi otiose eam spectes interire. Jam verò etsi in summo versarentur discrimine, imò in Protestantium potestatem delaberentur Catholicorum per Germaniam res, atque adeo & Pontificia circa res illas jura, non Urbanus tamen non Innocentius Decimus commodo auxilio ruinam minantibus adfuerunt; sed etsi spectarint eorum interitum nihil tamen moverunt, quamvis à Cæsare & aliis Principibus sæpius rogati, ex Vaticano suo quasi alto supercilio omnia isthæc despicientes. Hinc sanè contra Urbanum non dubitavit Hispaniæ Rex Philippus jam tum anno tricesimo secundo, die octavo Martii, per Cardinalem Borgiam, quasi solemni ritu protestari, teste Henrico Spondano Apamiarum Episcopo: *quicquid detrimenti Catholica religio pateretur aut passura esset, non ipsi Philippo sed Pontifici adscribendum fore.* At vero ita sese gerere, hoc reapse est rem derelinquere. Derelinquere proinde jura sua Pontifices quæ habuerunt, eorumque omnium possessionem ex consequenti summo merito amiserunt.

Præ-

Præter illud primum autem datur & *Alterum* factæ perditionis certissimum argumentum. Quandoquidem nimirum ante constitutam pacem, bona illa Catholicorum, quibus jura sua annexa habuit Pontifex, (ut alios legitimos possidendi modos taceam) jamdudum justis armis & sanguine sibi vindicaverant Protestantes, utique lege gentium communi quicquid habuerant jurium Papæ illud dudum ei amiserant. Haud nescio, consensu gentium etiam illa censi jure victoribus cedere, quando bellandi causa *moraliter justa* non præcessit, modo bellum solemniter fuerit gestum. At verò Protestantium arma non solemnia duntaxat fuerant, sed saltem contra Pontifices moraliter quoque justissima : quoniam scilicet secundum decreta Pontificum in hæreticos novissima quævis licet statuere, & proinde etiam cuius potentia sua freto data jam fuerat potestas ferro & igne non in bona duntaxat illorum sed etiam vitam ipsam animadvertendi. Saltim igitur à parte Romanæ Curiae jam clarigatum pridem fuerat. Hinc verò consequens omnino est, etiam Protestantibus fas fuisse hostilem in modum Papalia quævis bona persequi. Et vero hac ratione non minus Ecclesiastica quæ appellantur bona quam alia dominium pristinum perdere : atque adeo Ecclesias, collegia sacra & monasteria bello capta extingui, ut loquuntur; usque est

est adeo notum, ut adversus monachos præclare id defenderint ex ipsa Jesuitica Societate cum alii tum inprimis Conzenius Laimannus, Forerius & Crusius. Quæ in universum autem bonorum, & quidem etiam Ecclesiasticorū, est ratio, eadem est ratio jurium Papalium, quicquid Jesuitæ tracentur. Recte fanè Caramuel Pacis Licitæ pag. 16. *Forerius & Crusius aliique, dum nimium volunt extollere dominium Apostolicæ Sedis, videntur nimium detrahere Cæsari; & argumentis uti, quibus & ipsi obnoxii sunt. Nam rationes quæ probant bona veterum monasteriorum deperisse, Ordini Benedictino verbi gratia; ipsæ etiam probant eadem bona Apostolicæ Sedi deperisse: & quæ contra illa ad Sedem Apostolicam, etiam eadem ad Benedictinum Ordinem illa bona spectare persuadent.* Legi porrò merentur quæ idem Caramuel differit pag. 15. ex sententia Austriacæ Hispanicæ & Bavaricæ aulæ, de bonorum Ecclesiasticorum extinctione. Certe postquam justis armis crepta sunt illa quamvis vetera Pontificum jura, jam antequam Pax constitueretur perierunt illa. Ac proinde de iis constituendi libera fuit Reipublicæ Germanicæ potestas. Id quod erat demonstrandum.

VIDENTUR tamen fortassis (ne quid dissimulem) pro Pontificum causa tria adhuc adverri posse.

1. *Primum* enim ne Urbanus quidem possit videri nihil

hil egisse. Ita sane de illo scribit is quem ante te-
stem laudavi Spondanus ad annum tricesimum
secundum. *Anxie has turbas ferens Urbanus Pon-
tifex nihil non agebat, literis, hortationibus, lega-
tionibus, quo illa componerentur, & Barbari (Sve-
cos intelligit) pellerentur: pecuniis etiam submini-
stratis: denique frequentibus Jubilais iram divi-
nam placare, & opem ejus implorare, tam per se
quam per Christianos populos satagens.* Videtur
Secundo non Papam sed Cæsarem teneri defendere II.
Papalia jura, quoniam est Romanæ Ecclesiæ Advo- III.
catus quem appellant. Tertio denique, Bona Ec-
clesiastica non possunt nisi centum annis præscri-
bi: etsi igitur forte Urbanus & Innocentius minus
debito curaverint Romanæ Ecclesiæ jura, ipsimet
tamen Ecclesiæ illorum negligentiam nihil periit, tam
exiguo videlicet temporis spacio.

Verum enimvero *pecuniis* juvisse Catholicas Resp.
Germaniæ res Urbanum, quod scribit Spondanus, ad 1.
non est vero consentaneum. Hinc cum Spondani,
illa recitaret Caramuel *Pacis Licitæ pag. 280*, indi-
gnabundus margini libri adjecit: *Pecuniis submi-
nistratis? Sed quibus? Cæsari & Catholico Impe-
rio? Ne urgeamur obsecro: sufficit quod taceamus.*
Verbis ipsis Spondani subjunxit inter alia: *Omi-
si marginales notas, quas calamus Germanus ad-
scripserat ad illa verba, pecuniis ministratis. ad*

omnia ad singula. Et vero ipse Spondanus narrat eodem Annalium loco, per Cardinalem Borgiam, die octavo mensis Martii, nomine Hispaniarum Regis Philippi, publicam Romæ factam contra Urbanum *Protestationem* (quam Caramuel tamen vult mitissime in Hispania appellatam *Filiū ad Patrem monitionem*) quod nec pecunia nec armis rem Catholicam in Germania labascentem sublevaret: *quicquid detrimenti Catholica religio pateretur aut passura esset, Pontifici adscribendum fore.* De eodem Urbano Caramuel pag. 278 *Pacis Licite* disertè: *Claudit Pontificum seriem Ernestus Urbano IIX. Quem fuisse partialem* (h. e. Catholicæ Germaniæ partis hostibus addictum) *non dicam, quoniam dici non debent, quæ tam clara sunt ut non possint negari.* Enimvero solæ literæ & indicti Jubilæi, quorum Urbanus perquam fuit liberalis imo prodigus fateor, inania sunt rerum auxilia. Non absurdò profecto ille quondam apud Sallustium: *non votis neque suppliciis muliebribus auxilia deorum parantur; vigilando, agendo, prospere omnia cedunt.* Jubilæis perierunt quidem multa: nihil tamen hæcenus recuperatum est quidquam. Usus sane docuit, numquã magis in discrimen venisse res Catholicas, quam cum Jubilæis populus Pontificum ductu incumberet. Quod indicio est, averari Deum & ipsos illos Jubilæos. Plus auxilii contulit

tulit forte Innocentius. Parum tamen & illud fuit. Et verò quod Caramuel scribit in Prodrómo p. 48: *Innocentium secundum Patrimonii Ecclesiastici vires ad Fidem propagandam concurrere: id pi- am esse* *ἀυξήν* à vero tamen multum diversam, no- tum est. Sedebat jam Innocentius. cum idem Ca- raniel, Ernesto de Eusebiis, qvi solum Pontificem *Patrem familias*, Principes autem omnes, atq; adeo & Cæsarem, non erubuerat *servos* vocare, hæc & recte & lepide reposuit: *Si Pontifex esset solus Pa- ter familias (quod asseris & ego nego) solus deberet sumptus facere. Famulorum enim & servorum impensis Pater familias non potest providere do- mui. Cum ergo certum sit, Pontificem non mittere pecuniam in Imperium, injuria est Pontifici hæc a- dulatio.* Hæc Caramuel. Ipsemet Anticaramuel p. 45 non nisi his verbis uti ausus est: *Non est fas dubitare, Sanctitatem suam, nisi vicinioribus a- vertendis periculis (imo in locupletanda familia sua) distineretur, ad miseras Catholicorum Ger- mania sublevandas, etiam peculio & milit velle succurrere.* Nihil itaqve verius est, quam & Urba- num & Innocentium, præter ludicra auxilia, nihil robustæ opis rebus Catholicis attulisse: & tamen abundasse illos vi multa pecuniæ ac virium: atqve adeo cum potuissent & merito debuissent res suas tueri, illas tanquam derelictas interire esse passos.

Pro-

Resp. ad
II.

Promisit porro Cæsar quidem, ceu Advocatum decet, jura Romanæ Ecclesiæ sese defensurum, sed *pro suo posse*. At vero non potest Cæsar contra omnem vim armis suis jura illa defendere. Ergo nec Cæsar ad armatam eorum defensionem Advocatiæ causa adstrictus est. Adhoc Advocatus utique non tenetur ultra ea quæ in officio sunt protectoris alicujus. Non tenetur itaque Cæsar, cum discrimine rerum suarum & reipubl. Germanicæ, jura Pontificum tueri; ac proinde nec suis armis adversus vim hostilem in eorum tutelam contendere. Non enim Protectores ad clientum defensionem cum jactura priorum bonorum obstricti sunt: ceu præclare post alios ostendit Magerus. Imo vero non tenetur Ecclesiæ Advocatus nisi Ecclesiæ sumptibus rem agere, nisi aliunde jam ipsi sit de expensis prospectum: quod ipse Panormitanus jam olim docuit *in C. in quibusdam sub. n. 1. v. 7. in glossa de penis*. Sed ne obolum quidem ex Pontificum liberalitate Cæsar ordinarie quidem lucratur. Si in defensionem itaque Papalium jurium extra ordinem sumptus faciendi sint, illos non Cæsar sed Pontifex impendere tenetur: ac proinde & in bellum à Pontifice debuissent vires Cæsari concedi. Quod quia factum non est, Cæsaris quoque, in quantum ille sanè est Advocatus Ecclesiæ Romanæ,

manæ, in officio neutiquam fuit, armis pro jurium illorum defensione contendere.

Quæ de centum annis præscriptioni Ecclesiasticorum bonorum indultis adferuntur, nihil faciunt ad rem nostram. Præterquam enim quod ita demum à Justiniano sit constitutum, idque minus laudabili occasione Emisenæ Ecclesiæ, ceu liquet ex Procopii *Arcana Historia* & Svida in *περίου Εμιοσινός*, fueritque illud revocatum ab eodem Justiniano per *Novellam CXI* & *c. XXXI*; utiq; constat, indultum hoc pertinere ad tempora reipublicæ pacata, & niti tantum lege positiva humana & quidem non nisi Justiniani. Jam vero quælibet libera respublica legibus Justinianeis non nisi ex mero arbitrio est obnoxia; ac proinde & Germanica nostra. Id quod libro *de Origine Juris Germanici cap. 33.* & alibi contra Taborem & Taboricos demonstravi. In universum porro de omnibus legibus positivis humanis constat, eas jure & posse & debere mutari pro usu reipublicæ: neutiquam certè illas obligare, si aliud jubeat necessitas, sed semper habere locum illud apud ipsos Romanos Duodecim tabulis constitutum: *Salus populi suprema lex esto.* Potuit itaque, & debuit merito, Justiniani istud de centum annorum præscriptione Germania nostra non observare, saltem cum accessitas aliud flagitaret. Quod in tranquilli status usum por-

Resp. ad
III.

ro est conditum illud summa injuria traxeris ad nostra belli tempora. Belli sane furente tempestate negotia quævis certum exigunt ac præsens auxilium defendendis suis: quod si desit, bello capta transeunt ipso illo momento in jus victorum; perinde atque si dominium illorum esset per contractum aliquem emptionis & venditionis ab uno in alium devolutum. Nihil juvat indulgentia isthæc Justinianea ad jus victoris in armis occupata infringendi. Nec quæ pace impune permittitur rerum tuarum negligens curatio, illa & bello invenit veniam. Ad hæc observandum est, cum Pontificia jura omnia primò ac per sese totâ naturâ suâ pertineant ad usum non Pontificû sed Ecclesiæ (ceu ipsa Curia confitetur) certe debeant isthuc referri, consequenter simulac exigat Ecclesiæ salus, teneri Pontifices eorum dominiû abdicare, & quidem bonorum Germaniæ dominium in usum Ecclesiæ Germanicæ. Jam vero superstitis Ecclesiæ Romanensis salus unice postulavit, ut pace constituta cederent Protestantibus illa ipsa quæ obtinuerunt. Itaq; ultro cedere illis bonis, in officio fuit Pontificum; & quia noluerunt, potuit ab aliis, quorum interest, fieri isthæc translatio. Et vero habent heic quoque locum; quæ de tacita bonorum reipublicæ cujusq; cessione ejusq; varietate atq; fundamentis disputavimus *l. 2. de Finib. Imperii Germanici cap. 19. pag. 352* & aliquot proxime

xime consequentibus: ut heic illa repetere, nihil
attineat.

CAPUT VII.

*Et si tempore constituta Pacis superfuisset Papa ali-
quod jus, tamen Reipublica Germanica fuisse in-
tegrum ita constituere prout fa-
ctum est.*

Quin igitur Papa, antequam Pax constitueretur, jura quæ Pacis pacto sibi subducta con-
queritur jam perdiderit, ac proinde licuisse
Germanicæ Reipublicæ de iis ex usu suo constitue-
re, non est quod dubitemus. Fac nihilominus ta-
men illa fuisse adhuc integra; eo non obstante fas
fuisse, jura illa Papalia Protestantibus concedere, jam
itidem patebit, & quidem quatuor de causis.

Earum *PRIMA* est, quod liceat, summa exi-
gente necessitate, rem alienam, præsertim si illa mi-
noris sit momenti quam est illa cujus extrema ne-
cessitas urget, in tuos usus vertere. Et sane hoc qui-
dem docent præclari etiam Theologi ipsiusmet
Pontificiæ partis, ne aliis laudandis teram tempus:
quorum videlicet illa unanimes est sententia, in
gravissima necessitate reviviscere jus Pristinum u-
tendi rebus, tanquam si illæ communes mansissent
nulla proprietate singulorum instituta. Huc utiq;
pertinent quæ disputantur à Thoma 2.2.q. 66. art. 7.

Cajetano aliisque omnibus Thomæ Commentatoribus ad l. cit. Adriano *Quodlib. 1. art. 2.* Dominico Soto *de Justitia & Jure l. 5. quest. 3. art. 4.* Lessio *de Justitia & Jure l. 2. cap. 12. dub. 12.* ut & à Covarruvia *cap. peccatum p. 2. s. 1.* Nec excipi ab hac regula universalibona quæ Ecclesiastica dicuntur, sed etiam illa necessitatis tempore omnibus effici communia, seorsim præclare demonstravit Castrensis *consilio 415. In factio presenti. n. 2.* Jam vero eam fuisse necessitatem Ecclesiæ Romano-Catholicæ in Germaniâ, ut, nisi cessione facta Papalium jurium quorundam, non potuerit illa servari, in propatulo est. Etiam si igitur isthæc jura neutiquam aliâs fuissent obnoxia Reipublicæ Germanicæ, tamen licuit illa vertere in Germaniæ commodum. Atq; adeo isthuc versa esse, non potest merito Papa conqueri, sed querela illius omnis est iniqva. Conquerenti sane haud injuria fere dixeris id quod olim Ambrosius: *Esurientium panis est quem tu detines: nudorum indumentum est quod tu recludis: miserorum redemptio & absolutio est quam tu in terra defodis.*

III *ALTE RA* causa est, quod Respublica Germanica in omnia de quibus Papa conqueritur summum five eminentem habeat dominium, quamvis sint privata possessionis, & ex parte juris fuerint Pontificii. Enimvero habere rempublicam quamvis jus
etiam

etiam de privatis civium bonis ex usu publico constituendi, atque adeo, si postulet extrema necessitas etiam illa alienandi, non in controversiam nunc vocabo, sed quasi jam certum & prudentioribus notum tenebo. Et vero alienum ab instituto fuerit illud hoc loco velle probare: præsertim cum hoc abunde agatur in Politicis. Non autem difficile etiam est perspectu, omnia illa, quæ Papa dolet, Majestatis Germanicæ legibus obnoxia esse. Ad duas enim classes omnia commode retuleris, *ad religionem* scilicet ipsam, & *ad bona*, quæ quod in possessione quondam fuerint sive Papæ sive aliarum Ecclesiasticarum personarum, mos est Ecclesiastica appellare, et si hoc nomen illa demum mereantur sine quibus Ecclesiæ sacra haberi nequeant, cum reliqua sint Ecclesiasticorum potius quam Ecclesiastica. *Primæ* classis est libertas *Protestantibus* permessa, vel ut Innocentius loquitur *Hereticis Augustanæ Confessionis liberum suæ hæreseos exercitium in plerisque locis permissum*. Ad *secundam* classem merito retuleris quicquid est reliquum. Præter enim illa quæ diserte appellantur Bona Ecclesiastica, reapse huc unice pertinent 1. Hæreticorum admissio ad publica munia, Archiepiscopatus, Episcopatus, Preces primarias aliasque dignitates & beneficia Ecclesiastica: 2. Papali Curie subducta, Annatæ, jura Pallii, Confirmationes, Men-

ses Papales, Reservationes in bonis Ecclesiasticis eorum qui Augustanam Confessionem sectantur
 3. Confirmationes electionum aut postulationum Episcoporum Prælatorumque Augustanæ Confessionis, potestati seculari attributæ: 4. Archiepiscopatus, Episcopatus, Monasteria, Præposituræ, Balliviæ, Commendæ, Canonicatus, & alia beneficia ac bona Ecclesiastica Principibus hæreticis in feudum perpetuum sub dignitatis secularis titulo concessa: ac 5. deniq; institutus Octavus Electoratus in Caroli Ludovici hæretici Principis favorem. Quamvis sane diversa vocabula heic audiantur, omnibus tamen illis non nisi bona significantur: nec alia reapse est Papæ querela, quam quod sub illis nominibus variis latitantia pingvia patrimonia, sibi suæque parti subducta, Protestantibus vel in solidum sint data vel facta communia.

Jam vero quod *Religionem* quidem attinet, an Protestantium sacra sint hæretica nec ne, non aggressa est Germaniæ Respublica per Pacem definire. Sit hoc commissum Papæ Romano, si ita nunc libet. Multo minus pacis aliquo pacto sacra illa cuiquam laudata sunt. Quod enim à civili infamia eorum cultores Pax liberavit, hoc sanè non est per se laudare. Nec enim religionis veritatem prudens quisquam & pius Numinis cultor secularibus honoribus & opibus æstimat: nec fas est homines
 talibus

talibus illicitis in assensum trahere. A Christianis hoc alienissimum esse debet. Aurea certe Ecclesie ætas ab injuriarum tolerantia potius augmentum suum exspectavit. Quod Romana Ecclesia aliis nunc vivat moribus, id argumento est illam plurimum ab antiquis & rectis vere Catholice Ecclesie institutis dissidere. Cum nihil itaque in laudem Protestantium *ἡσυχίας* Pace sit constitutum, & Ecclesia isthæc non obstent quo minus hæresis titulo illa infametur, certe hactenus nihil Pace actum est, quo de jure possit Papa conqveri, quamvis fuerit infallibilis Fidei & morum definitor à Deo constitutus. Cæterum an impune sacra aliqua tolerari in republica debeant nec ne, aut num, alicujus *ἡσυχίας* cultores civilibus debeant beneficiis nec ne gaudere; hoc verò dispicere & ordinare est solius civilis potestatis. Primis certe sex seculis Christianis amplius Papæ Romani ea de re numquam sunt à quocquam Cæsarum aut Regum vel consulti: nemo Paparum vel verbulo indicavit, hanc quoque definitionem sui muneris esse. Imò verò ante Gregorium VII, sacre monarchie Papalis conditorem primarium, non soliti sunt Papæ ejusmodi quid nisi arcano voto, & procul diris, sibi arrogare. Itaque dum Protestantium sacris data est libertas, saltem in eo non excessit Respublica Germanica illos juris limites qui sunt communes omni reipublicæ: nec invola-

VIC

vit in jus aliquod Papale. Ac proinde hæctenus fanè non potuit jure conqveri Papa, quasi Germaniæ Proceres falcem miserint in alienam messem.

Multo minùs obtendere Pontifex merito potest; nulla ratione fas esse, hæreticis sacris libertatem in republica concedere. Certe non hoc nos docet vel nativa intellectus nostri vis, vel divina revelatio, vel prisca Ecclesiæ consuetudo: sed plane alia hinc discere est. Quod hoc loco prolixè ostendere non patitur institutum, quia tota hæc opera alteri labori relicta est expedienda. Scimus quidem Romanam Curiam Bullis suis vehementer in hæreticos quoque fulminare: sed vitio illas ita edi, notum est ipsis maxime Catholicis prudentioribus. Qui hanc mentem suam nec dissimulant, dum annuis Bullis Cœnæ quæ appellantur, præ aliis autem illæ in Hæreticos sæviunt, non tantum in Germania, sed etiam alibi vim auctoritatemque detrahunt. Auctor doctissimi libelli *de Jure Belgarum circa Bullarum Pontificiarum receptionem* ita loquitur pag. 38: *Septemvir Moguntinus, et si ratione Ecclesiastica dignitatis, qua fulget, Romano Pontifici subiectus, Bullam tamen Cœnæ Domini in ditionem suam admittere recusavit, quod Paci Germanicæ, atque adeo Religioni Catholicæ, secundum temporis illius statum, detrimentum inde metueret. Quod & à Republica Veneta factum fuisse, ex Annalibus*
ejus

ejus ævi confirmatur. Qua in re Hispania & Gallia Reges exemplo eis præverant, multis de causis ea constitutione finibus suis exclusa. Et Belgæ quidem tantum abest, ut fulminibus istis quæ Bulla Cœnæ tam confertim vibrat, se afflari existiment, aut fulguratione ejus terreantur, ut Concilia Regia nec mentionem illius fieri in judiciis sustineant, multæ tatis subinde causidicis, qui allegare Bullam & auctoritate ejus causam suam fulcire ausi essent. Hæc ille. Qui ita vero Bullas illas solenniissimas æstimant, hi profecto sibi haud persuaserunt, voces Papæ de hæreticis tollendis esse voces Vicedei, quibus adversari sit nefas; sed credunt potius, quemadmodum in republicâ tractandi sint hæretici, id sui muneris esse ex usu reipublicæ constituere.

Quandoquidem vero illa quæ de Religione sunt Pacis pactis constituta, summæ potestati Reipublicæ Germanicæ definire competiit, jam tum veritatem patet, multo magis juris Reipublicæ fuisse de *BONIS* disponere. In Religionem videlicet obtentui Papæ est divinitus S. Petro injuncta, & in se Petri successorem translata, patendarum Christi ovium cura: at de bonis verbum divinum nullum est quod vel in speciem queat adferri. Bene Bernhardus *l. 4. cap. 2. ad Eugenium: Evangelizare pascere est. Fac opus Evangelistæ & Pastoris opus implesti.* Ad sacram passionem utique bona

Mm

nihil

nihil faciunt. Nec enim sacer Pastor alit oves suas aliter quam solis spiritualibus. Sicut nempe Christus est *Pastor animarum*, ut scribit S. Petrus. *1. Ep. 2, 2.* S. Paulus Ephes. *4, 2 Pastores doctoribus* jungit ut ejusdem Officii. Recte S. Ambrosius: *Qui sine auro misit Apostolos, & Ecclesias sine auro congregavit. Aurum Ecclesia habet, non ut seruet sed ut erogat & subveniat in necessitatibus. Aurum sacramenta non quarunt; neque auro placent quæ auro non emuntur.* Sulpitius Severus non dubitavit profiteri: *auro non strui Ecclesiam sed destrui.* In bona igitur, qualia etiam cumque fuerint, nihil est divini quidem juris, quod Papa habeat. Si quid habet ergo, id omne humanis institutis ac legibus nititur, & iis unice est definiendum. Et sane in universum nihil est verius illis S. Augustini: quæ proinde vi veritatis ab ipsomet Gratiano *dist. 8.* in Decretum sunt translata, & hactenus accensita scitis ipsiusmet Juris Pontificii. *Unde quisque possidet quod possidet? nonne jure humano? Nam jure divino Domini est terra & plenitudo ejus. Pauperes & divites Deus de uno limo fecit, & pauperes & divites una terra supportat. Jure tamen, dicis, hæc villa mea est, hæc domus mea, hic servus meus est. Jure ergo humano: jure Imperatorum. Quare? Quia ipsa humana jura per Imperatores & Reges sæculi Deus distribuit generi*
humana

humano. *Dicis? Quid mihi & Imperatori? Secundum jus ipsius possides terrena. Tolle jura Imperatorum: & quis audet dicere, Mea est villa, aut meus ille servus, aut domus hac mea est?* Igitur quænam jura competant Papæ nec ne, hoc profecto illis legibus & illis institutis, quæ & reliquis mortalibus sunt communia, par est æstimare. Multò magis ad illam normam communem exigendum est quicquid est reliquum Ecclesiasticarum possessionum: quippe quarum conditio non est melior iis quæ ab ipsomet Papa possidentur. Omnium videlicet eadem est ratio. Omnia suspensa sunt ab humanis pactis, contractibus, donationibus, concessionibus. Inde unice pretium eorum est existimandum.

Jam verò quod præcipua quidem Ecclesiasticorum bona per Germaniam attinet, illa utique citra controversiam subjecta sunt summæ Imperii potestati, utpote cum sint Imperii feuda. Hoc sane de Principatibus, Comitatus, Baronis, aliisque optimis patrimoniis quibus Ecclesiastici fruuntur, notissimum est. In hoc autem ordine sunt potissima bona Archiepiscopatum, Episcopatum, Monasteriorum, Collegiorum, aliorumque Corporum quæ Ecclesiastico nomine celebrantur.

Sed & in universum utique certum est, omnes Ecclesiasticas possessiones sive mobilium sive im-

mobiliùm rerum, fuisse antehac in aliorum Imperii civium potestate. Civium autem singulorum bona nequeunt profecto exire summo sive eminentissimo Reipublicæ dominio, nisi auctoritate eorum quos penes est τὸ κέρριον sive majestas. Nec verò ipsi donatores, aut in universum concessores, illorum bonorum, potuerunt in Ecclesiasticos transferre quidquam quod suum non fuerat: ac subinde omnes translationes factæ sunt salvo jure tertii, hoc est ipsiusmet Reipublicæ summo dominio salvo. Si quid igitur illorum bonorum immediate Reipublicæ jurisdictione est solutum, illa libertas à Cæsaris Ordinumque (hos enim penes Germanici Imperii summa sive majestas est) communi consensu impetrata sit, necessum est. At nihil omnino sive immobilis sive mobilis rei, per universam Germaniam, consensu ejusmodi libertatem, illam est consequutum. Hactenus sanè non est cuiquam visa ejusmodi concessio. Si quæ facta est, produci in lucem debet. Affirmantibus utique incumbit onus probandi. Interim præsumendum profecto est sine discrimine de omnibus, omnia Germaniæ quamvis sacra bona Cæsaris summæ potestati subijci: atque adeo hic quoque habere locum illud Hugonis de S. Victore: *omnia quæ vitam terrenam spectant subjecta sunt terrenæ potestati.*

C 2 te portentis opinionum & quæ rebus publicis

cis evertendis natæ, annumerandæ sunt illæ sententiæ: omnia Ecclesiasticorum bona jure divino exempta esse Rerumpublicarum jurisdictioni, & summum eorum dominium esse vel penes ipsum Christum vel ejus Vicarium Pontificem. Nisi malis cum Caramuele *Pacis Licitæ n. 42.* mitius pronunciare: *sententiam, quæ bona Ecclesiastica proprietatis titulo Christo Domino qua homini subicit, piam non tamen doctam esse; quæ Pontifici, omni carere fundamento, tamen si autoribus & invidia non careat.* Qui recte etiam *n. 8.* scribit: *Ecclesiastici habent in bonis Ecclesiasticis tantum jus quantum seculares transmiserunt, quantum indulserunt Principes & Imperator. At teste D. Paulo, nec illi nec isti habent auctoritatem ad destructionem sed ad ædificationem. Ergo nullam voluerunt imo nec potuerunt donationem validam facere, quæ Ecclesiæ aut Imperii destructionem inferret.* Alibi prolixius argumentum hoc prosequimur.

Quoniam igitur omnia bona Ecclesiastica quæ dicuntur Germaniæ, non minus atque alia quæque privatorum civium, subjaceant summæ potestati Cæsaris & Ordinum Imperii, hæc vero, quandounque postulat reipublicæ necessitas, in communitatem recipi, donari, alienari salutis publicæ causa jure queant: consequens profecto est, licuisse

Cæsari & Ordinibus omnia illa bona, quorum meminit Declaratio, usurpare, quemadmodum salus Germaniæ iussit. Ac proinde, cum illa iusserit transferre isthæc in Evangelicos, jure factam à Cæsare atque Ordinibus translationem istam, nec competere Papæ conquerendi vel protestandi aliquam justam facultatem.

Et vero non demum soli Ferdinando tertio Augusto nostro Imperatori cum aliis Imperii Catholicis Ordinibus, sed etiam antehac ipsimet Ferdinando secundo, κατ'ολικὸς ἔγωγε utique Principi, (ne de Carolo V aliisque Cæsaribus nostris maximis dicam) non fuisse creditum, quod de Ecclesiasticis Germaniæ bonis aliquid definiendi potestas haud competat Imperatori; liquido utique ostendit, dum anno vicesimo nono sola sua auctoritate, nulla autem Papali fretus, restitutionem bonorum istorum Edicto publico mandavit. Imo quantumvis postea Jesuitæ, qui plurimum valebant in Cæsaris conscientiam, proprii commodi causa, hoc ipso læsa esse Romanæ curiæ jura haud dubitaverint affirmare, & voluerint hoc pio etiam illi Imperatori persuadere, non tamen mutari Edictum aut sententiam passus est. Res omnis quemadmodum gesta sit liquidum faciunt documenta, quæ referuntur in *Astro in extincto*, *Actione Perduellionis* aliisque publicatis libris. Jam verò, quod antehac quoque

que non repugnare Catholicæ; Ecclesiæ dogmatibus est visum, illud ne nunc quidem displicere cuiquam merito oportet, saltem non ob Innocentii hanc inanem Bullam. Et verò etiam hoc cum primis meretur notari, quod cum Ferdinandus ille Augustus Imperator Edicti istius promulgandi consilium Papæ Urbano significasset, hinc Apostolica benedictione animum illum approbaverit, idemque repetierit edicto jam publicato: ceu testantur Papales literæ, quas exhibuit sine *Astri inextincti* Romanus Hajus. Quamquam post Curiam in alias sententias recidisse, haud negaverim.

Igitur non *Primum* duntaxat sed *Alterum* quoque eorum quæ jam protulimus, plusquam satis evincit quod demonstrandum suscepimus. Ad dem³ nihilominus in majorem ejus confirmationem etiam TERTIUM argumentum: non nisi paucis tamen, quia justam prolixitatem non patitur hic locus. Est autem illud: *Saltim potissima illorum bonorum, quæ adhuc supersunt Pontifici in Germania, licet illi eripere nullâ quamvis urgente necessitate, Ergo multo magis fas fuit illi eripere ea ob summam rei publicæ necessitatem atque Evangelicis concedere.* Consequentia non indiget probatione. Sed Antecedens liquet ex eo, quia isthæc omnia Papalis Curia per summam injuriam sibi in initio comparavit, & hæctenus retinet vi duntaxat
trans

transactionis cum Natione Germanica initæ: illam vero Papalis Curia nunquam hæcenus defuit violare, atque adeo pridem illam quantum in sese est reddidit irritam. Unde consequens est, non minus etiam pridem licuisse Nationi Germanicæ illam transactionem tollere. Hoc factò autem corruunt utique ultrò omnia, quæ Papæ vigore illius transactionis hæcenus adhuc possident.

Non est necessum hoc loco probationem illius Antecedentis instituere, quoniam plusquam satis est illa peti potest ex illa *Exercitatione*, quam de *Constitutione Episcoporum Germania* pridem instituimus; & quidem si attendatur duntaxat ad illa, quæ ibi disputavimus à paragrapho septuagesimo usque ad octogesimum sextum, ut & seorsim paragrapho nonagesimo secundo. Liquido sane hinc apparet; *Confirmationes, Jura Pallii redimendi, Reservationes, Menses Papales, Annatas*, & si quæ sunt his similia, partim per meram vim & tyrannidem Curia Romanæ post seculum quartum decimum in Germania cœpisse, partim in fraudem Concilii Basileensis, quo tyrannis Pontificum prope modum erat everfa, per Concordata quæ vocantur Nationis Germanicæ fuisse quidem constituta; illa autem Concordata perpetuis violationibus à parte Curia usque adeo fuisse irrita reddita, ut pridem licuerit Germanicæ quoque Nationi jugum illud
ini-

iniqvissimum omne excutere, utq; illa tantum quasi precario, illius transactionis vi Romanæ Curia concessa, assertâ pristinâ libertate, sibi atqve adeo Reipublicæ vindicare. Non pertinet quidem ad hanc classem ipsa Archiepiscopalis Pallii nullo pretio empta à Pontificibus collatio: quoniam tamen seculo Christiano octavo demum illa coepit, & quidem opinione illa, quod Pontifici Romano, ut S. Petri successori, jus summum aliquod competat in universam Ecclesiam: id quod ostendimus ejusdem *Exercitationis paragrapho vicesimo sexto*: eaqve opinio sit inanis: merito utiqve potest etiam hoc omne tolli. Quemadmodum omnia quæ divino juri falso tribuuntur, deprehensa illa falsimonia, svapte mole corruunt. Verum etsi heic recte sint instructi Evangelici, quia aliis tamen illa veritas nondum lucet, itaqve hætenus quidem in hujus quoque rei sublationem non omnes forte Imperii Ordines consenserint: etsi reliquum illud jugum vellent excussim. Sed parum refert, quidnam hic aut ille sentiat, satis est jam quidem nobis, quod isthæc omnia summo jure liceat Papis rursim eripere, quamvis illa adhuc sint in eorum possessione.

Accedit huc etiam illud: quod Curia Romana, dum eminens, imo plenum dominium, personarum pariter & bonorum Ecclesiasticorum quæ ap-

Nn

pella-

pellantur sibi arrogat, reapse committat crimen læsæ Majestatis Imperii. Tale autem crimen citra controversiam meretur amissionem etiam aliàs jure possessorum. Id quod utique ad Antecedentis probationem vel solum sufficit.

Cæterum tribus illis postremò licet jure adjungere etiam QVARTUM argumentum de eo, quod Papa Innocentius haud dubitaverit conqveri in sua Bulla hisce verbis: *Plures Archiepiscopatus, Episcopatus, monasteria, prepositura, ballivia, commendæ, canonicatus, & alia beneficia & bona Ecclesiastica, Principibus hæreticis eorumque hæredibus, etiam sublata denominatione Ecclesiastica, in feudum perpetuum sub dignitatis secularis titulo conceduntur.* In hæc omnia scilicet nihil potuit vel prætere Innocentius, præter arrogatam Curia, in omne quod Ecclesiastici boni nomen accepit, Papalem jurisdictionem. Ast vero etsi Curia talem Papis suis arrogavit jurisdictionem, nunquam tamen à Republica Germanica fuit agnita illa & concessa; sed in bona isthæc omnia non minus atque in secularia alia exercuit semper suum imperium, Papalibus prætensionibus spretis, & nunc quoque exercet. Cui rei probandæ satis est exemplum bonorum Hildesheimensis Episcopatus; quæ propter delictum Episcopi & Capituli banno Imperiali à Carolo V fuerunt proscripta ad
secu-

secularium bonorum instar, & concessa in feudum occupantibus. Etsi igitur Romana Curia non defierit in ejusmodi bona prætere sua aliquam sacram jurisdictionem, utique licet Germanicæ reipublicæ, tandem aliquando omne illud alienæ Curia prætesum jus solemni ritu penitus abolere. Quoniam hoc licet autem, consequens omnino est, licuisse Pacis publicæ causâ etiam antehac falsò prætesum illud Papale jus non attendere, aut unius facere flocci.

CAPUT. IIX.

Tribus excitatis dubiis, de summo dominio omnium bonorum sacrorum singulari jure Papæ competente, de injusta sacrorum bonorum in usus profanos translatione, & eorumdem bonorum perpetua alienatione, distincte satisfi.

Nisi vehementer fallimur, perspicuum omnibus jam factum est, id quod probandum susceperam, etsi quæ jura tempore pactæ Pacis Papæ superfuissent, licuisse tamen Imperatori & Ordinibus Imperii, prout pactum est omnia constituere. Non nego tamen, quæ saltim in speciem dubium aliquod moveant, tria in medium adduci posse. Ne quid igitur quæquam bonum & æquum judicem remoretur, etiam illa tollemus.

Nn 2

Horum

Horum autem PRIMUM est, diversam esse rationem bonorum & jurium ipsius Pontificis, ac reliquorum bonorum Ecclesiasticorum: etsi nimirum hæc subjecta sint summo dominio reipublicæ, non tamen & illa. ALTERUM: quæ semel Deo dicata sunt bona in alienos usus transferri haud fas esse; atque adeo nec à Summa potestate bona spiritualia posse secularia reddi, vel hæreticis Dei perduellibus donari. TERTIUM: omnem translationem à Summa potestate institui debere in utilitatem, non in perpetuum ergo; hoc enim Ecclesiæ pariter & Reipublicæ esse noxium. Injusta itaque esse Pacis pacta; utpote quibus non minus Pontificum jura quam alia Ecclesiastica bona aliis conceduntur, bona spiritualia profanantur, & æternum aliquod malum reipublicæ & Catholicæ Ecclesiæ infligitur.

Respons. ad I. Cæterum ut veritas justitiaque conditæ Pacis sibi consent, ad singula ordine respondebimus. Et PRIMUM quidem quod attinet, eam esse Juris Pontificii Doctorum communem fere sententiam, haud diffitemur, quod in ea quæ Papa possidet habeat ille summam omnem imo illimitatam potestatem: nec negamus, sententiam illam consentaneam esse Juris illius Pontificii constitutionibus, atque isthuc respicere quoque *Plenitudinem potestatis* quam Bulla Innocentiana jactitat. Posito autem

autem, hoc ita sese habere, nihilominus vim suam retinerent saltem illa quæ *Capite sexto* disputavimus. Reapse autem eminens dominium omne in bona quamvis Papalia, quæ quidem sita sunt in Imperio, competere Reipublicæ Germanicæ, liquido demonstravimus *Capite septimo*. Cum non possit autem ejusdem rei idem dominium duobus diversis competere, manifestum est, illud eminens dominium Papalis juris non esse. Nec verò consensus Juris Canonici Doctorum aut etiam Constitutionum, ullius est in adversam lancem ponderis: æque facile sanè possit adduci in alteram partem consensus Juris Romani, imò omnium rerum publicarum. Nec poterit Papam juvare antiquitas suarum Constitutionum: quia hoc ipso neququam indicatur antiquitas ipsius usus. Sane in republica Germanica præscriptionem sui juris bona fide exerciti non hoc ipso probaverit. Si verò *Plenitudinem potestatis* sibi jam pridem arrogatam Papa velit prætere, meritò illi regei poterit, quod ad Eugenium scripsit S. Bernhardus: *Hoc factitando probatis vos habere plenitudinem potestatis, sed justitia forte non æque.*

Et vero, Pontificum illa jura quid reapse sunt aliud, quam bonorum Ecclesiasticorum perceptiones Romanæ Curiaæ competentes? Annatis certe, juribus Pallii, Confirmationibus, Re-

servationibus, aliisque ejusmodi hoc potissimum agitur, ut proventuum quos fundunt Ecclesiastica Germaniæ bona, pars quædam pingvior Romam deferatur, utque summa omnium dispositio Papæ tanquam Christi Vicario permittatur. Igitur quæ est conditio in universum ipsorummet bonorum, eadem est & proventuum omnium qui inde fluunt, sive Pontifex sive alius aliquis illos proventus hæctenus perceperit. Nec verò Pontificibus Romanis solis, seorsim singulari quædam ratione, proventus illi à Cæsare aut Republica Germaniæ concessi antehac fuerunt: ut nimirum, nulla necessitas reipublicæ, quamvis maxima, mutationem aliquam debeat imperare. Talis sane concessio nulla unquam data est: & si esset data suapte ipse dudum concidisset tanquam evertens rempublicam.

Imò verò de ANNATIS quidem non dubitavit Francisco Cheregato Adriani VINuncio respondere Ferdinandus, Caroli Augusti in Comitibus Imperii tum vices functus: *Cum Ordines S. R. Imperii nihil dubitent, Beatitudinem Pontificis pro comperito habere, Principes Germania in solutionem Annatarum ad aliquot annos Apostolicæ Sedi solvendarum, ea lege ac conditione consensisse, ut illa in oppugnationem perfidissimi Turcæ & defensionem Fidei Catholicæ converterentur: ex quo autem numerus*

merus

merus annorum, intra quos Annatae illae solvi debeant, nunc longo intervallo transactus sit &c. Ipsamet verba Gravaminis LXXVI in libello Centum Gravaminum ita sese habent: Quantum ad Annatas (ut vocant) attinet, quas Ecclesiastici Praelati Romano Pontifici pendunt, quasque ante aliquot annos Germani Principes Sedi Rom. ut subcertis usque annorum metis, eoque tamen modo persolverentur, consenserunt, quo pecunia haec ad nihil aliud, quam contra Turcas parandam defensionem Roma, tanquam deposita, fideliter adservaretur. Verum, quum anni, in quos praefato modo consensus erat, per Germanos, jam olim effluxerint, ac Annatas depensas, non contra Turcas, sed alio experientia Germani Principes didicerint versas; eapropter per omnes Imperii Ordines illud ipsum pro onere non mediocri huc allegatur, supplicaturque. Id quod in responsione generali Oratori Pontificio data, ac imprimis ex Caesarea Majest. literis ad Sanctitatem Pontificiam eam ob rem scriptis, liquido magis reperitur. Quam ob causam Laici Status Rom. Imp. vela complucanda censuerunt.

In hunc modum de Annatis non dubitaverunt Imperii Principes quasi uno ore tunc loqui: haud dubie certi de eo quidnam conventum sit. Non me fugit tamen ab aliis alias causas exactio-
rum solere praetendi, sed plane absurdas. Enimvero

Petrus

Petrus Matthæus qvi Septimum Decretalium volumē collegit atqve edidit, ad *Lib. 2 tit. 3* qvem de *Annatis* inscripsit *Cap. 7* ita commentatur: *Introducta fuit Annata ad subventionem Papæ & Cardinalium indigentium, sicut & charitativum subsidium: ut tradit Ferdinandus Corduba in tractatu suo de Annatis, quem refert Gomez, in Prefatione Reg. Cancellariae de valore exprimendo numero sexto.* Hoc sane manifestè absurdum est: qvia primus Annatarum auctor fuit longe opulentissimus. Utqve fuerit verum, nullo jure poterunt exigi Annatæ desinente omni illa indigentia: pridem sane illa desiit, & nulla Romæ potest esse penuria, quando luxui immodico & luxuriæ ac prodigalitati effreni modus fuerit positus. Idem Matthæus longe aliter fuerat commentatus ad *cap. 1* hisce verbis: *Annata Romana Ecclesie ad res pie & sanctè gerendas, in publicum Christiani orbis commodum, maximi presidii loco habentur: easque Joannes Eckius in Enchiridio Locor. Communium contra Lutheranos, ita probat, ut jure divino firmatas & statutas asseveret, quia loco decimæ decimarum solvantur: Joannes de Bachenstein Decretorum Doctor, in collatione illa quam habuit in Synodo Florentina apud summum Pontificem, dixit: Annatas introductas fuisse, ut itinera & comœtus ad terræ sanctæ littora tutiores & liberiores essent.*

essent. Quæ æque atque altera illa sunt perinepta. Etenim ab initio usque *Ecclesia Romana res debuerunt utiq; pie & sancte geri*, gestæ etiam fuerunt suo quodam modo *in publicum orbis commodum*, nec tamen cuiquam Pontificum olim fuit persuasum, sibi propterea Annatas deberi. Eckiana inscitiam arguunt & magnam impudentiam. Puduit enim hæcenus ipsos Papas, tali prætextu divini juris Annatas exigere. Quæ porro in usum reipublicæ Ebræorum instituit Deus Regia sua auctoritate, illa non debent *α πλὴν juris divini* cognomento appellari, tanquam nunc etiam, pridem perditâ illa reipublicâ, obligent. Sed & concessæ tunc sunt decimarum decimæ, quoniam ut Levitas ita & summis sacerdotibus erat tunc prohibita omnis agrorû possessio: quæ hodie Clerus universus, cum primis autem Papa, est potentissimus. Ubi cesserit Papa omni illa possessione, forte possit ipsi subsidium aliquod ex Annatis concedi; in tanta autem rerum omnium abundantia eas exigere iniquissimum fuerit. Bachensteinium quoque adulatum fuisse Papæ, nimis liquet. Sed & cum Papa ne obolum quidem unquam impenderit in saluum illum conductum, nec velit impendere, utiq; nec Annatæ idè ipsi debentur. Magis ingenue Platina in vita Bonifacii IX ita scribit: *Tum verò Bonifacius sive Vicecomitum potentiam veritus sive augenda ditio-*

Oo

nis

nis Ecclesiastica cupidus, Annatarum usum primus imposuit. Hac conditione, ut qua beneficium consequeretur dimidium annui proventus fisco Apostolico persolveret. Sed utrum fas fuerit ea duci cupiditate augenda ditioris, alii judicent, in talem autem usum indebita tributa indicere non profecto fas fuit. Utque tunc fas fuisset, saltem hodie pergere in exigendo illo tributo fuerit nefas; cum cupiditas illa jam desierit, certe desinere pridem debuerit. Cæterum de Annatarum iniquitate iusta diligentia agere non est hujus lovi: & nunc quidem ea quæ modo allata sunt, queunt sufficere nostro instituto.

Respons. In ALTERA objectione falsum utrumque est: ad II. nempe & bona Deo dicata in alienos usus transferre piaculum esse, & illa Ecclesiasticorum bona de quibus Papa conqueritur ejus esse ordinis.

Ut autem PRIUS illud ante omnia probè expendatur, Tra præmittemus quasi hypothesium loco.

I. Primum igitur bona Deo dicata, si privatam quoque atque adeo infimam possidendi rationem attendamus, reapse non sint nullius: quamvis ita loqui amavit Justinianus l. 2. Institution. Tit. 1. §. 7. Perperam sane dicitur, *id quod divini juris est, id nullius in bonis est.* Enimvero Domini est terra & omnis plenitudo ejus. Nec magis illa quæ sacris sunt usibus dicata in Dei sunt dominio, aut à Deo possidentur, vel divini sunt juris, quam quic-

quicquid est in mundo reliquum. Et verò per *consecrationem* bona non omnino eripiuntur hominum usibus, nec dominio sive privato sive summo. Ne quidem illa ἀνάσσειν fiunt verè publica: ceu tamen sentire videntur Marsilius Patavinus in *Defensore Pacis cap. V. v. 2.* Nicolaus Boërius *Decis. 69. n. 1.* Bossius in *Crim. de foro competente n. 101.* aliiq; præclari Juris doctores. Sed in privata sunt possessione, non minus atque profana quævis bona. Et quidem nunc in universitatis aut civitatis alicujus totius, nunc in fisci Principis reipublicæ, nunc in collegiorum, quo pertinent & Coenobia, interdum quoque in singulorum etiam hominum: ita tamen, ut eminens dominium semper, non minus atque aliorum profanorum bonorum, competat summæ potestati cujuslibet reipublicæ. Et sane etiam ipse Justinianus, tametsi bona sacra dixisset *divini esse juris*, auctoritate tamen sua Imperiali, non dubitavit mox addere: *per nostram constitutionem ea alienari & obligari prohibuimus, excepta causa redemptiones captivorum.* Non est hujus loci pro dignitate argumentum hoc persequi. Poterunt ea quæ attulimus si non hinc *hypotheseos* vim nancisci, saltem haberi vice alicujus *Postulati.*

Secundo, bonorum sacrorum alia sunt vero, alia falso Numini consecrata. Quæ vero Deo sunt dicata, illa itidem aut in verè sacrum aut in non verè sa-

crum usum dicata sunt, quia nempe verum quidem Numen interdum, non tamen prout par erat sed superstitione colitur. Ad hoc sæpenumero bona, quæ rite quidem sunt sacrata & vero Deo & in vere sacros usus, aliis tamen usibus adhiberi pridem assueverunt. Postremo quæ vere sacrorum usibus sunt dicata, aut sunt plane necessaria, aut utilia ad bene esse, aut commoda duntaxat ad elegantiam aliquam & splendorem, aut etiam plane superflua. Ut proinde illa ingens diversitas sacrorum bonorum accurate sit attendenda.

III. *Tertio*, omnis mutatio prioris usus fieri potest, aut in æque bonum, aut in æque malum, aut in meliorem, aut in pejorem.

Iis omnibus accuratè observatis, non forte erit difficile, totum illud de bonorum sacrorum mutatione, perquam studiis animorum controversum arduumque argumentum, aliquot distinctis propositionibus rectè expedire.

I Harum Prima hæc esto: *non est fas bona sacra, qualiacunque etiam fuerint, in malos usus vertere.* Quoniam videlicet in universum haud est fas bonis abuti in vitia, multo minùs fas fuerit illa quæ sacrata sunt isthuc vertere. Quantumvis scilicet illa falso Numini aut in superstitiones usus fuerint consecrata, si intentionem tamen videas consecran-

tium

tium, bona illa sunt sacra, atque adeo cedere nequeunt in vitiorum usum sine aliquo sacrilegio.

Secunda fit. *Bona quæ falso Numini, aut superstitioso cultui etiam veri Numinis sunt dicata, licet in profanos usus vertere, modo illi sint non mali.* Reapse nimirum bona isthæc non sunt vere sacra & dicata sunt usui malo. Quando igitur in usus cedunt non malos, quamvis non sacros, nulla fit mutatio in deterius sed revera in melius.

Tertia. *Bona falso Numini aut superstitioso etiam veri Numinis cultui dicata, si nequeant verti vel in profanos haud malos usus, debent plane tolli è medio.* Hoc fundamento nituntur omnes idolorum destructiones à Deo imperatæ Israelitis gentilium victoribus. Imò nititur hoc, omnium quoque aliorum ejus generis bonorum prohibita iisdem vel attrectatio; quandoquidem videlicet erat periculum, ne & ipsi victores inficerentur idololatræ cultu, atque adeo ne quidem profanus usus posset esse in illo populo innoxius.

Quarta. *Bona quæ pridem fuerunt versa contra consecrantium sententiam in non sacros usus, illa licet aut in æque bonos aut in non deteriores usus profanos commutare.* Quandoquidem scilicet illa jam amplius non fuerunt sacra, sed verè profana, utique profanatio nova nulla fit, si ita ut diximus usui cedant humano.

5. Quinta. *Bona sacra superflua debent verti in usus profanos civiles bonos.* Nocet nempe illa abundantia & personis pariter & ipsi cultui sacro: itaque subduci debet, & verti in usus bonos, quales solent esse etiam plurimi quamvis profani.
6. Sexta. *Bona sacra quae tantum sunt utilia, aut faciunt non nisi ad elegantiam, possunt & debent verti in usus quamvis profanos meliores; quales sunt, quos exigit sive totius reipublicae sive multorum hominum necessitas.* In universum scilicet, bona data à Deo sunt primario sublevandis hujus vitae necessitatibus; hic itaque usus semper praeponderare debet, praesertim quia Deus sui cultum animis colentium aestimat non opibus aut elegantia.
7. Septima. *Bona planè necessaria sacro usui nefas est profanare.* Causa est, quandoquidem sacro Dei cultu nihil hominibus oportet esse prius: itaque hujus necessitati debent cedere universa omnia. Quantumvis igitur more & consuetudine gentium receptum sit, sine discrimine sacra omnia in victorum liberum arbitrium permittere, quod praclare demonstrat Grotius, *l. 3 de Jure pacis ac belli cap. V. n. II.* ne utique tamen naturali juri & pietati hoc est consentaneum: ut sunt ferè pleraque, quae Juris gentium esse solent existimari.
8. Octava. *Ne utilia quidem aut ad elegantiam facientia licet profanare, nisi majore exigente necessi-*

cessi-

cessitate. Ratio asserti est, quoniam externa quoque elegantia & splendor facit ad excitandam pietatem religiosam ac devotionem, cum primis apud rudem populum. Hinc sane etiam Deus in sua republica Ebraeorum, illa quæ ad cultum religiosum pertinebant, instruxit ornavitque non tantum necessariis sed etiam utilibus, imo & quam multis tantum ad splendorem juvantibus. Quo exemplo permotus sapientissimus Regum Salomon, templum Hierosolymis condidit instruxitque ea ædis & sacrorum instrumentorum præstantia, ut omnes superaverit. Quod si igitur necessitas aliqua profana illi quam diximus sacræ utilitati non fuerit par, non licebit utique hoc bonum sacrum cum altero profano commutare.

Nona. Intra hosce limites si contineat sese is in cuius dominio, si ve eminente si ve magis proprio, continentur bona sacra, non peccat: neque hætenus profanatio bonorum sacrorum quidquam habet vitii, imo interdum omnino est instituenda.

Hisce verò positis consequens est, quandoquidem per pacta Pacis permessa quidem est profanatio, non tamen quævis sine discrimine quasi vitio carens laudata, propter indefinitam illam permissionem non esse fas Pacis illa pacta iniquitatis accusare. Et verò reapse non nisi impunitas fuit concessa; qualem sæpe necessum est in republica etiam
magnis

magnis vitiis concedere. Quod reliquum cuiusvis est conscientiae & pietati ita commissum, ut si quis fines recti fuerit egressus, haud dubie justum vindicem Deum aliquando sit experturus perpetrati sacrilegii. etsi in hac vita ultio nulla crimen illud sit persequuta.

COETERUM non profecto in vetitos & Deo displicentes usus sacra bona vertunt, quae reipublicae & Ecclesiae necessitatibus impenduntur. Imo verò *Aurum Ecclesia habet, non ut servet, sed ut erogat, & subveniat in necessitatibus*: ut jam tum audivimus dicentem S. Ambrosium. Qui quum calicibus aureis confractis captivos redemisset, addidit: *Ornatus sacramentorum redemptio captivorum est, & vere illa sunt vasa pretiosa, quae redimunt animas à morte. Ille verus thesaurus est Domini, qui operatur quod sanguis ejus operatus est. Tunc vas domini sanguinis agnosco, cum in utroque video redemptionem, ut calix ab hoste redimat quos sanguis à peccato redemit.* Et quid notius, quam Aiam & Ezechiam, Regum Judaicorum religiosissimos, ex consecrata gaza quae necessitas postulavit deprompsisse; hunc etiam confractas Dominici templi valvas, quasque ipse affixerat auri laminas, pacis redimendae causa Assyriorum regi tradidisse? Quid notius, quam ipsummet Davidem sedandae famis causa non dubitasse vesci panibus, quibus,
non

non uisi solis sacerdotibus cæteroq; ueluti fas erat; idq; in exemplum à Salvatore nostro esse laudatum ac propositum? Qui sanè bona uerè sacra nullâ necessitate reipublicæ alios in usus impendi posse autumant, næ illi reapse Pharisæorum uerus & uetitum dogma de Corbano infeliciter impieq; in Ecclesiam referunt. Pharisæis & in eo plurimum similes, quod ita doceant, cum tamen bonis sacris ad omnis generis voluptates, luxum, & luxuriam, profanè indies maxima eorum pars abutatur, paucissimis dolentibus: quod profecto est *colare culicem & camelum deglutire.*

Quid quod familiarissimum sit, & Pontificibus Romanis ipsis, & omni Clero, omnibusque Monachis, bona sua, quæ ualiamq; etiam fuerint, aliis vendere, donare, cum aliorum bonis permutare? quodque ipse Innocentius plurima monasteria per uniuersam Italiam extinxerit, bonis eorum in fiscum, minime profecto sacrum, aliosq; seculi usus translatis? Qui proinde quæ fronte ausint dicam scribere Cæsari & Ordinibus Germaniæ, ejus ergo quod necessitas reipublicæ ipsis expressit, equidem non video.

Non tantum uerò sola extrema necessitate urgente licet bona consecrata in alios usus impendere, sed etiam, ceu antequoq; jam diximus, si quando illorum ea est abundantia, ut quamuis summa

Pp

aliqua

aliquâ detractâ, tamen satis superfit ad sacrorum usus. Non dico fas esse, detractam illam summam turpiter dilapidare aut foede consumere: non enim fas est bonis ullis sic uti. In usus qui non proprie censentur sacri licite eam impendi, affirmo: utpote cum reipublicæ salus hoc duntaxat exigat, ut ne quid sacris usibus desit. Imò cum interfit reipublicæ, ut ne quæ nimia opum abundantia in sacro sit ærario; ne scilicet illa sacerdotum noceat pietati ac sanctimonix, ceu solent divitiis mores corrumpi, quos integerrimos in sacerdotibus servari plurimum publice interest.

Id porrò etiam certum est, quod itidem jam tum paulò ante sumus professi, illis, qui sacris bonis abutuntur sive in impiam superstitionem sive in alios vetios usus, non licere tantum sed etiam debere omnino eripi quicquid habent sacrarum opum: & hoc jus, imò hoc officium, competere reipublicæ cujuscvis summæ potestati. Apud omnes sane populos etiam moratissimos, omnibusque sæculis, ita creditum, ita actum est: ceu alibi prolixius demonstratur. Et verò hoc jure, bona Pontificiæ superstitioni subducta ad sua veriora sacra, nimiam eorum abundantiam in alios publicos apud sese usus transferri, meritò Protestantes à Republica communi Germaniæ sibi impetraverunt.

Ut

Ut proinde translationem illam, in Catholicorum conscientia errante, extrema Ecclesiæ & Reipublicæ necessitas, in Protestantium rectâ conscientia utilitas summa Ecclesiæ ac reipublicæ, excuset. Nec in ea re limites officii sui Respublica excessit, utpote quum cujusvis Reipublicæ & jus & officium sit, non minus de bonis sacris quam de aliis ita constituere, prout publice expedierit cuivis civitati. Quæ latius persequi non est hujus instituti.

Nec verò etiam ulla forte necessitas exigit, ut illa quæ diximus de summa *potestate cujuslibet reipublicæ in bona quævis sacra*, multis nos quidem probeamus; quandoquidem tantum non omnes Juris, saltem Civilis Romani, doctores, unanimi consensu id approbant: præcuntibus nimirum *l. jubemus, Cod. de Episcop. & sacrosanctis Ecclesiis l. 2. Cod. de navib. non exc. l. item sacra res sunt. Institut. de rerum divis.* aliisque omnibus legibus Justinianeis, quibus de bonis sacris non minus atque de profanis varia ex reipublicæ usu decernuntur. Non fas etiam est, huic sententiæ ipsis Juris Canonici magistris, obloqui; si quidem illi velint tueri id quod *Distinct. VIII cap. quo jure* verbis Augustini pugnantis contra Donatistas sancitum est: aut admittere illud Ambrosii ad Auxentium: *Agros Ecclesiæ, si vult Imperator, tollat: potestatem enim habet vindicandorum.* Usque sane adeo id liquet, ut

ipse Paulus Laimannus Moralis Theologiæ omnium in Germania peritissimus Jesuita in sua *Iusta Defensione f. 3 & seqq.* non ausus fuerit dissentire. Fatemur tamen, in Decretalibus omne bonorum illorum sacrorum summum dominium Potestati- bus civilibus eripi & Papæ soli vindicari: atque adeo juris illius verè Pontificii propugnatores quæsi cogi in diverfam sententiam, repudiato capitulo *quo jure*: ac proinde non etiam illorum consensu nostram illam dissertationem comprobari posse.

Multo minùs autem exigit necessitas, ut operâ nostrâ hîc pluribus demonstretur, etiam Alterum illud quod professi sumus; *fas esse, bona quamvis Deo dicata interdum in profanos vel alios usus vertere*: quandoquidem in id universi Doctores & Canonici pariter & Civilis Juris consentiunt: cum primis, p̄voniã diserte ita cautum est etiam *cap. Aurum Ecclesia habet*, verbis Ambrosii *ex l. 2. c. 28 de Offic.* jam tum à me quoque laudatis. Consentit porrò in id perpetuus etiam usus sanctæ primitivæ Ecclesiæ per secula quàmplura: ut adeo ex illo quidem ævo adversum nihil liceat producere, consentientes autem actus longè plurimos. Quid? quod idem etiam nostris temporibus sit receptissimimoris, & quidem ipsismet Romanis Pontificibus? Inseruit sanè Petrus Matthæus septimo suo Decretalium volumini *l. 1. Tit. VII cap. 3* Bullam Pauli

Pauli III, quæ in usum belli Turcici, conceditur facultas alienandi census nonnullos Cameræ Apostolicæ, & *Capite VII* Bulla Sixti V, permittens bonorum immobilium Gallicanæ Ecclesiæ alienationem in subsidium belli ad extirpandas hæreses. Similes Bullæ in Bullario magno referuntur complures. Dignum memoriâ est quod de Clemente VII narrat Onuphrius, illum in apparatus belli non vasa tantum sacra vendidisse, sed etiam Cardinalitiam dignitatem plus licitantibus obtulisse. Mitto alia id genus exempla infinita. Quid, quod, testetur Nicolaus Sanderus *l. 2. de Schismate Anglicano*, regnante in Anglia Maria, Reginaldum Polum Legatum Pontificium, illis qui indultu Henrici Octavi Regis bona sacra in profanos usus possidebant, modo ad obedientiam Papatum reverterentur, *publico instrumento Pontificis nomine, de ejusmodi bonis ac possessionibus, quoad pœnas & censuras Canonicas in perpetuum securos & absolutos declaravisse.* Autor quoque *Actionis perduellionis in Jesuitas*, quem constat esse Casp. Scioppium, palam narrat, Clementem VIII Papam ad Ecclesiam Romanam invitasse, proposita secura possessione omnium monasticorum Ducatus Wirtembergici occupatorum bonorum, Ducem Fridericum. Imo de ipsis illis bonis quæ Pacis pacto Protestantibus cesserunt, etiam Jesuitas idem sensisse, liquet ex iis,

quæ de monasticis bonis, edicto Eerdinandi secun-
 di Imperatoris quafi recuperatis, non dubitaverunt
 ille aperte profiteri, in Dillingensi libro qui inscri-
 bitur *Placida disceptatio*. Hæc sane verba legun-
 tur pag. 6: *Imperator ratione justitiæ obligatur, ex
 monasteriis recuperatis Ecclesiarum, sive Episco-
 patuum, debita dissolvere, dare militibus, rempu-
 blicam opis egentem adjuvare*, pag. 15. *Ex mona-
 steriis Episcopatibus succurritur, dantur commen-
 da benemeritis & accipiuntur*. Hoc sacrilegio de-
 putare, est hominis leges ignorantis. Pag. 16: *Potest
 ex monasteriis Episcoporum necessitatibus donari,
 stipendia militum assignari, ubi alia desunt*. Pag. 24:
*Cur agrè ferant Religiosi, quædam monasteria Car-
 dinalibus Archiepiscopis Episcopis cedere?* Pag. 34:
*Episcopi gravia damna passi sunt. Æs alienum con-
 traxerunt, ipsi auxilio monasteriorum vacantium
 egent, petunt, & accipiunt*. Imò in ipso libri fron-
 tispicio docetur: *Principibus secularibus in sum-
 ptuum compensationem belli, adjumenta bona ist-
 hæc monastica ad tempus donare, licitum*. Non af-
 feruntur verò hæc duntaxat in isthoc libro, sed
 multis etiam rationibus adstruuntur. Idem fit quo-
 que à Laimanno in suæ quam appellavit, *Iusta De-
 fensionis proœmio*, n. 28. 30 & 31. Quæ omnia li-
 quidò sane ostendunt, nullam mihi necessitatem
 hic incumbere, ut demonstrarem, omnem omnino sa-
 crorum

crorum bonorum in profanos usus translationem haud à jure vel æquitate dissentire.

Falsissimum vero etiam POSTERIUS illud est: *Bona omnia Protestantibus per pacem concessa, de quibus ereptis Papa conqueritur, esse bona sacra aut Deo dicata.* Nec enim Deo sunt devota saltim illa, quæ non nisi emptione, permutatione, vi, aliisque vulgaribus modis & titulis, in Cleri & Monachorum potestatem devenerunt. Sunt autem talia longe plurima. Quæ Deo porrò sunt dicata, illorum optimior potiorque pars talis est, ut in sacros usus aut divinum cultum cedere aliter nequeant quàm illa quæ profana vel secularia audiunt: hæc autem dum publico commodo cedunt, eo ipso in usus Deo gratos impenduntur. Talia autem non verè ac reapse Deo sunt sacra præ aliis bonis, etsi pio quodam errore sint sacrata; verùm tota sua natura sunt secularia: solis iis, quæ proprie proximeque sacris usibus inserviunt, vim & essentiam sacrorum bonorum tenentibus.

Nec verò Principatus & Comitatus e. gr. apti sunt, ut singulatim Deo devotis sacris bonis annumerentur; etsi plerique eorum isthac lege Clero concessi sint. Atqui nominibus *Archiepiscopatum & Episcopatum*, quos Papa conqueritur *sublata denominatione Ecclesiastica hereticis in feudum sub dignitatis secularis titulo concedi*, nihil aliud quam Principatus

cipatus & Comitatus varii indigitantur. Quidam sane Archiepiscopatus Episcopatusque Germaniæ diserte ipsis suis titulis Ducatus & Principatus suos ostentant: omnes nostri Episcopi, multi Abbates, & sunt & audiunt Principes. Quæ voces, quid aliud quam *dignitates seculares* significant? Reapse sane omnis secularis jurisdictio est pars muneris Comitivi, prisco Germaniæ instituto.

Quotusquisque vero est etiam vel Abbatum potentiorum (de Episcopis non dicam) qui non illa dignitate gaudeat?

Ad hoc bona quæ inveterato more in profanos usus vertuntur, illa quamvis olim Deo sint dicata fuerintque sacra, jamdudum tamen vim naturamque suam mutavere ac profana reddita sunt. Etiam hæc verò magnam conficiunt partem bonorum quæ Ecclesiastica audiunt. Commune nimirum sacris pariter est & profanis bonis, ex hominum instituto & moribus, accedente Reipublicæ auctoritate, aliam atque aliam conditionem subire. Non certè vel divina vel naturæ lex sacris bonis perpetuam & immutabilem aliquam vim indidit.

Notandum postremò, id quod jam tum ante non semel inculcavimus, nihil fere non istarum opum, more communi Germaniæ, & legibus & oneribus Reipublicæ, ceu opes seculares, mansisse obnoxium
Qua de re etiam Gailius rectè disserit *l. 1. obs. 30. ad*

numm

num usque octavo. Quod indicio est haud obscuro, opes illas nunquam habitas omni ex parte sacras, sed communi usu & totius Imperii iudicio, profanorum bonorum naturam semper retinuisse.

Et verò monumenta Imperii antiqua Iustrantibus manifestum est, non tantum primâ & secundâ florente Francorum Regum familia, sed etiam diu post, donec Hildebrando auctore erepta est Regibus nostris prisca auctoritas & potentia, juris Regii fuisse, ipsa monasteriorum, saltim non omninò necessaria, bona, Principibus aut militibus optimè de republ. meritis, si alia præmia deessent, tanquam in laborum mercedem donare, creatis Abbatibus & Præpositis tantum habitu à Laico ordine differentibus. Historiæ antiquæ talium actuum plenæ sunt. Imo verò adhuc sub finem seculi duodecimi Henricum VI Regem non dubitasse Ecclesiam Urspergensis aliis oppignorare, liquet ex iis quæ narrat Conradus illius monasterii Abbas in Chronico ad annum 1226. Prolixe id ostendere promptum fuerit, si institutum pateretur. Sed & fuerit hoc sine causa, quia hodie quoque in Gallia est frequentissimum, Abbates Priores & Præpositos ejusmodi instituere: imò & in Bajoaria ipsâ nostrâ, monastica bona opibus Cameræ Principum accensentur, & non multo ante idem in toto Bohemiæ regno obtinuit. Taceo nunc, quod bona defunctorum

Qq

Epi-

Episcoporum fuerint olim fisco Imperatorio addita, usque ad seculum tertium decimum; quod egregie ostendit singulari opusculo Henricus Meibomius; imo idem mos remanserit in Hungaria & ipsa Austria ad Ferdinandum secundum usque, quod recte docuit Chokierius *l. 2. Aphorism. Politicor. pag. 206*, deceptis scilicet tandem optimis Cæsaribus, olim quidem Ottone quarto & Friderico secundo, nuper vero, & Ferdinando secundo, quasi isthæc bona sint sacra: Papali interim Curiâ passim terrarum, in Hispania præsertim & Italia, illa ut loquuntur, defunctorum spolia in ærarium suum minime sacrum etiam nunc attrahente.

Et verò est in universum longè verissimum, quod Vivariensis Episcopus in ipso Tridentino Concilio non dubitavit coram Patribus illis affirmare: *Clericorum patrimonium rem secularem esse, de qua Ecclesiasticis legibus nihil constitui possit*: ceu legere est in Concilii illius incomparabili Historia quæ Petrum Suavem auctorem fingit. *l. 6 pag. 479*. Sed & ab aliis quoque quam multis utriusque Juris peritissimis scriptoribus egregie demonstratum est, magno discrimine differre, bona verè Ecclesiastica atque Ecclesiasticarum. Operæ fuerit pretium considerasse duntaxat, quæ habet Panormitanus *in capit. sancit. n. 9*. Covarruvias *Practic. quest. 34. n. 20. vers. Cont. opin.* Menochius *Conf. 291. n. 10*. Mascardus

cardus *de gen. stat. interpret. concl. i. n. 16.* Nihil sane absurdius est, quàm omnia bona fieri Ecclesiastica simul in Cleri possessionem deveniunt. Quasi nimirum, ut est in Midæ fabula,

*contactu gleba potenti
illico fiat Massa sacra.*

Impium quid habet porro, illa bona *spiritualia* nuncupare. Remotissima profecto hæc vocis usurpatio est à loquela Sacri Codicis, qui aliter profecto sapere aliter loqui nos docuit.

Ut scorsim verbulo tangamus illa Pontificii juris bona, quæ Innocentium sollicitum adeo habent, num Palliorum proventus, Annatæ, Confirmationum & Reservationum redditus, atque id genus alia, sunt Deo dicata bona? Non Respublica non Clerus Germanus profecto illa umquam Deo dicavit; semper doluit abripi illa sibi invitis. Quærelæ perpetuæ scriptis comprehensæ in medio sunt. A quoquam Papparum factam illam consecrationem, nusquam legere etiam est. Saltim igitur Deo dicata non sunt. Qua fronte porro dixeris, illa esse vere *bona sacra*, cum in sacros usus nunquam impendi soleant, imo nec vel obtentu ejusmodi finis exigantur? Carolus V sane non dubitavit exprobrare Clementi VII Papæ, illâ pecuniâ exercitus ali ad se impugnandum. *Quod, si inquit, justa aliqua ratione vel caussa Apostolica Sedes his lucris care-*

Qq 2

ret,

ret, non essent claves aurea, quæ bellorum archivia pro libitu aperire & claudere solent; nec Vestra Sanctitas ex Regnorum nostrorum pecuniis atque redditibus exercitum in nos concitaret, nec temporalia arma moveret, quibus potius justum videtur ad nostram defensionem uti. Non ideo autem & Pontificia hæc censenda sacra sunt, quod vel propter rem sacram, qualis est collatio Pallii & confirmatio Episcoporum, vel ex bonis sacris, ut nec quod ab ipso Romano Papa hominum facerrimo accipiantur. *Primo* enim non omnia quæ Papa vel clericus aliquis accipit sacra sunt. Nemo *secundo* dixerit, omnes bonorum sacrorum proventus, simpliciter esse sacros. Si autem pecunia omnis quæ propter rem sacram penditur sacra sit, jam omnis Simoniaca pecunia fuerit sacra: contra nihil à vero sacro remoti⁹ nihil profanum est illis nummis. Tantum abest igitur, verè sacra aut Deo dicata esse illa Pontificia, ut sint profana adeo quàm quæ sunt profanissima. Imo sint inferioris adhuc ordinis, quam sunt profana illa quæ intra justos limites consistunt. Vix sane Pontificias illas exactiones probaveris juri & æquo esse consentaneas: nec quid dicam gravius.

R. ad III.

SED DE eo qui objiciebatur factò obtentu, quasi bona Protestantibus cessa sint Ecclesiastica, plus satis. IN PERPETUUM autem quo minus fieri debeat

debeat cessio ejusmodi, nihil itidem obstat quod quidem sit alicujus momenti. Ante omnia sane fatendum utique venit, sine bonis istis sacra quævis bene habere se posse: & bona isthæc per se & proprie ad sacra servanda non esse necessaria. Sine quibus verò religiosus Dei cultus integer perdurare potest, illud perpetuò potest ab illo cultu abesse. Ac proinde Cæsar & Ordines Catholici in perpetuam cessionem bonorum istorum consentire potuerunt salvis suis sacris. Possè porrò ejusmodi bona, saltem si publica utilitas aliud haud jubeat, in perpetuum alienari, nemo negaverit; cui notum, perpetuas alienationes, venditione, permutatione, donatione, bonorum istiusmodi institui frequentissime à Clericis omnibus. Saltim igitur nec divina nec naturæ æterna quædam lex perpetuam alienationem prohibet. Ex adverso, Pax, quæ nec Reipublicæ nec Catholicæ Ecclesiæ quidquam fuit utilius, sine perpetuitate concessa, obtineri haud potuit per Catholicos Imperii Ordines. Quidni ergo, quod non erat nefas, urgente necessitate fuerit factum licitum? Ad hoc, quo tempore Pax coit, nulla superfuit spes recuperandi bona isthæc: æstimatâ quidem secundum leges prudentiæ humanæ Catholicorum Ordinum conditione. Ostendit hoc ipsum Irenæus Eubulus multis adductis rationibus *Sectione prima Hypothesi XI, XII & XIII*. ideoque nunc

haud necessum est denuo hoc agere. Haud abs re autem fuerit adungere iis quæ idem Eubulus disputavit *Sectione secunda Conclus. I. & II.* Quod in perpetuum verò jam periisse iudicat prudentia, id profecto in perpetuum cedi posse nemo prudens negaverit. Injuste itaque hoc nomine Cæsar aliique Catholici Ordines Imperii ab imperitis accusantur.

Sunt fateor nonnulli, qui existiment, *in perpetuum* nihil concedi hæreticis oportere, quoniam hæreses non possunt *perpetuo* durare: non esse quoque fas *in perpetuum* aliquid eripere Romanæ Ecclesiæ, quia hæc nunquam est interitura. Sed in his quidem multiplex latet vitium. Ut ut enim largiamur Romanæ Ecclesiæ æternitatem, & hæreseos etiam interitum; quia tamen saltim bona per se ad Ecclesiæ salutem non faciunt, illorum concessione perpetuâ, æternitas nec hæresi vindicatur, nec Romanæ Ecclesiæ detrahitur. Porro dum hæreticis conceditur aliquid *in perpetuum*, non eo ipso conceditur aliquid ultra tempus quo duratura est: Si Romana itaque Ecclesia superfuerit hæresi jam extincta, suapte natura fortè redibit ad illam Ecclesiam id quod *in perpetuum* hæresi erat datum. Ad hoc, ne in universum quidem promissa à Deo est Ecclesiæ Christianæ, in hisce quidem terris, constans perpetuitas, multo minus seorsim Romanæ. Perperam
fan

fane huc trahi illa Salvatoris : *super hanc Petram*
ædificabo Ecclesiam meam, & porta inferorum non
prævalebunt adversus eam, demonstravimus jam
 tum *Capite tertio Concussionis Fundamentorum*
Fidei Pontificæ. Idem astruxi pluribus contra *Wa-*
lenburgios, cap. xi. Ex ad adverso, quoniam prædictū
 est à Salvatore, novissimi Judicii tempore vix Fidem
 salutarem su perfore, liquet aut nusquam aut certe
 perexiguam Ecclesiam tunc inventam iri. Curiam
 præterea Romanam, Pontificumque imperium in-
 teriturum pridem ante novissimum diem, liquidò
 manifestum est, ex iis quæ de extremo excidio Ur-
 bis & Papalis potentix *Apocalypseos capite decimo*
septimo Dominus revelavit. Etiam igitur illa nullius
 sunt momenti.

OBITER meretur hoc loco notari non malus cœ-
 teroquin Caramuel. Is enim etsi aliàs non inique
 se gerat, de *perpetuitate* tamen quoties sermo inci-
 dit, bonam causam reapse plane deserit. Numero
 fane 46 *Pacis Licite* scribit: *Hic video benignius*
procedere argumentorem. Pactum temporarium
iniri posse statuit, at perpetuum negat; cum tamen
certum sit omnem humanam æternitatem & per-
petuitatem paucos annos excedere. In eandem sen-
 tentiam passim loquitur. Cæterum ita quidem
 comparatum est cum rebus humanis, ut æterna et-
 iam pacta non multò post violentur: id verò ini-
 que

que fieri & contra fidem datam, itidem certum est. Pactum utique æternum in perpetuum partes contrahentes obligat. Qui verò æternum pactum init isthoc animo, ut non nisi paucis annis velit servare, is gravissime in Deum & jura humanæ societatis peccat. Si hoc itaque vult Caramuel: Pactum cum Protestantibus initum, etsi perpetuum debeat dici, non tamen nisi in paucos annos obligare, profectò vix ab impietate etiam illum absolveris. Sed minus circumspecte forte locus est, cum optime sentiret.

ANTEAQUAM denique omnem hunc locum deferam, non possum non adhuc in Bullam spargere aliquam animadversionem antehac dissimulatam. Verba nimirum Bullæ hæc inter alia sunt: *Annatæ, Jura Pallii, Confirmationes, Menses Papales, & hujusmodi jura ac Reservationes, in bonis Ecclesiasticis dictæ Confessionis Augustanæ excluduntur.* Nos quidem probavimus prolixè, jure merito licuisse Reipublicæ Germanicæ omnia isthæc *excludere*. Longe cautius tamen Cæsarem & Catholicos Imperii Ordines circa hæc Papalia jura sese gessisse, ipsa verba utriusque Pacti manifestum faciunt. Illa hæc sunt Art. v. §. 5: *Si quid Annatarum, Jurium Pallii, Confirmationum, Mensium Papaliam hujusmodi jurium & Reservationum nomine, in bonis Statuum Augustanæ Confessionis Ecclesiasticis im-*
medi-

*mediatis, à quocunque, quandocunque, aut quomodo-
cunque prætendatur, id validitate & executione
à brachio seculari impertienda careat.* His ver-
bis profecto non nisi impunitas permittitur, ceu
jam tum hoc ipso Capite innuimus, non autem sim-
pliciter prætensa jura illa Papalia *excluduntur*. Inter
hæc certe multum est discriminis. Aliud sanè est per-
mittere quidpiam, aliud ultro largiri. Aliud por-
ro est permittere quod facile est correctu, aliud vim
armatam negare, quæ sine obtineri res nequeat. Ali-
ud deniq; vim illam negare cum tenearis præstare
& possis: aliud illam negare cum non possis nec te-
nearis: sicut nec potuisse nec obligatum fuisse Cæ-
sarem præsertim haud satis à Pontifice adjutum, jam
Capite sexto demonstravimus.

CAPUT IX.

*Innocentium falso arrogare Papis, jus Cùm confe-
rendarum Precum primariarum, Tum omnes
de bonis Ecclesiasticis contractus
confirmandi.*

VERUM hisce amplius immorari nullum est
pretium operæ. Et verò iis, quæ in medium
allata sunt, probè expensis, totum illud, quod PRI-
MAM partem hujus disputationis specialioris fore
initio *Capitis sexti* promissimus, liquidò jam pa-
tet: Nimirum, *& tempore conditæ Pacis nihil juris*

Rr

Papa

Papæ superfuisse, & quamvis aliquid abhuc habuerit juris Papa in illa, de quibus conqueritur, Germanica tamen Reipublica competiisse Summam potestatem de ijs ex usu publico constituendi. Proximum est, ut tandem & ALTERAM partem disputationis illius institutæ aggrediamur: ut ostendamus videlicet, quædam suis juribus inique Papam annumerare. Id tamen non nisi paucis persequemur, ad finem properante nostra hac Animadversione, & quidem in exemplum adductis solum tribus, quæ minus nimirum controversiæ habere videntur. Etsi aliàs longe plura in hunc censum deberent merito transferri.

- I. Hoc tamen Capite tantum Duo expediemus; Tertium proximo reservabimus. PRIMUM illorum est, quod de PRECIBUS PRIMARIIS, quas vocant, ita loquatur Papa, quasi illas soli suæ liberalitati debeant nostri Imperatores. Non equidem negaverim, à Papis solere jam aliquamdiu tale quid Cæsaris concedi. Et verò jam Speculator scripsit *l. 4. part. 3. de Præbend. & dignit. §. restat. n. 7.* visum sibi tale aliquod bullatum Papæ privilegium. At verò jus hoc Cæsareum nisi solis Papalibus concessionibus, id verò neutiquam admittendum: idque, quoniam ante plurima jam secula Cæsares hoc jure fuerunt usi, non agnoscentes donum aliquod

quod Papale, sed tanquam antiqua consuetudine aliquod sibi Regium debitum. Extant sane apud Nauclerum vol. 2. generat. 43. fol. 863. ut & Goldastum Tomo 3. Constit. Imperial. fol. 406 in epistola Rudolphi I. Cæsaris hæc inserta verba: *Cum ex antiqua & approbata, ac à Divis Imperatoribus & Regibus inclyta recordationis nostris antecessoribus usque ad nos producta consuetudine, qualibet Ecclesia, in nostro Romano Imperio constituta, ad quam beneficiorum Ecclesiasticorum pertinet collatio, super unius collatione beneficii, Precum nostrarum primarias admittere teneatur; devotionem Tuam rogamus, quatenus huic Clerico de Ecclesiastico beneficio, quod ad tuam collationem spectat, ob reverentiam Sacri Imperij & nostram, studeas liberaliter providere.* Recitantur etiam à Marquardo Frehero in *Notis ad Petrum de Andlo cap. 6.* literæ duæ, alteræ Caroli IV, alteræ Wencenslai. In prioribus hæc legas: *Cum nobis tam de jure, quam antiqua & approbata consuetudine, à Divis Romanorum Imperatoribus & Regibus prædecessoribus nostris hætenus observata, competat, quod ex coronationis nostræ solenniis ad Romanorum regum, in quolibet monasterio in Imperio constituto, unam tantum personam virtute Primariarum Precum nostrarum ad beneficium Ecclesiasticum facere pos-*
Rr 2 *simus*

simus promovendi. Wenceslaus similiter appellat hoc jus, rem ab antiqua consuetudine Divis Romanorum Regibus suis antecessoribus & sibi competentem, idque ratione sua coronationis in Romanorum Regem eo ipso die Aquisgrani solemniter suscepta. Hæc profecto plurimum absunt, ut preces illæ debeantur Papali gratiæ. Ne verbulo enim in his quidem Cæsariis tabulis Papalis beneficii fit mentio. Quin imò hoc jus ejus est generis, quæ illud, quod vi quasi coronationis suæ. Imperator fiat Aquisgrani quidem Canonicus Collegii S. Mariæ, Coloniae Canonicus Majoris Ecclesiæ, Romæ verò Canonicus D. Petri. Quæ itidem Papis haud debentur; sed fortè tenues sunt reliquiæ antiqui & pariter antiquati juris Cæsarei circa collationem Episcopatum, Abbatiarum aliorumque Ecclesiasticorum beneficiorum. Vel potius concessiones quædam piæ vetustissimæ omnium collegiorum sacrorum in Cæsares factæ: perinde atque & Monachorum Ordines participes eos fecerunt suorum meritorum, suarumque precum, singularibus etiam institutionibus.

EXHIBET Wilhelmus Heda in Historia Episcoporum Ultrajectensium, quo loco agit de Heriberto Episcopo xxvi, Conradi III Cæsaris diploma pag. 164 editionis Bucheliana: ubi hæc notatidigna leguntur verba: *Attendentes etiam, nos*

¶

Et antecessores nostros Reges Et Imperatores, in dicta Ecclesia à fundatione ejus inter Canonicos primum locum obtinere, nostramq; præbendam in eadem duos deservire Sacerdotes, pro nostrâ salute Et Regni tranquillitate ac pace Dominum exorantes Et c. Conditum autem est illud diploma Anno 1145, confirmatumq; ab ipsomet Eugenio Papâ. Illustrare conatus est pag. 165 isthæc verba diplomatæ Arnoldus Buchelius doctus Hedæ commentator, diplomate alio Henrici Imperatoris, qui id nominis sextus fuit, oblitus jam tum ante pag. 151 idem fuisse productum. Quoniam opus illud Hedæ in paucorum est manibus, diploma autem illud multum lucis toti huic negotio videtur adferre, non erit grave illud hic integrum legi atq; expendi. Est autem hoc: *Henricus divina favente clementia Rom. Imperator semper Aug. Et Rex Sicilia, dilectis fidelibus suis Præposito, Decano, totique Capitulo S. Martini majoris Ecclesiæ Trajectensis, gratiam suam Et omne bonum. Quum antiquissimis retrò temporibus Rom. Reges Et Imperatores, antecessores nostri, vestram sint experti devotionem, eo quod communi electione Et canonica, Regem Romanum seu Imperatorem pro tempore existentem, Et eorum successores, in Canonicum Ecclesiæ vestra Et fratrem elegistis, facien-*

do prabendam ipsius debitis officiis per duos sacerdotes à Rege seu Imp. instituendos, qui pro Regibus & Imp. ac tranquillitate pacis ac regni Dominum incessanter exorarent. Proinde nostra Imperialis excellentia ad nostram Ecclesiam protectione tenebitur speciali. Verum quia nostra Eccell. innotuit, quod mortuis sacerdotibus prædictis, Regibusque & Imp. interdum in remotis agentibus, neglectum est huiusmodi in vestra Ecclesia instituere sacerdotes, & cum de his quæ ad Deum sunt, major à nobis diligentia requiritur: nolentes per huiusmodi negligentiam ecclesiam nostram debitis in hac parte privare obsequiis; Regia auctoritate statuimus, ut stipendium præbenda nobis assignata per manum Theodorici Decani ipsius maioris Ecclesie ejusque successorum in perpetuum duobus sacerdotibus conferatur, qui illud officium deservire, & ut præmittitur, pro nostra salute & Imperii tranquillitate idonei existant Dominum exorare. Et ut hæc rata maneant & inconvulsa perpetuò teneantur, sigilli nostri impressione hanc chartam iussimus insigniri. Datum anno Regni nostri XI Indict. VI. mensis Maji die XVII. In Christi nomine, Amen. Hactenus Diploma Cæsareum. Discere autem hinc est, primo, in Ecclesia quidem illa Trajectina competiisse Cæsaribus primam præ-

præbendam Canonicalem; *Secundo* illius præbendæ Imperialis usum fructum cessisse duobus sacerdotibus constitutis ad preces *pro Regibus ac Imperatoribus, proq; tranquillitate ac pace regni* fundendas: *Tertio* illam præbendam Cæsaribus nullo Papali beneficio obtigisse: *Quarto* jus constituendi illos sacerdotes precibus fundendis competiisse Cæsaribus. *Quinto*: quum Cæsaris præbenda illa fuerit primaria, illaq; consecrata precibus, quas diximus, competiisse in Ecclesia isthac Cæsaribus jus primariorum precum.

Ad exemplum Trajectinæ Ecclesiæ haud dubie etiam aliæ composuerunt sese per universam Germaniam. Unde liquidum est, *jus primariorum precum* non debere Cæsares Pontificibus Romanis: sed hos per injuriam summam cœpisse Cæsaribus donare quæ semper jam ante fuerant Cæsarum, idq; factum esse iniquo prætextu domini Papalis omnium bonorum sacrorum. Ex utroq; porro illo Diplomate jam etiam constat vera significatio vocum illarum: *Preces primaria*; quodq; perperam vulgo istæ accipiantur, tanquam *precariorum* Cæsares hoc jus obtineant. Non mirum tamen est fortassis memoriam veræ significationis perisse, quoniam & usus ipse pridem desit. Et verò recte nescio quis, ut legimus apud Buchelium, ad-

scri.

scripserat jam olim Diplomati Henrici Cæsaris:
*Sunt & hodie (Trajecti scilicet) Præbende quæ
 Imperiales vocantur, quarum commodis & utilita-
 tibus nonnulli fruuntur, parum de precibus solli-
 citi.*

Cæterum nullo beneficio Papali deberi Cæsa-
 ribus *jus primariarum precum*, potest ac debet me-
 rito quemvis admonere vel solum exemplum Re-
 gum Galliæ, qui itidem jure hoc Regio fruuntur
 per universum Regnum, tanquam mere suo, & nul-
 la ex parte sibi per Romanos Papas concessio.

Ut proinde jam liqueat prima iniquitas Inno-
 centianæ Bullæ, Papali Curia suæ vindicantis quod
 nunquam jure fuit suum.

II. Eiusdem verò iniquitatis est & ALTERUM,
 quod in Declaratione hisce verbis ab irato illo imò
 sævo Patre proponitur: *Notissimi juris est, quam-
 cunque transactionem seu pactionem, in rebus Ec-
 clesiasticis sine præfata Sedis auctoritate factam,
 nullam, nulliusque roboris & momenti existere,*
 Merito sane roget hæc legens; cujus juris illud sit.
 An æterni Naturæ? An positivi? Naturæ æternum
 jus ignorat Pontificiam Sedem: eoque nihil de Se-
 de isthac constituit. Positivum autem omne jus
 vel divinum est vel humanum. Nusquam verò
 in voluminibus divinæ legis (non dico Mosaicæ
 quæ

quæ reapse fuit dicata civili usui Reipublicæ Ebræorum) sed Novi Testamenti, quæ omnes obligat, legas tale quidpiam. Et verò ista quidem divina Lex rerumpublicarum civilium fundamenta everfa noluit, sed illa stabilivit, Cæsari, quæ Cæsaris sunt, reddi jubens. Evertisset autem, si transactiones in Republica omni factas de bonis Ecclesiasticis, à Pontificis Romani, h. e. hominis extra rempublicam positi & extranei Principis, auctoritate & arbitrio suspendisset. Unicuiq; sanè perfectæ reipublicæ in omnia sua competere summam potestatem, huiusq; nihil exerno deberi, inter prima est principia cujuslibet reipublicæ. Illa tollere & mutare, est respublicas evertere. Quod à Lege divina procul est. Tota sane Ecclesia jam multis seculis cecinit: *Non eripit mortalia, qui regna dat cœlestia.* An Lege ergo humana ita cautum est? Constitui igitur ita debuit à Summis Rerumpublicarum Potestatibus: utpote quum penes hasce solas de rebus suis constituendi arbitrium sit. At hoc fecit nulla. Utque fecisset per imprudentiam, posset hanc constitutionem quælibet Summa Potestas revocare, seseque ipsam restituere in integrum; experta jam scilicet summum imprudentis suæ concessionis damnum; quod ita constituens per imprudentiam haud attenderat. Cæterum nulla, quod equidem sciam,

iusvobis non vultis ad Ss cilidugis & iunc Re-

1A

Rerumpublicarum Europæ tale quidpiam constituit. Germania certe nunquam adeo solennia insanivit.

Nulla ergo lege ita constitutum est, præterquam forte Pontificia. Et verò tale aliquid iussit primus Gregorius X *cap. Hoc consultiss.* & quam maxime Paulus II Papa *extr. Ambitiosa.* Est autem *initio* observandum, Gregorium quidem decimo tertio, sed Paulum sedisse demum seculo decimo quinto: antehac autem, ne quidem à Gregorii usque septimi ævo, qui primus Monarchiam Papalem, sed serò, seculo undecimo nempe, instituit, multò minus priscà omni à Christo usque tempestate, tale quidquam vel auditum fuisse, vel à quoquam, quamvis rebus suis quàm maxime per fas & nefas studentium Pontificum, tentatum. Ut proinde vel hinc possit illarum Bullarum iniquitas perspicui. *Secundo*, non licet Papis legem condere in præjudicium & damnum alicujus reipublicæ. Quamvis *Tertio* Respublica hætenus conivendo aliquid indulgisset Pontificibus, potuit tamen eadem, ubi ex re fuit, illam tollere. Eoque etsi forte Bullarum istarum usum tacite permisisset hætenus Germania, omnis tamen illarum obligatio & vis suspensa fuit à libero Reipublicæ arbitrio. Ac proinde non habet Papa justam causam urgendi Bullas istas, si placuit Reipublicæ illas amplius non observari.

Ac

AT vero nec usus ipsius *Ambitiosæ* unquam plene probatus fuit : quantumvis etiam in formulas juramentorum, quib' hodie Episcopi & Prælati sese obstringunt Romano Pontifici, receptum sit illud: *possessiones ad mensam meam pertinentes non vendam, nec donabo, neque impignorabo, nec de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo, etiam cum consensu Capituli Ecclesie meae, inconsulto Romano Pontifice.* Testatur sane ipse Martinus Navarrus, illud Pontificii juris oraculum, in *Manuali Confessorior. c. 17. n. 15. Consuetudinem valere contra illam Paulinam Ambitosam, credereque se, nullibi esse receptam.*

Ad hoc ipsa illa *Ambitiosa* noluit quenquam obligare in casibus in Jure permissis : nec aliud intendit, quam occurrere *ambitiosa cupiditati illorum præcipue, qui divinis & humanis affecti, damnatione postposita, immobilia & pretiosa mobilia profanis usibus applicare, aut cum maximo illorum ac divini cultus detrimento exquisitis mediis usurpare præsumunt.* Jam autem necessitas & summa utilitas Ecclesiæ ac Reipublicæ, casus sunt ab omni lege positiva excepti. Ac proinde ex communi etiam Interpretû Canonici juris sententia, nulla vis est vel ipsius *Ambitiosæ*, si aliud summa utilitas aut summa necessitas jusserit. Imo verò nec ulla vis

est juramenti Pontificibus facti, de non alienandis bonis sine ipsorum imperato consensu, si aliud extrema necessitas exigat: ceu docet ipse Sylvester v. *Alienatio q. 17.* cum Panormitano contra Joannem Andream. Quid, quod ut *Hoc consultis.* ita *Ambitiosa* fundamentum habeat, Papam esse dominum directum bonorum Ecclesiasticorum? Id verò à paucissimis soleat asseri, ac non nisi iis qui Curiae sunt mancipati, etiam post Pauli II, tempora.

MERETUR vero cum primis hoc quoque attendi, quod, ceu dixi, ipsa *Ambitiosa* ne quidem in Germania vim aliquam hactenus acceperit. Non alios nunc dabo testes, quam ipsos Ernestinos hyperaspistas Jesuitas, qui anno quadragesimo octavo prolixum ediderunt librum titulo *Responsi Theologici super Questione, An Pax &c.* contra notas nescio cujus Irenici. Cum enim Irenicus ille dixisset: *Extravagans Ambitiosa in Germania non est recepta.* Addidissetque: *Consultatur Sylvester v. alienatio §. 17. Navarrus, Cajetanus, Lessius, & alii passim. Juramentum autem, quod fit supra istam Extravagantem, non obligat, nisi ubi & quatenus est recepta. Videndus Sanchez, in Moral. Suarez, Bonacina & alii.* Cum inquam ita ille Irenicus scripsisset, hi ingenue respondent. *Extravagantem Ambitiosa, quae prohibet alienationem*

nem

onem bonorum Ecclesiasticorum, quæ ad mensam vel jus Episcopi spectant, hic non obtendimus. Credimus enim in Germania non esse, saltim in omni vigore, receptam, ideoque nec juramentum super ea plus obligare quàm receptum sit.

Ex quibus manifestum est, iniquum esse illud Declarationis crudum & illimitatum pronunciatum, de *recepto jure*: cum *primo* nusquam terrarum hoc quidem sit receptum: simpliciter omnes transactiones de rebus Ecclesiasticis, & quidem non etiam exceptis iis, quas summa necessitas aut utilitas expresserit, irritas esse sine auctoritate Pontificis; cum *secundo* quicquid illius juris est receptum, tantum valeat, ex ipsa legislatoris mente, in casibus ubi ex ambitiosa cupiditate bona Deo dicata alienantur: cum *denique* ne ita quidem usquam terrarum plene illarum constitutionum omnia hæctenus obtinuerint.

Manifestum verò proinde hoc etiam est: iniquissimum facinus esse, illius invalidi, & non nisi solâ Reipublicæ Germanicæ liberâ permissione hæctenus non nihil fortè obligantis, juris obtentu, quod nimirum illud non sit in pangendâ pace strictè observatum, ipsa Pacis pacta, summâ necessitate & utilitate Imperij expressa, irrita declarare.

Id quod Secundo loco ostensuros nos promiseramus.

Iniquissime Innocentium asserere, quod Septemviratus Electoralis à Sede Romana sit institutus, nec ab Imperio numerus Electorum jure possit augeri.

Pergimus nunc denique ad TERTIUM: quod prioribus duobus momenti adhuc est majoris. Et verò ipsa fundamenta Imperii reipublicæ concutit: quippe quæ reapse non amplius est libera respublica, sed subjecta Pontifici, si ne quidem potest aliquid libere constituere ex usu suo, de ratione eligendi summum suum magistratum, sed illud quoq; totum suspensum est ab arbitrio externi Principis: cujusmodi utique vult Papa existimari.

Constat autem TERTIUM illud duabus partibus. Dicitur videlicet in Bulla: *numerum septem Electorum Imperii olim Apostolica auctoritate PRÆFINITUM esse; ideoq; sine suo & Sedis præfata beneplacito augeri non debuisse.*

Principio autem observandum est etiam atq; etiam: numquam antehac quenquam Paparum ausum fuisse talia, publice quidem, profiteri. Unde sequitur, Innocentianum hoc ausum omni exemplo carere, & superare suâ iniquitate cunctorum præcedentium Pontificum iniquissima attentata.

Enim

Enimverò non tantum in vasto Pontificii Juris Corpore, inter infinitas Papales constitutiones, sed & in magno Bullario, nulla reperitur, *quâ numerus septem Electorum sit prefinitus.*

Quoniam hoc autem vero est verius, simul *Secundo* liquet, Innocentii illud assertum non esse veritati consentaneum, sed inique confictum. Nec enim fieri potest, ut tanti momenti Papalem Constitutionem planè perire passa fuisset, rerum suarum, si quæ alia, satagens Curia. Ut proinde liceat tutò sic colligere: constitutio ejusmodi Papalis nulla hodie reperitur: ergo nunquam facta est.

Tertio ejusmodi *prefinitionis* ne mentio quidem fit in universo Juris Pontificii Corpore aliisque Paparum bullis, etiam illis quæ tangunt Electionis negotium. Quod silentium certissimo est argumento, fallò *prefinitionem* istam ab Innocentio esse jactitatum.

Quartò in ipso famoso illo *capit. Venerabilem de elect. & electi pot.* diserte Papa ipse Innocentius tertius, illos Principes habere *potestatem eligendi Regem in Imperatorem postmodum promovendum, recognoscit, ad quos de jure & antiqua consuetudine noscitur pertinere.* Quæ utique verba liquidò ostendunt, saltim tuuc temporis *prefinitionem* illam Sedis Apostolicæ, quæ nunc jacti-

jactitatur, fuisse ignotam: Contra verò, alii cui-
 dam *juri* & *consuetudini* potestatem Principum,
 quæ circa electionem versatur, ab ipsomet illo Pon-
 tifice fuisse latam acceptam. Accedit, quod tunc
 temporis jus eligendi nondum fuerit restrictum
 ad Septem Officiales Imperii, sed ipse ille Papa In-
 nocentius tertius admisit ceu legitimam Ottonis
 quarti Imperatoris primam quoque electionem, e-
 amque hoc ipso capitulo *Venerabilem* propugna-
 verit, contra eos, qui partes Philippi sequebantur;
 quæ tamen electio non fuerat instituta per Septem
 Officiales, sed eorum duntaxat unum, Colonien-
 sem videlicet, & præter hunc nonnullos alios
 non Principales tantum dignitatis, sed etiam Abba-
 tes imò & Comitem Cuikensem. Liquet hoc
 ipsum ex epistola scripta ad Innocentium illum ter-
 tium Papam, quam Baronius integram edidit
 subscriptis eligentium nominibus. Fuerat verò
 nec Philippus à Septem Officialibus aut omnibus
 aut solis electus: non tamen hoc obtentu illius ele-
 ctio, quasi vitio facta, ab hoste Philippi Innocen-
 tio illo Papa fuit oppugnata. Saltim itaque hoc jam
 manifestum est, ipsum Papam fuisse factum, quod an-
 te Innocentii illius tertii ætatem *numerus septem*
eligentium Principum à Sede Apostolica non fuerit
præfinitus. Imo quoniam hoc capitulum *Venera-*
bi-

bilem est receptum auctoritate Paparum sequentium omnium in numerum Decretalium, manifestum quoque est, eo ipso confessionem illam Innocentii III merito existimandam esse, ab omnibus successoribus illius tertii Innocentij fuisse approbatum & confirmatam, ac proinde tanquam omnium communem haberi oportere. Paulò post autem demonstrabimus, ne quidem à successorum quopiam *præfinitionem* illam esse factam. Unde liquet, tuto posse etiam hoc asseri: quod propriâ Paparum confessione Bullæ nuperæ Innocentii X assertio isthæc sit pridem eversa.

QVINTO. In eodem Capitulo *Venerabilem* reperitur & alia haud obscura Innocentii tertii confessio, quod saltem ad illud usq; tempus Sedes Romana non contulerit Principibus Imperii jus aliud eligendi Regem Romanorum, quam quod Caroli Magni ætate fuit datum, Non fuit autem tunc *præfinitus ille numerus septem eligentium Principum*, sed aliquot demum post seculis imò post Innocentium tertium, ceu paulò infra probabitur. Hinc verò necessariò sequitur, quod propria Papæ illius confessione, & saltem tunc, nondum fuerit facta à Romana Sede illa quæ nunc jaçtatur *præfinitio*. Ut res omnis liquidò cunctis pateat, producemus hoc loco integra Capituli *Venerabilem* verba quæ ad hoc nostrum negotium pertinent. *Illis Prin-*

Tt

cipibus

cipibus, inquit Papa, jus & potestatem eligendi Regem, in Imperatorem postmodum promovendum, recognoscimus, ut debemus, ad quos de jure & antiqua consuetudine noscitur pertinere. Prasertim cum ad eos potestas hujusmodi ab Apostolica Sede pervenerit, qua Romanum Imperium in persona magnifici Caroli à Grecis transfuit ad Germanos. His fanè verbis clare ipsemet ille Innocentius professus est id quod diximus, Nempe, quando Papa transfuit olim Imperium ad Germanos in persona Caroli Magni, dedisse simul illum Principibus Germaniæ Imperatores eligendi potestatem. Jam verò tunc quidem temporis non esse institutum Septemviratum Electoralem, constat inter omnes paulò intelligentiores. Quoniam scilicet omnia vetera & fide digna monumenta nihil tale vel verbulo memorant; & historiæ omnes docent, nullam ad seculi usque decimi tertii annum quadragesimum sextum à septem Principibus factam fuisse electionem. Haud Me fugit, Jordanum in *chronico* suo initium Septemviratus in Caroli Magni ævum referre: & posse videri huc inclinasse quoque Irenicum *Exeges Germ. l. 1. c. 24.* Sed uterque scriptor perquam recens est, ac proinde vel hoc nomine testis in idoneus. Jordanus quoque seductus fuit non nisi verbis Innocentii modo allatis & summa veterum rerum imperitia, quasi nempe jam à Caroli Magni

Magni

Magni ævo obtinuerit, per electionem facta Imperatorum constitutio, & quidem talis qualis suo obtinebat ævo. Irenicus porrò passim alia docuit, atqve adeo illi sententiæ non animo constanti adhæsit.

Observandum autem & hoc venit, etiam Innocentii III isthæc à vero multum abluere. Etenim translatione Imperatoriæ dignitatis ad Germanum aliquem Principem factam esse primum, quando illam dignitatem consecutus est Carolus Magnus, verum quidem est: Sed, hoc ipso, sive *in persona Caroli Magni*, ad Germanos, in quantum quidem illi sunt distincti à Francis occidentalibus aliisque Germanicæ profapiæ gentibus, pervenisse illam dignitatem, falsissimum est. Et verò multis probavimus jam pridem *libro de Germanorum Imperio Romano*, factum illud demum *in persona Ottonis Magni*, pacto æterno inito, ut nempe fiat illud quod canit Guntherus *l. 1. Ligur.*

*quemcunq; sibi Germania Regem
Præficit, hunc dives submisso vertice Roma
Suscipit, & verso Tiberim regit ordine Rhe-
nus.*

Falsum quoque est. *ab Apostolica sede* factam esse vel illam in Carolum vel alteram in Ottonem Magnum translationem, quia potissimum illa est instituta jure competente populo Urbis Romæ.

T t 2

Quod

Quod itidem eodem libro est à me demonstratum. Falsum denique etiam illud est : Papam dedisse tunc facultatem eligendi Imperatores Principibus Germanis : quia & Carolo Magno pariter & Ottoni successum est in dignitate Imperatoria non per arbitrariam Principum electionem, sed quàm maximè jure hæreditario. Et verò merè arbitraria illa eligendi ratio instituta demum est, anno post millesimum septuagesimo septimo in Conventu Procerum Imperii rebellium Forchemensi, instinctu quidem Gregorii septimi Papæ, auctoritate tamen eorum qui tum convenerant Principum. Quod docuilius in *Annotatis ad Lampadium parte III., Cap. 2. parag. 4.*

Quicquid verò hujus sit, id abunde jam liquet, Innocentium III Papam suo *capit. Venerabilem* bis agnovisse, quod saltim tunc temporis à Sede Apostolica nondum fuerit *presinitus* numerus *septem Principum* eligentium.

Agnovisse idem & Innocentiū illius successorem, *Honorium III Papam*, imo & Gregorium IX & Innocentium IV, facile probatu est : adeoque *SEXTI* argumenti loco potest nobis merito esse etiam illorum confessio. Et verò Honorio illo III satagente & curante contra Ottonem IV tum constitutus Imperator fuit Fridericus secundus : & tamen non per septem Officiales ; sed initiò multorum, denique

que

que anno 218 Comuni Principum consensu in publicis Comitibus Hervordiae institutis, & cepta primum & tandem corroborata fuit isthæc electio. Cum vero illam electionem Honorius approbaverit, liquet, illum quoque agnovisse, quod ab Apostolica Sede Eligentium numerus saltim tunc nondum fuerit *præfinitus* ad septenarium. Porro Gregorius IX atque Innocentius IV acerrime Fridericum illum secundum id nominis Imperatorem sunt persecuti, & tamen neuter illorum Friderico objecit, quasi ille fuisset vitio creatus: non præteriturus silentio hoc ipsum, ut erant utique hostes Friderici iniquissimi, si de Septemviratu Electorali aliquam fuisse jam factam Papalem constitutionem existimassent. De Gregorio idem manifestum est etiam ex eo, quod annotavit auctor *Historia Archiepiscoporum Bremensium pag. 111* editionis Lindenbrogianæ, & totidem verbis Albertus Abbas Stadenfis de Gregorio IX, isthoc ipso ævo, ad annum 1240. *Papa Gregorius in solentias Imperatoris contra Ecclesiam metuens Principes super electione alterius sollicitavit. Sed nihil profecit, quia quidam ei rescripserunt, non esse sui juris Imperatorem substituere, sed tantum electum à Principibus coronare. Electio enim ad istos dignoscitur pertinere. Ex praxatione Principum & consensu eligunt Imperatorem Trevirensis, Moguntinus, &c.*

ANIMADVERSIO IN

nus, &c. Hic sanè perhibetur, Papam Gregorium non Septem viros, sed alios quoque Principes de novo eligendo Imperatore sollicitasse; tunc temporis autem Principum omnium consensu universam eligendi facultatem ad Septem Officiales jam fuisse translata, ideoque Papæ sollicitationem fuisse à Principibus aliis denegatam. Unde discere est: non id duntaxat, Papæ illi Gregorio fuisse creditum, quod jus eligendi non ad septem Principes pertineat ex aliqua institutione Apostolicæ sedis; sed etiam, illud cœpisse ex aliquo consensu Principum omnium Germaniæ.

SEPTIMO. Nemo eorum qui ipsa arcanissima penetralia Tabularii Papalis summâ industriâ penetraverunt, simulque omnia aliorum testium plurimorum monumenta expenderunt, non potuerunt, vel tempus certum, vel certum Papam definire, à quo & quando illa fuerit facta Septemviralis Electorum Principum Collegii constitutio. Etiam hoc autem minimè fallax est indicium, nunquam tale quid fuisse factum; quia nimirum ἀδύνατον est, tantæ rei omnem quoque memoriam perire potuisse si fuisset facta.

Enim vero seculo jam decimotertio declinante Romæ fingi cœpit, ab Ottonis usque III Imperatoris ævo Septemviralem electionem fuisse in usum receptam; initio tamen illa Papali institutioni non

ni non fuit ad scripta. Liqvet illud ipsum ex Martini Poloni Chronico, quem constat Innocentii quarti papæ fuisse Pœnitentiarium, & perduxisse historiam suam ad annum usq; 1285. Ejus verba hæc sunt: *Et licet isti tres Ottones per successionem generis regnaverint, tamen postea fuit institutum. ut per Officiales Imperii Imperator eligeretur. Qui sunt septem: videlicet primi tres Cancellarii isti? Moguntinensis Germania, Trevirensis Gallia, Coloniensis Italia Cancellarius: Marchio Brandenburgensis Camerarius est, Palatinus Dapifer, Dux Saxoniam ense portat, Rex Bohemus Pincernam agit.* Illud Postea autem ad ævum proximè subsequens Ottones spectare, evidens est: ut Baroniana acceptio de ævo ipsiusmet Martini, nimis ab omni verisimilitudine remota. Evidentissimum fanè est citra omnem controversiam, à Martino illo institutionem Septemviralis electionis non esse cuiquam Paparum adscriptam. Unde consequens est; ne in ipsa quidem Romana Curia (ubi natum est Chronicon illud) jam tunc fuisse creditum, quod à Romana Sede numerus ille septenarius Electorum haud fuerit præfinitus. Nec vero Martinus hoc silentio præterisset; sic fuisset persuasum. Quum usque adeo fidelis fuerit narrator omnium Romæ tunc creditarum fabularum, ut nec illud Joannis Papissæ commentum dissimulaverit, quia il-

lud

lud Romæ tunc vulgò crederetur. Quamvis enim in codicibus non nullis Martini hæc fabula desit, quia reperitur tamen in plærisque, haud dubiè subducta est cautiorum quorundam, honori Sedis Romanæ tunc studentium, manibus.

Liquet idem porrò ex Cardinalis Hostiensis *Commentario ad cap. Venerabilem* qui itidem tum vivit Romæ ad annum usque octogesimum primum. Memorat enim ille quidem septem Electores illos, qui tunc & postea functi fuerunt hoc officio, Papalis autem constitutionis ne quidem ullo meminit verbulo: etsi dignitati Sedis addictissimus. Imò liquet illud ipsum ex verbis ipsiusmet Innocentii quarti Papæ, quæ habentur *in cap. ad Apostol. extr. de sent. & re jud.* quæ ita sonant: *Illi ad quos in eodem Imperio Imperatoris spectat electio, eligant libere successorem.*

Cæterum jam seculi decimi quarti initio, fateor, Gregorii V instituto cœpit Romæ & apud Italos ad scribi septemviratus Electoralis. Tunc sane factum id est ab auctore operis de *Regimine Principum*, quod Thomæ Aquinati perperam vulgò adscribi recte monuit Bellarminus *l. de scriptoribus Eccles.* ubi agit de Thoma; & verò potius est Thomæ illius qui aliis Anglicus cognominatur, ut alter Angelicus. *l. nempe 3 cap. 19.* & Augustino Triumpho *l. de potestate Eccles. q. 31. art. 2.* Ex eo
autem

autem hæc sententia facta fuit tantum non communis ; aliis tamen Ottoni Imperatori aut æque multum, aut plus etiam quam Papæ isti Gregorio V, ferentibus acceptum. Falsissimum tamen est illud omne. Idque superiore jam seculo præclare ostensum primò à Joanne Aventino, deinde singulari libro *de Comitibus Imperatoribus* inscripto, à viro omnis ævi rerum citra controversiam peritissimo, simulque Papalis honoris perquam studioso, & cive Romano Onuphrio Panvinio.

Et vero hic quidem usque adeo firmis usus fuit argumentis, ut ipse magnus Annalium Ecclesiasticorum conditor Cardinalis Baronius, manus dederit : Bellarminus verò, altera Pontificiæ dignitatis columna, *l. 3. c. 2. de Translatione Imperii*, coactus fuerit saltem hoc fateri, numerum septenarium Eligentium post ducentos & amplius annos ab ætate Gregorii V fuisse usu denique receptum. Sed & quamvis quoque ibi docuisset, à Gregorio V esse Septemviratum Electoralem institutum, in libro tamen *Recognitionis suorum librorum* hoc etiam retractaverit sic satis ingenuè & aperte. Non dubitaverunt tamen Onuphrianis illis sese opponere, peculiari quadam dissertatione Nicolaus Cisnerus, & integris libris Simon Schardius & præ aliis magno studio Christophorus Gewoldus libro cui fecit titulum : *Sacri Romani Imperii Septemviratus*

Uu

ratus

ratus. Verum etiam hisce omnibus docte adeo & firmiter sese objecit Bernhardus à Mallincroth, veluti genere ita & dignitate Canonicali longe nobilissimus pariter & doctissimus scriptor, in libro *de Archicancellariis S. Rom. Imperii cap. 3.* ut profecto nihil sit causæ quare à me quidquam hic adjiciatur. Et vero etsi idem etiam alii egerint, sufficit tamen hunc unum consuluisse; præsertim quia ille fuerit Romanæ communionis pariter & Pontificum perquam studiosus. Ut hoc quidem liceat secure profiteri: Gregorium V non fuisse auctorem Septemviralis collegii.

Verumtamen in Gregorii illius V locum substituit Onuphrius Gregorium X Papam. Ast fassus est, non nisi conijcere sese hoc ipsum: & nullo utitur teste. Itaque vel hinc liquet, etiam hoc inane esse. Oppugnavit quoque hoc Onuphrii commentum & Baronius pariter & Bellarminus. Rectè uterque: quandoquidem jam ante Gregorium diserta facta est mentio Septemviralis collegii à non uno: quales utique sunt Cardinalis Hostiensis, Albertus Stadenus, Autor Speculi Juris Saxonici; nè quid dicam de Martino Polono, quia id possit videri dubium. Addo illud, quod ante Gregorii illius decimi Pontificatum à Septemvirali collegio fuerint electi Imperatores Henricus Thuringus, Wilhelmus Hollandus, Richardus Anglus & Alphonfus Arragonius.

us. Itaque itidem certissimum est, nec Gregorio X institutum illud Septemvirale deberi.

Aliam novam & antea nunquam auditam sententiam proposuit primus omnium Cardinalis Baronius Tomo X *Annalium*, in historia anni 996. Nempe Septemvirarum Electoralem esse introductum ab Innocentio IV Papa, & quidem in Concilio Lugdunensi. Superstruxit autem illam opinionem suam verbis nonnullis, quæ habentur in historia Matthæi Parisii sive Paridis, ubi ille agit de Concilio isthoc, editionis Tigurinæ. Illa ita sese habent: *Magnates Alemannia non tamen Electores Imperatorum: Rex Bohemia, Dux Lotharingia, Dux Brunesvikia, Dux Suavia, Landgravius Thuringia, Dux Lauenburgia, Dux Carenthonia, Dux Saxonia, Comes de Gelria. Electores Imperatorum Laici: Dux Austria, Dux Bavaria, Dux Saxonum, Dux Brabantia qui est Lovania. Prælati Principales, Archiepiscopus Coloniensis, Archiepiscopus Moguntinus, Salisburgensis. Isti ducuntur in insulam quandam Rheni, et dimittentur soli in eâ, et amovebuntur omnes naviculae, et ibi tractabunt de electione Imperatoris; nec adveniet aliquis ad eos, donec omnes sint concordēs. Huic negotio præerit Archiepiscopus Coloniensis, secundus Moguntinus, tertius Salsburgensis. His à Domino Papa directa est diligentissima admonitio,*

Uu 2

cum

cum supplicatione, ut sibi alium Imperatorem eligerent; promisitque eis sui & totius Ecclesie consilium & auxilium, & principio sub spe potioris successus, quindecim millia librarum argenti. Prævenit autem & prævaluit Friderici dissuasio, qui eis, & maxime Duci Austria, vinculo affinitatis est confœderatus. Unde monitis aut precibus Papalibus Electores minimè paruerunt. Hæc sunt illa verba, ex quibus non dubitavit Baronius suam sententiam exsculpere. Verum enim verò principio vel sola illa novitas sententiæ istius merito saltem suspectam illam reddere idonea est. Nec verò ante Baronium quisquam vel ipsorummet Romanorum Curialium illud asseruit. Secundo, in omnibus adductis verbis de illo Innocentii instituto ne verbum quidem reperire est. Tantum innuitur ibi, ab Innocentio IV ex Concilio Lugdunensi ad VII Electores missas esse literas de Henrico Landgravio eligendo. Quid? quod ipsa illa, quibus Baronius adeo multum fidei, ab indocta aliqua manu in Chronicon Matthæi esse intrusa, facile vel ex illo appareat, quod nihil non eorum à veritate & monumentis illius ævi Innocentiani, imo & antecedentis & subsequæ, non sit alienissimum, quodque universa isthæc nec cum antecedentibus nec cum consequentibus cohæreant? Sed & is, qui non pridem Matthæi editionem Parisiensem magna indu-

indu-

industriã curavit, inter variantes lectiones annotat, totum illud de Electoribus in mss. codicibus margini adscriptum, & ab ipsa Paridis historia diversum esse. Ad hoc Paridem ipsum non adeo ineptisse circa Electores, ceu fecit ille scriptor, discere etiam est ex iis quæ ad annum 1257 pag. 633 *Parisiensis editionis* differuntur.

Reapse igitur nullo testimonio nititur Baroniana Isthæc assertio. Ejus falsitatem porro alia quæ multa produnt. *Primum* enim illius ævi institutorum Papalium, quæ quidem sunt alicujus momenti, nihil non Decretalibus insertum est: hujus vero nullum fit indicium in omnibus Decretalium libris. *Ad hoc* rei tam illustris ac novæ memoria statim utique pervasisset saltim Curiam Romanam. At vero qui ipso illo seculo fuere Curiaë addicti scriptores, institutionem collegii Electoralis in tempora Ottonis III, aut certe ab iis non multum remota, referunt. Ceu Martinum Polonum ipsius Innocentii IV Poenitentiarium fecisse, jam audivimus: alii initio seculi quartidecimi diserte Gregorio V attribuerunt: quod fecit Auctor librorum *de Regimine Principum* & Augustinus Triumphus Anconitanus, quod jam tum diximus. Nemo sane ejus ævi Curialium innocentium auctorem tantæ rei laudavit. Qui potuisset porro Hostiensis, qui ipsa illa Innocentii ætate vixit, hisce verbis uti? *Septimus est Dux Bohemiae*

Uu 3

qui

*qui modo est rex. Sed iste secundum quosdam non est necessarius, nisi quando alii discordant; nec jus istud habuit AB ANTIQVO, sed de facto hodie tenet. Qv̄ potuit (inquam) ita loqui, si recentissimi Innocentiani instituti memoria in Curia fuisset? Quid, quod ipsemet Innocentius IV in epistola quadam de electione Guilielmi Hollandi, quam recitat Joannes Beka in Chronico Episcoporum Ultrajectinorum, agens de rebus Ottonis Episcopi tricesimi sexti, sic loquatur? *Wilhelmus Comes Hollandia communi voto Principium, qui in electione jus habere noscuntur, in Romanum Regem ceteris Principibus applaudentibus, est electus.* Num verosimile est, ita locuturum fuisse Innocentium, si ex suo nuperrimo instituto Septemviris data fuisset eligendi potestas? Alia ejusdem notæ Innocentiana verba paulò ante attulimus. Hæc sane talia sunt, ut fidem detrahant etiam illi narrationi, quam hactenus reperi in unico Engelhusii Chronico quod penes me est manuscriptum. Ita autem ille de Innocentio isthoc Quarto: *Ipse contra Fridericum Imperatorem ordinavit eligi Henricum VII, & eo mortuo Wilhelmum: & ut sic fieret, Alemannis confirmavit in perpetuum auctoritatem eligendi Imperatorem in Concilio Lugdunensi.* Nec verò temere probaveris, ejusmodi aliquam confirmationem fuisse factam in Concilio Lugdunensi. Nisi non de
sole-*

solemni *Confirmatione* sed tacita Engelhusius sit locutus. Sed & Engelhusius ille recens est scriptor, & exigui iudicii: cui fidere non licet de iis quæ in Concilio illo Lugdunensi sunt acta, quando alij fide digni tacent: ut sane heic tacent.

Porro jam ante Innocentii IV tempora obtinuit utique Septemviratus Electoralis. Memorat sane illum Auctor *Speculi Juris Saxonici*: quod opus confectum ante annum 1235, libro *de Origine Juris Germanici* demonstravimus. Memorat illum & Albertus Stadenſis Abbas in Chronico ad annum 1240: scriptor itidem *σύγγραμματος* Quod solum abunde ostendit Baronianæ sententiæ falsitatem.

COETERUM prius quam abeamus à Septimo nostro argumento, videtur fore pretium operæ, audire etiam Cardinalem Baronium; utpote qui in *Recognitione liberorum* suorum suâ relictâ secessit in sententiam hanc Baronianam. Ejus verba in *Recognitione opusculi de Translatione Imperii* hæc sunt. *Lib. 3. cap. 2. dixi, Electores Imperii constitutos fuisse à Gregorio V. Sed Decretum ejus Pontificis fuisse quidem continuo executioni mandatum, quatenus constituebat, ut Rex eligeretur à Principibus Imperii, sed non fuisse nisi post ducentos annos & amplius usus receptum, quo ad restrictionem ad numerum septenarium. Sed postea Cardinalis Baronius, cui multum omnino Ecclesia debet ob immensos*

*mensos labores, quos pertulit toto fere vita sua tem-
 pore, in historia Ecclesiastica undique colligenda &
 literis commendanda, invenit librum cujusdam
 Matthæi Parisiensis Monachi S. Albani in Anglia,
 qui Anglicanam historiam scripsit ab anno Domi-
 ni M LXVI usque ad annum M CC L: atque
 ex eo auctore haberi scripsit, ab Innocentio IV in
 Concilio Lugdunensi Generali, quod celebratum est
 anno Domini M CC XLV restrictum fuisse nu-
 merum Electorum Imperialium ad septem; vide-
 licet, ad Ducem Austria, Ducem Bavaria, Ducem
 Saxonia, Ducem Brabantia, Archiepiscopum Colo-
 niensem, Archiepiscopum Moguntinum & Archie-
 piscopum Salsburgensem. Sed videtur omnino vel
 in eodem Concilio, vel paulò post in locum Salsbur-
 gensis substitutus fuisse Archiepiscopus Treviren-
 sis, & in locum Ducum Austria, Bavaria & Bra-
 bantia, substituti Rex Bohemia, Marchio Bran-
 denburgensis, & Comes Palatinus Rheni: hos e-
 nim septem nominat Martinus Polonus, qui fuit
 Pœnitentiarius ejusdem Innocentii IV Pontificis,
 S. Thomas, Augustinus Triumphus, & Henricus
 Ostiensis, qui eodem ferè tempore floruerunt, & o-
 mnes alii posteriores. Et quamvis nemo historicus
 tradat, quis auctor fuerit, ut illa mutatio & sub-
 stitutio fieret: tamen certum omnino haberi debet, fa-
 ctum esse vel ab eodem Innocentio, vel ab aliquo
 eius*

ejus successore. Non enim Decretum summi Pontificis Innocentii in Concilio generali factum, ullus Pontifice maximo inferior mutare ausus fuisset, vel jure potuisset. Hæc omnia Cardinalis Bellarminus. Observandum verò etiam atque etiam, illum probasse quidem Baronianum commentum, non dissimulare tamen potuisse nonnulla quæ dubiam reddere narrationem illam apta sint, quæque proinde indigeant forti remedio. Non convenit nempe hæc narratio iis, quæ vel illo ipso Innocentii tempore alii fide dignissimi (quos inter tamen non debuit numerari Thomas Angelicus & Augustinus Triumphus) perhibuerunt de iis qui Septemvirali dignitate jam tunc temporis fuerint usi. Rectè verò censuit Bellarminus, ad alios illos non potuisse transferri istam dignitatem nisi itidem ab aliquo Pontifice: posito nempe, quod in Concilio generali innocentius quartus iis qui in Paridis historia memorantur, Archiepiscopo Salisburg. nimirum Duci Austriæ Duci Baviaræ & Duci Brabantia, contulerit dignitatē Electoralem. Cæterum factam ejusmodi aliquam mutationem à quoquam Pontificum, fatetur Bellarminus, *neminem historicum tradere*: rectius dicturus, ejusmodi mutationem à quoquam mortalium factam, neminem tradere. Nihilominus scribere ausus fuit Bellarminus: *Videtur omnino, vel in eodem Concilio vel paulò post,*

substitutos alios. Item: *Certum omnino haberi debet, factum esse vel ab eodem Innocentio, vel ab aliquo ejus successore:* quamvis videlicet ipse agnovisset à nemine historico hoc tradi. At verò hoc quidem certissimum potius debuisset haberi argumentum, omne illud quod legitur in Paridis historia de Electoribus, Duce Austriae Bavariae & Brabantiae ut & Archiepiscopo Salisburgensi, esse imperitissimi hominis vanas fabulas; ac proinde totam illam Paridis narrationem nullam fidem mereri. Quod sanè Bellarminum non puduit, rem tanti momenti statuminare solis conjecturis, easque sine ullo testimonio *omnino certas* venditare, indignum profecto est homine veritatem seriò quærente. Perspicere vero hinc simul est, non nisi confictis fabulis, Baronianam quidem illam de Innocentio quarto, quasi illo auctore Septemviratus sit institutus, sententiam posse vel aliquo modo fucari: omne autem ejus figmentis niti. Quod solet esse desperatae causæ certissimum indicium.

Obiter hoc quoque dignum observatu est; perperam docere Bellarminum, quod instituerit Gregorius V, uti electione duntaxat Principum deinceps Imperatores constituentur, idque fuisse usu receptum. Etenim, ceu jam tum monuimus, Henricus III Conrado Patri, & ipsi Henrico tertio cognominis filius Henricus quartus hereditario potissi-

tissimum jure successit, & anno demum septuagesimo septimo post millesimum in Comitibus Forchmiensibus successo hereditaria fuit abrogata. Diserte nimirum Bruno, scriptor coævus belli quod Saxones gesserunt contra Henricum IV Imperatorem: *Hoc etiam ibi consensu communi comprobatum, Romani Pontificis auctoritate est corroboratum, ut Regia potestas nulli per hereditatem, SICUT ANTE FUIT CONSUETUDO, cederet, sed filius Regis, etiamsi valde dignus, per ELECTIONEM SPONTANEAM, non per successionis lineam Rex proveniret.* Sed hoc obiter.

SOLE autem cum jam tum clarius sit, etiam Baronianum commentum plane esse nihili & futile, non est cur illi confutando ulterius immoremur. Et vero ipsi quoque Christophoro Gewoldo fuit improbatum (utpote qui maluerit Gregorio quinto Septemvirale institutum attribuere, prout est ista sententia, me quoque judice, longe alteram Baronianam verisimilior) imo & confutatum ab ipso magni nominis Jesuita Jacobo Gretzero in *Defensione* librorum Bellarmini de Translatione Imperii: qui l. 2. contra *Replicatorem* cap. 22. pag. 296. non dubitavit aperte profiteri, *sententiam illam neque cum veritate neque cum mente Matthæi congruere.*

At verò hæcenus nulli Papatum à quoquam, Curia Romanæ quamvis addictissimo, quàm uni

illorum quos diximus, institutum illud Septemvirali est attributum: ac proinde nec id factum fuit ab Innocentio X Papa in sua Bulla. Itaque manifestum est, non Papam illum minùs quam alios fuisse deceptum, nostrum vero *Septimum argumentum* esse longe firmissimum.

Pro *OCTAVO Argumento* summo jure haberi potest, quod neque Imperatorum neque Principum Germaniæ ullus Septemvirale illud institutum tulerit acceptum Romanæ Sedi. Fuere scilicet illi devoti admodum, (ne dicam magis quam oportebat) illius Sedis cultores, nec potuit illis ignorum esse id quod de Gregorio V historicorum aliorumque scriptorum nonnulli tradiderunt, caverunt sibi tamen ab ejusmodi assertione. Et verò passi quidem eorum aliqui sunt auctoritate *Capituli Venerabilem*, ut & verbis quibusdam *Clementina Romani de jurejurando* sibi persuaderi, facultatem eligendi Imperatorem ad Germanos merâ beneficentiâ Romanæ Sedis pervenisse, atque adeo illam etiamnum unice ab illius nutu esse suspensam: ipsum tamen illum Septenarium numerum Electorum, à Sede illa sive institutum sive *presinitum* esse, nunquam affirmaverunt. Non est necessum, ut per singula veteris ævi monumenta eamus: una sufficit Aurea Bulla Caroli I Uti Imperatoris; qui suo humili ac devoto Romanæ Sedis cultu, meruit à

solli

s xx

Pon-

Pontificibus sui ævi non minùs diligì & æstimari, quàm Ludovicus IV, Bavaricæ familiæ æternum decus, ab iis odio fuit habitus & diris execrationibus condemnatus. In illa sane Aurea Bulla, quæ omnium veteris ævi constitutionum Imperialium etiamnum habetur maximè solemnis & sacra, condita in pleno Conventu omnium Imperii Ordinum, & quidem per partes, diverso tempore & loco, totaque est occupata circa Cæsaream electionem & Electores, nullo verbulo Septemvirale aut aliquod circa illud jus adscribitur Romanæ Sedi. In nullâ aliâ Constitutione Imperiali itidem id factum esse, audeo intrepide adfirmare: certè hæcenus nemo Romanæ Sedis *ὁ παρὰ τὸ πρῶτον* ad illud vel provocavit. Itaque hoc quoque argumentum firmo statuto, ut ita loquar.

NONI denique argumenti, itidemq; longe robustissimi, vice potest & debet æstimari id, quod Albertus Stadenfis Abbas in Chronico suo notavit ad annum seculi decimi tertii quadragesimum. Vixit ille isthoc ipso tempore; & fervebat tunc quam maxime dissidiis circa electiones, omnibus ejus rebus per Pontifices turbatis, universa Germania; ipse verò initio quidem egerat Abbatem Stadensem, cum monachi autem nollent redigi sese in ordinem probitatis, vir pius pertæsus illius malitiæ, Franciscanorum sanctæ vitæ opinione præ

aliis tunc illustriam familiæ accessit. Itaque quod noluerit quidem posteritatem fictis narrationibus consultò decipere, non potest dubitari. Fuisse verò eundem intelligentem quoque rerum & industriam pariter observatorum, abunde demonstrat Chronicon. De cuius primæ editionis à Reinero Reineccio Academiæ hujus Juliæ magno lumine & ἱστορικῶτάτω institutæ bona fide, ne quæ superfit dubitatio, provocamus ad còdicem manuscriptum, unde expressa est editio, qui integer superat in Juliæ nostræ Bibliotheca. Is ergo Albertus, quum dixisset, Principes à Papa Gregorio nono sollicitatos fuisse de eligendo novo Imperatore contra Fridericum secundum, atq; eorum quosdam Papæ respondisse, *non esse sui juris Imperatorem substituere, sed tantum electum à Principibus (Officialibus scilicet) coronare*, subjungit: *Electio enim ad illos dignoscitur pertinere. Ex prætaxatione Principum & consensu eligunt Imperatorem Trevirensis, Moguntinus, Coloniensis. Trevirensis enim licet de Alemannia non sit, ratione antiquitatis eligit; quia cum eadem civitas à filio Nini, quem Semiramis noverca ejus stuprum ab eo desiderans, à Babylone fugavit, sit constituta, Abraham Patriarcha trium annorum existente, etiam est à tempore Petri Apostoli in fide Catholica solidata. Palatinus eligit quia dapifer est, Dux Saxonie quia Marscalcus,*

icus, & Marggravius de Brandenburg quia Camerarius, Rex Boëmiæ qui Pincerna est, non eligit, quia Teutonicus non est.

Hæc verba liquidò sane ostendunt, deliberato consilio & consensu Principum Germaniæ omnium ad Septem Officiales jus eligendi pervenisse.

Baronius enim quidem ita accipere illud *ex prætaxatione* voluit: id est *poscentibus Principibus simul consentientibus, vel ab Innocentio Quarto vel ejus successore Alexandro Quinto.* At *prætaxare* esse idem atque *exposcere* aliquid ab alio, hoc profectò nunquam est auditum. Contra verò notum est, Adami ætate istud *prætaxare* idem significasse, atque prævio consilio aliquid constituere. Qvî porò hoc Principes *vel ab Innocentio quarto vel ejus successore Alexandro* exposcere voluerint, cum *illa prætaxatio & consensus* iste fuerint jam anno quadragesimo instituta. Quod aperte satis significat Albertus, dum refert, Gregorium nonum repulsam tulisse à *quibusdam sollicitatis Principibus*, ideo quod jam tunc penes illos non staret eligendi arbitrium, ad solos Septem Officiales jure isthoc omni translato, consensu reliquorum omnium.

Goldastus etiam porò *Replica pro Imperio c. 38.* ita quidem interpretatus est verba isthæc Alberti, ita quidem interpretatus est verba isthæc Alberti, quasi hoc voluerit: ad singulas electiones requiri prætaxationem & consensum reliquorum Principum

pum

pum. At vero ne hæc quidem interpretatio admitti potest: *primum* quia hoc sensu accepta verba nihil facerent ad rem qua de egerat Albertus, nempe ad responsum Principum redditum Gregorio Papæ; ad quæ tamen referri debere indicat vocula causalis *enim*. Falsissimum *porro* est, reliquos illos Principe extra Septemviros *prætaxare* atque *consentire* solitos ante electionem à Septemviris institutam. Ex Seculo sane Saxonici Juris, quod laudat Goldastus, hoc non liquet, sed potius oportere reliquos Principes factam à Septemviris electionem collaudare.

Omnino igitur verborum Alberti is quem diximus sensus est: quod Habito consilio Principes censenserint, ut impofterum jus eligendi sit penes solos Septemviros, jure suo pristino eligendi remisso, & è medio planè sublato.

Non est autem quare quis dubitet, rem ita sese habere perinde atquæ narravit Albertus ille. Enimvero Septemvirale illud collegium Officialium Imperii longe illustrissimum, esse demum Friderico I imperante constitutum, atque cum ante fuisset, si excipias Archicancellariatum Imperii Moguntinum, partim nullum partim vagum, illis Septem Principibus, quos etiam Albertus nominavit, stato quasi jure concessum, liquidissimum est ex iis quæ cum à Mallinckrotio eruditissimo libro *de Archicancel-*

cancellariis Imperii, tum à me non semel sunt demonstrata.

Ex eo autem & post aliquamdiu jus eligendi mansisse penes omnes Principes Germaniæ, non Onuphrius duntaxat probavit sed ipsimet quoque Cardinales, Bellarminus pariter ac Baronius, suo consensu approbaverunt. Hos fuisse isthac ætate numero plus quam quinquaginta, claret ex verbis Joannis Monachi, quæ leguntur in *Chronico Magno Belgico*, quod Joannes Pistorius edidit, pag. 100, ubi agitur de Henrici Sexti consilio successionem Imperatoriam ex electitia reddendi hæreditariam. *Constitutioni huic, ait, profutura consentit Curia Romana & Principes LII, qui Imperatorem eligere consueverunt.* In meis ad Lampadium Annotatis pag. 110. ut & pag. 292 monui, fateor, *scribendum videri VII.* Sed mutare sententiam me multa cogunt. Præterquam enim quod olim illa numeri Romana nota haud fuerit in usu, atque adeo nec à Monacho quoque isto usurpata, alia testimonia obstant. Et vero in eodem Chronico legitur de Conventu Principum Ordinumque Imperii Francofurtensi: *Apud Francofordiam Curia celebris habita est quinquaginta Principum, à quibus omnibus, Philippo Rege occiso, Rex Otto, hujus nominis quartus, votiva concordia & unanimi inspiratione in Regem est declaratus, & in Regno feliciter*

Ty

sub-

sublimatus. De eodem Conventu Francofurtensi ita scribit Auctor Chronici Colonienfis editi typis anno 1499: non vulgaris iudicii homo: Do he nu up det erste angenomen was zu ein Keiser / so machde he ein Hof zu Franckfurt zerstund na Philippus doitt. Dar quamen vief und fuffrich Fürsten und Hern / und sworen em alle als einem Römischen Könige. Eadem de causa itaque muto etiam illud quod dixi in iisdem ad Lampadium Annotatis pag. 292, voce *Palatinorum* apud Gervasium Tilberiensis intelligendos solos *Septem viros*: sed nunc Principes omnes censeo significatos, prout hodie quoque in Polonia Waiwoda quilibet Latine audit Princeps.

Etsi autem, instituto illo Septemvirali Officialium collegio, non erepta fuerit Principibus reliquis pristinum eligendi jus, haud dubie tamen ex eo ut in aliis Imperii negotiis ita quoque in electione Cæsarea eminentiorem aliquam dignitatem obtinuerunt, & facti sunt ordine cunctorum primi. Ut omne tamen suum eligendi pristinum jus solis illis reliqui Principes concederent, non profecto ullius mandato fieri potuit, in tanta eorum potentia. Necessum proinde est, factum id esse *prætaxatione & consensu*, hoc est prævia deliberatione & subsequuto libero consensu Principum reliquorum. Quod est illud ipsum quod affirmavit Albertus Stadenfis. Videntur autem Principes reliqui ad tale quid ul-

trò

trò concedendum moti, nunquam satis laudando amore publicæ tranquillitatis, sæpius ante turbatæ propter multitudinem eligentium, & cum primis ab initio statim usque decimi tertii seculi enatis hinc dissidiis, iisque recrudescentibus ab anno usque vicesimo octavo, quo Fridericus Secundus Imperator primâ vice à Gregorio nono Papa anathematis fulmine fuit percussus. Et verò ad Septemviros solos jam ante annum seculi illius quadragesimum jus eligendi consensu reliquorum Principum venisse; liquet ex responso Principum quod Gregorio Papæ, novam electionem sollicitanti, eos dedisse refert Albertus. Cumque Speculum Juris Saxonicum conditum esse circa annum tricesimum, probaverimus *libro de Origine Juris cap. 30*, in illo autem diserte fiat Septemviralis Electorii juris mentio *l. 3. art. 57*: haud obscurum amplius est etiam tempus illius *facti consensus*. Contigisse nempe Imperante Friderico II, inter annum seculi illius tricesimum & quadragesimum. Haud dubie autem magis magisque vim nactum est institutum illud, cum ipsi quoque Papæ, interq; eos Innocentius quartus præcipue, animadverterent illam Eligentium paucitatem suis etiam rebus esse utilem.

Quicquid vero hujus quidem sit, certum est etiam ex iis quæ nono loco adducta sunt, quod Se-

ptemviratus Electoralis non fuerit à Romana Sede, sed Imperatore & Imperii Principibus institutus.

COETERUM tot & tam firmis rationibus quidquam adungere superfluum fuerit: itaque tuto licet jam pronunciare; inique Innocentianam Bullam asseruisse, quod *ab Apostolica sive Romana Sede Septenarius Electorum numerus fuerit praefinitus*. Sanè hoc quidem usq; est adeo liquidum, ut ipse Michael Lonigus, Sacro Vaticani Palatio & scripturarum monumentis digerendis tam in Archivis ipsius Vaticani quam in Castro Sancti Angeli praefectus, in suo *Consilio Gregorio xv Pontifici exhibito, de adhortando Maximiliano Bavariae Duce adpetendam dignitatis Electoralis nuper obtenta confirmationem à Sede Apostolica*, paragrapho: *Quod cum diu*, diserte scripserit: *Tandem propter evitanda schismata, Antistites & Principes unanimes, assentiente Sede Apostolica, in eo CONVENERUNT, ut facultas omnis ad seipsos universos à Gregor. V devoluta, ad sex Principes tantum devolveretur tres Ecclesiasticos, tres alterius rationis. quibus postea septimus additus fuit.* &c. Addidit enim quidem, factum illud *assentiente Sede Apostolica*, sed assensum illum, tanquam necessarium requisitum, fuisse à Principibus postulatum, non potuit ullo vel minimo testimonio probare. Imò saltem initiò non accessisse illum assensum, ex eo manifestum est, quoniam

niam

niam Gregorius nonus anno quadragesimo sollicitavit etiam alios Principes ad novum Imperatorem eligendum, quando jam tum inter omnes illos convenisset de Electorali jure ad solos Septem Officiales Imperii transferendo, etsi tunc nondum usu ipso esset receptum. Jam tum porro seculo quarto decimo scripserat rerum Imperii, pro temporis captu, perquam peritus, simulque jurium ejus strenuus atque intrepidus defensor, Leopoldus de Bebenburg post Episcopus Bambergensis *l. de Zelo veter. Principum Germania cap. 7. ipsi Capitulo Venerabilem* palam sese objiciens: *Jus & potestatem eligendi Regem Romanorum ab Ecclesia Romana ad CERTOS PRINCIPES Germania pervenisse, nec in historiis seu Chronicis nostris, gesta Regum seu Imperatorum continentibus, reperitur expressum.*

VERUM de *Prima parte* Innocentiani asserti plus satis. Eo ipso autem simul jam eversa est *Pars Altera*, Fundamentum nempe ejus: *quod non licuerit Imperatori ac Principibus Octavum Electorum institueri: est illud, quod à Sede Apostolica numerus Septem Electorum fuerit prescriptus.* Hoc autem penitus à nobis est subrutum, ideoque necessum est & Alterum illud, quod superstructum est, sponte sua corruere. Meretur autem hac datâ occasione falsitas & iniquitas illius Papalis accusatio-

nis pariter & condemnationis ex eo etiam intelligere, quod etsi hisce quadringentis annis de Electoralibus juribus aliisque rebus complures fuerint exortæ controversiæ, nulla tamen earum in Romana Curia, sed omnes auctoritate Cæsarum & Ordinum Imperii fuerint & decisæ & sopitæ. Imò nulla earum Romæ fuit vel agitata. Unde & cum Ericus Saxonix Dux Lauenburgicus, conquestus esset Constantiensi Concilio, quod Sigismundus Imperator sese præterito ad Fridericum Misniæ Marchionem Electoratum Saxonicum transtulisset: remissa fuit statim à Concilio illa querela ad Imperatorem Sigismundum tanquam competentem iudicem. Sed & ipse Michaël Lonigus in *Consilio* suo, etsi rebus Pontificiis credat valde profuturum, si Maximilianus Bavarix Dux persuaderetur confirmationem collatæ sibi Electoralis dignitatis à Pontifice petere; fatetur tamen, nunquam tale quid antehac contigisse. Quæ omnia cum sint verissima, etiam vel hinc est manifestum: liberrimi fuisse juris Imperatoris reliquorumque Imperii Ordinum Octavam Electoralem dignitatem suâ propriâ auctoritate instituere, Innocentianam autem Bullam in omni hac causa summam exercuisse iniquitatem.

CAPUT

CAPUT XI.

Quis fructus ex Libri hujus lectione possit comparari: ad illumque comparandum seria invitatio. Quod item omnes Romanae communionis, & salva conscientia possint, & jure debeant, Bullam Innocentianam non observare, breviter demonstratur.

HActenus sole meridiano, quod ajunt, clarius patefecimus, quam illa Paci publicae opposita Innocentii Papae Bulla, insolens, inutilis, publice privatimque noxia, summe denique sit injusta. Nec verò quidquam addere, etsi haud pauca adhuc supersint animadversionem gravissimam merita, ullum est pretium operae. Fuerit sane hoc velut soli facem accendere. Usque adeo certe Bullae illius vitia in claram lucem producta sunt, ut confidam, illos etiam quibus haec hactenus religio fuit Papales sententias quasque, fere non minus atque divina oracula, venerari, si quidem ab sese impetrare potuerint seriam libri & lectionem & expensionem, non amplius, Pontificiae quidem auctoritatis obtentu, pactis conventis, quibus unice Pax publica nititur, adversaturos.

Rogo certè etiam atque etiam illos omnes, ut seposito saltim nonnihil partiū studio, & semotis praëjudiciis, quae disputata abs me sunt, libero & candido
judicio

judicio examinent: vel solum haud condemnent non lecta, aut non satis expensa. Eam operam sane ipsa rei gravitas expostulat. Nec vero parum refert, quid de ipsius publicae pacis aequitate aut iniquitate sentias: praesertim si in illo sis ordine Imperii Civium, quibus reipublicae curatio commissa est: utpote quos omnes prudentia instructos esse par sit, ut exacte norint scilicet, quid in commune sit utile quid noxium. Expedit autem, & illos qui non nisi mere sunt subditi, bene de publicis actibus sentire, ut eo promptius obsequio suo & sibi gloriam & debitam felicitatem reipublicae consequantur.

Non me quidem latet, eam esse praedudiciorum & animi affectuum in quam multis vim, ut etsi solem portes manibus, nihil videant tamen: nec ego illis persuadendis mea satis esse existimo. Spero tamen, non de fore & in isto zelotarum grege, quos saltem curiositas invitaverit ad lectionem, quique proinde hac ratione invisam hactenus veritatem sint assequuturi. Qui sane jam tum non dubitarunt, spretis Protestationibus, spretis Papalibus Bullis, Pacis pacta voce & manu sua quasi jurati approbare, imo in leges publicas Imperii recipere (quo animo Caesarem & Principes Ordinesque omnes Imperii esse, aeterno praekonio omnis posteritas memorabit) saltem hoc commodi ex lectione, *(si quis nempe hac*
mea,

mea si quis Captus amore legat,) consequetur, ut in sententia firmior sit impofterum, nec sefe temere Romanis terriculamentis à serio Pacis studio seduci patiatur.

Quæ si fuerim consequutus, multum profecto mihi gratulabor; tanquam nimirum compositus mei voti. Ut cui nihil fuerit perinde propositum, atque remotis iniquis de Pace sententiis, ad civilem concordiam, unicum Imperii Palladium, animos componere. Utinam vero sperare liceat etiam illud: ut postquam omnium oculi jam videant Bullæ hujus Innocentianæ vitia, tam illustri exemplo moniti, omnes impofterum, etiam alias, minus sint faciles in Curia & Pontificum quibusvis decretis sine discrimine aut sine examine admittendis. Certe una hæc Bulla idonea est docere, numquam non cauto opus esse; nec *spectandum, quid Romæ fiat sed quid fieri debuerit.*

QUANTUMVIS autem defunctus jam sim instituto opere, prius tamen quam manum omnino hinc removeam, unum adhuc addere forte haud abs re fuerit, saltem ad conscientiam tranquillandam eorum omnium, quibus Romanus Pontifex est Vicecedeus, cum primis verò illorum qui singulari sacramento Papæ sunt obstricti. Etenim in universum non semel in ipso Juris sui Canonici corpore

Zz

scive-

aciverunt Pontifices, quamvis injustis, imò impi-
 is atque in Gehennam deducantibus decretis ob-
 temperandum, & obedire Pontifici simpliciter esse
 de necessitate salutis obtinendæ. Fuerit itaque in
 universum omnibus Vicedeatus istius subdi-
 tis, citra omnem exceptionem, Innocentianæ eti-
 am huic Bullæ præstandum obsequium. Singularem
 præterea jurejurando Papis obstricti sunt Cæsares,
 quod Papæ non dubitant appellare *juramentum*
homagii. Etiam igitur ratione hujus juramenti
 Cæsares ad observationem hujus Bullæ, licet ini-
 quæ, fuerint obligati. Omnes præterea Canonici
 & Doctores multique alii ad Professionem Fi-
 dei à Pio IV Papa propositam solent sese obstrin-
 gere jurejurando. In illâ autem continentur hæc
 diferta verba: *Sanctam Catholicam & Apostolicam*
Romanam Ecclesiam, omnium Ecclesiarum ma-
trem & magistram agnosco: Romanoque Pontifici,
Beati Petri Apostolorum Principis successori, ac
Jesu Christi Vicario, VERAM OBEDIENTI-
AM spondeo ac juro. Hoc igitur etiam jusjuran-
 dum simpliciter citra omnem exceptionem exigit
 Innocentianæ Bullæ obedientiam. Omnes porro
 Episcopi verè ligio sunt vinculo Papis interven-
 tu jurejurandi obligati, ac proinde eo ipso tenen-
 tur Innocentianam Bullam observare. Taceo

nunc

nunc & Ordinum Equestrium Magistros aliosque, qui itidem solent obsequium Papis jurare.

Verum enim verò ut omnis hujus quoque rei vera ratio constet, ponenda sunt ante omnia duo quasi hypothesium vice. *PRIMO* quod nullum juramentum obliget ad præstandum id quod est impossibile effectu: *SECUNDO* quod itidem nullum juramentum obliget ad exequendum illud, quod evidenter est iniquum; quoniam scilicet *Juramentum non debet esse vinculum iniquitatis, & in universum Deo magis est obtemperandum quam hominibus.*

Hiscæ hypothesebus probè observatis, haud est difficile conscientias omnium tranquillare.

Etenim *universalia illa Pontificum decreta*, quibus sine discrimine omnibus etiam injustissimis & impiissimis Pontificum mandatis parendum esse scitum est, quod attinet, jam tum *Capite hujus libri primo* ostendimus, nunquam non illa fuisse usu ipso & optimorum maximeque intelligentium doctorum sententiis improbata, imo damnata. Accedit, quod jam tum secundæ hypotheseos loco, tanquam indubitato verum, sit positum atque admissum: injusta nulla, multo minus impia, Pontificum decreta quæquam in conscientia, ut loquimur, obligare; omnino autem ejusmodi, quævis Pontificum, mandata respuenda, Dei autem

358 ANIMADVERSI O IN
contrariis præceptis sanctissime obsequendum es-
se. Jam verò liqvuidissime ostendimus hoc ipso li-
bro, Bullam Innocentianam multis modis noxi-
am & injustam esse. Saltem itaq; illa Decreta Pon-
tificum non obligant quæquam ad Bullæ hujus
obsequium præstandum.

Juramentum porro Imperatorium non esse ho-
magiale, sed nihil aliud promittere quàm fidelem
Pontificiarum rerum defensionem, anre aliquot
jam secula à quæ multis demonstratum est. Quos
inter nunc sufficit nominatim laudare unum Leo-
poldum de Bebenburg, magni Juris Canonici do-
ctoris Joannis Andreae ab ipso magistro laudatum
discipulum & post Episcopum Bambergensem;
quippe qui præclare hoc ipsum demonstravit *l. de
Juribus Regni & Imperii Romanorum Capite no-
no & decimo tertio*. Ut sit autem homagiale, non
tamen obligare potest, vel ad impossibile, vel ad
injustum. Nec verò vasallus quisquam ad illa ob-
strictus est. At vero & impossibile fuit Imperatori
pro defensione Papalium, quævis non nisi præten-
sorū, jurium plus agere, quàm fuit ab illo factum: &
Bullæ capita, saltem præcipua, sunt injusta. Itaq; nec
ab Imperatore per Pacis transactionem quidquam
est actum ipsius Juramento non consentaneum.

Vera porro illa *Obedientia*, quam exigit Profes-
sio Fidei, non potest quæquam obligare ad impos-
sibilia

fibilia & injusta. Quum igitur Bullæ obsequi, sit omnibus qui Fidei Professionem istam fecerunt, impossibile, saltem hac ratione conscientias illorum non devincit illa jurata *Vera Obedientia*. Haud dubito autem, eosdem procul omni affectu & iusta cura lectis atque expensis iis quæ hoc libro disputavimus, itidem agnituros, injusta & iniqua esse præcipua Bullæ Innocentianæ decreta. Multò magis igitur quietâ conscientiam etiam illi spernere Bullam istam poterunt.

Jusjurandum denique *Episcoporum* quod attinet, jam tum *Capite ix* demonstravimus, insignem ejus partem de non alienandis bonis Ecclesiasticis absque præscitu & consensu Romani Pontificis, pridem amisisse omnem vim obligandi. Excusat præterea omnes Episcopos in conscientiam impossibilitas vitandi omnia quæ Bulla damnavit. Quod si iidem quæ par est cura omnia abs me disputata perpenderit, etiam iniquitas Bullæ haud poterit latere. Atque ita nihil omnino conscientiam illorum, propter non observatam Bullam, turbaverit.

Quum par sit ratio omnium jurejurandorum quæ solent intra Imperii limites Pontificibus præstari, non est necessum ut seorsim illa nunc veniant in considerationem. In universum igitur etiam hoc licet jam secure pronunciare, quod salva conscientia ab omnibus omnino Romanæ Communionis possit Innocentianæ Bullæ nullum præ-

stari obsequium. Imo si qui velint obsequi, illos impossibilia dum aggrediuntur, frustra laboraturos, dum moliuntur injusta, & in Deum & in Rempublicam Imperii gravissime peccaturos, cum suo pariter & publico summo discrimine.

Ne ulla supersit cuiquam dubitandi causa (quia hæc nempe à me hæretico dicta adeoq; suspecta sint) obli gnabo hunc locum verbis ipsiusmet Cardinalis Bellarmini, & quidem ex l. ejus 2 de Romano Pontifice c. 29 (quod opus unice institutum est auctoritati Papali defendendæ,) repetitis. *Sicut, inquit, licet resistere Pontifici invadenti corpus, ita licet resistere invadenti animos, vel TURBANTI REMPUBLICAM, & multo magis si Ecclesiam destruere nitentur. Licet inquam ei resistere, non faciendo quod jubet, & impediendo ne exequatur voluntatem.* Complura maximorum Ecclesiæ Romanæ recentioris ævi magistrorum in eandem sententiam pronunciata addere, facile fuerit, sed hoc unum nunc potest esse pro omnibus.

HOC AUTEM igitur expedito, jam quidem omne institutum opus ad finem suum est perductum. Faxit Deus immortalis, omnis boni dator, uti quemadmodum Prior libellus jovit non nihil ad animos Paci constituendæ præparandos, ita hic Posterior meus labor ad eandem Pacem perpetuo conservandam non minore felicitate opituletur. Hoc equidem Deum oro atqve obtestor.

F I N I S.